

MUNKAHELYI EGÉSZSÉG ÉS BIZTONSÁG AZ ÉPÍTŐIPARBAN

TÁJÉKOZTATÓ MUNKAVÁLLALÓK
RÉSZÉRE

Budapest, 2018

Készült a GINOP-5.3.4-16-2016-00006 projekt keretében.

Szerzők:

Arató Zoltán
Balogh Katalin
Dr Bereczki Edit
Perlaki Géza
Somogyi Gyula

Lektorálták:

Dr. Nagy Imre
Békefi László

ISBN 978-963-513-244-7

Kiadja az Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége (ÉVOSZ)
Felelős kiadó: Koji László elnök
A kiadvány Építésügyi Tájékoztatási Központ Kft. gondozásában jelent meg.
Felelős vezető: Mohr László ügyvezető igazgató
Kiadói szerkesztő: Karácsony Tiborné kiadóvezető
Azonossági szám: 8/2018
Nyomdai előkészítés: WOW Stúdió Kft.
Nyomdai munkák: Séd Kft.

Tartalomjegyzék

Előszó	7
1. A munkavédelem fogalma, célja, feladata és nemzetgazdasági szintű egységes irányítása	9
1.1. Gondolatok a munkavédelmi törvényből	9
1.2. Az állam legfontosabb feladatai a munkavédelem területén	10
1.3. A munkáltatók elsődleges munkavédelmi feladatai	11
1.4. A munkavállalókkal szembeni legfontosabb munkavédelmi elvárások	12
1.5. A munkavédelem a munkahelyi egészség védelmét is jelenti	13
2. Az építőipar helyzete, a munkavédelmet veszélyeztető kockázatok, a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések alakulása	15
2.1. Az építési tevékenység sajátosságai	15
2.2. Az építési munkahelyeken a munkavégzéssel kapcsolatos főbb veszélytípusok	16
2.3. A nemzetgazdaság munkavédelmi helyzete	17
2.4. Az építőiparban előforduló leggyakoribb egészségkárosító veszélyek, veszélyforrások	23
2.5. Az építőiparban előforduló főbb egészségi ártalmak, foglalkozási megbetegedések	23
3. A munkavédelmi képviselő jogai, feladatai, kötelezettségei	25
3.1. A munkavédelmi képviselő jogai	25
3.2. A munkavédelmi képviselő kötelezettségei, feladatai	27
4. Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés minimális követelményei az építési munkahelyeken és építési folyamatok során	32
4.1. Alapfogalmak	32
4.2. Az építési munkahelyeken biztosítandó minimális követelmények	33
4.3. A munkavállalók tájékoztatása	34
4.4. Fokozottan veszélyt jelentő munkák és az egészségre ártalmas leggyakrabban előforduló munkakörülmények	34
4.5. Az építési munkahelyeken megvalósítandó minimális egészségvédelmi és biztonsági követelmények	34
4.6. Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés minimális követelményei az építési munkahelyeken és építési folyamatok során	37
5. Munkavédelmi előírások és feladatok új építési, kivitelezési munkahely kialakításakor	38
5.1. Új építési (felvonulási) munkahelyek létesítésére vonatkozó előírások	38

5.2. Az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális egészségvédelmi és biztonsági követelmények	39
6. Építőipari munkabiztonsági szaktevékenységek	42
6.1. Veszélyes létesítmény, munkahely, munkaeszköz, technológia üzembe helyezése	43
6.2. Időszakos biztonsági felülvizsgálat	44
6.3. Soron kívüli biztonsági felülvizsgálat	44
6.4. Megelőzési stratégia készítés kötelezettsége	45
6.5. A kockázatértékelés elkészítésének alapvető szabályai	45
6.6. Az egyéni védőeszköz juttatásának belső rendje kialakítása alapvető szabályai	45
6.7. Baleset kivizsgálás	46
6.8. Egyéb jogszabályok által munkabiztonsági szaktevékenységnek minősített eljárások	47
6.9. A munkavédelmi szakember egyéb kiemelt feladatai	48
7. A munkahelyekre, munkavégzésre vonatkozó ágazati munkaegészségügyi előírások az építőiparban (kiemelten: munkaegészségügyi szaktevékenységek)	49
7.1. Az európai munkavédelem normái	49
7.2. A munkahelyi egészségvédelem, a munkaegészségügyi feladatok hazai szabályozása	50
7.3. Munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősülő munkahelyi feladatok	51
8. A kockázatértékelés az építőiparban	55
8.1. A kockázatértékelés fogalma, szabályai	55
8.2. A munkáltató kockázatértékelési kötelezettsége	56
8.3. A kockázatértékelés elemei	56
8.4. Mikor kell a kockázatértékelést elvégezni?	58
8.5. Kockázatok megítélése	59
8.6. Az építés kivitelezési munkahelyeken alkalmazandó kockázatértékelési szempontok	59
8.7. Az egészséges munkakörnyezetet veszélyeztető kockázatok értékelése	61
9. A munkabiztonságot és a munkahelyi egészség védelmét szolgáló kollektív műszaki védelem alkalmazása	63
9.1. Kollektív védelem a magasban ideiglenesen végzett munkák esetére	64
9.2. Mélyépítési munkák kockázatértékelési feladatai	67
10. Az egyéni védőeszközök használatának szabályozása és viselésének az előírásai	68
10.1. Az egyéni védőeszközök rendeltetésük szerinti csoportosítása	69
10.2. Az egyéni védőeszközökre vonatkozó jogszabályi követelmények ...	71

11. A munkabaleset fogalma, kivizsgálásának, nyilvántartásának és bejelentésének szabályai	75
11.1. Balesetek kivizsgálása kapcsán alkalmazott fogalmak	76
11.2. A munkabalesetek kivizsgálása.....	77
11.3. A munkabaleset kivizsgálásának szempontjai	78
11.4. A munkabaleset részletes leírása.....	79
11.5. Munkáltatói kártérítések	79
12. A foglalkozási megbetegedések	80
12.1. A foglalkozási betegség fogalma	80
12.2. Fokozott expozíció	80
12.3. Foglalkozási eredetű megbetegedés.....	81
12.4. A foglalkozási betegség bejelentése.....	81
12.5. Foglalkozási megbetegedés jelentése, ha nincs orvos	81
12.6. Foglalkozási betegség bejelentésének és kivizsgálásának módja	81
12.7. A foglalkozási betegség következményei	82
12.8. A foglalkozással összefüggő betegség	83
12.9. A fokozott expozíció bejelentésének célja	83
13. Munkavédelmi oktatás elvárásai az építőipar területén	83
14. A munkavédelmi szakképesítéssel rendelkező személyek foglalkoztatása	86
14.1. Munkavédelmi szaktevékenységi feladatok az építési munkahelyeken	86
14.2. Munkaegészségügyi szakemberek foglalkoztatása	88
15. A munkavédelem ágazatspecifikus jogszabályai	89
15.1. Koordinátorok kijelölése az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés érdekében.....	89
15.2. Az építési munkahelyeken biztosítandó minimális követelmények ..	90
15.3. Az építési munkahelyen dolgozók biztonságára és egészségére fokozott veszélyt jelentő munkák és munkakörülmények	91
15.4. Építési munkahelyeken biztosítandó általános követelmények	91
15.5. Munkavégzés veszélyes körülmények között.....	92
15.6. A munkaegészségügyre vonatkozó szabályok	96
15.7. A munkavédelmi szabályzatok céljának, szakmai követelményeinek és tartalmának ismertetése	99
15.8. A munkavédelmi szabályzatok ajánlott tartalmi elvárása	100
16. A munkavédelem nemzetgazdasági és hatósági irányítása	101
16.1. Jogkörök.....	101
16.2. Országos hatósági ellenőrzési terv	102
16.3. Hatósági ellenőrzési terv	102
16.4. Egyéb funkcionális feladatok	102
16.5. A munkavédelem hatósági felügyelete	103

Előszó

E kiadványt készítő szakértők arra vállalkoztak, hogy összeállítanak egy olyan szakmai anyagot, mely hatékonyan felhasználható a munkavállalók munkavédelmi ismereteinek fejlesztéséhez, továbbképzésükhöz. E kiadvány aktualitását mi sem igazolja jobban, mint az elmúlt évek baleseti statisztikái. Látnunk kell, hogy a hazai iparágak között az építőiparban történik fajlagosan a legtöbb baleset, nem utolsósorban a halálos- és súlyos balesetek területén is vezető helyen szerepel ez az ágazat. Az állam a munkavédelmi törvény alapján számos miniszteri rendelettel igyekszik javítani ezen a helyzeten, intézményein keresztül igyekszik érvényt szerezni azoknak a követelményeknek, melyek elősegíthetik a munkavédelem céljának minél teljesebb megvalósulását, olyan munkahelyi körülmények alakuljanak ki, melyek hatékonyan szolgálják az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzést. Természetesen a munkáltatóknak és a munkavállalóknak is ismerni kell a rájuk vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket, biztonságos eljárasmódokat és mindent el kell követniük azok betartására, betartatására.

Mint az előzőekből kitűnik, a munkavédelmi tevékenységet, a felelősséget és jogokat két fő területre értelmezhetjük, a munkáltatókra és a munkavállalókra. Ebben a kiadványban a munkavállalók ismereteinek fejlesztését tartjuk szem előtt. Szeretnénk hozzájárulni ahhoz, hogy mindenki, aki építési munkaterületen dolgozik, legyen tisztában az ott jelen lévő veszélyekkel, kockázatokkal és ezekkel az ismereteknek birtokában legyen képes arra, hogy önmaga a veszélyt elkerülje, munkatársait is segítse a biztonságos és egészségre nem ártalmas munkakörnyezet kialakításában, munkája során tartsa be a biztonságos munkavégzésre vonatkozó előírásokat, rendelkezéseket.

A helyes munkavédelmi kultúrához hozzátartozik, hogy magunk mellett másokra is gondoljunk. Segítsük egymást az egészséges és biztonságos munkakörnyezet kialakításában, a veszélytelen eljárások alkalmazásának megismertetésében. Ne menjünk soha el szó nélkül a szabálytalan, nem biztonságos tevékenység, környezet láttán. Igyekezzünk valamennyien személyes jó példával elől járni.

Kívánom, hogy az építőipar munkahelyi biztonsága és egészséget veszélyeztető körülményei jelentősen javuljanak, és minél kevesebb legyen a munkahelyi baleset, illetve az egészségi ártalmat elszenvedett munkatársunk száma.

Pallagi Gyula
elnök
ÉFÉDOSZSZ

1. A munkavédelem fogalma, célja, feladata és nemzetgazdasági szintű egységes irányítása

1.1. Gondolatok a munkavédelmi törvényből

Magyarország legmagasabb szintű jogforrásában, az Alaptörvényben deklarálja a munkavállalók tisztességes munkafeltételekhez való jogát. Az Alaptörvény XVI. cikke kimondja, hogy *„Minden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez.”*

Magyarországnak még jóval az Európai Unióhoz történő 2004. évi csatlakozása előtt megalkotott, azóta számos alkalommal módosított munkavédelmi törvénye¹ határozza meg a munkavédelem fogalmát és célját. A törvény szerint *„a munkavédelem a szervezett munkavégzésre vonatkozó munkabiztonsági és munkaegészségügyi követelmények törvénykezési, intézményi előírások rendszere és mindezek végrehajtása. A munkaegészségügy a munkahigiéne és a foglalkozás-egészségügy szakterületeit foglalja magába.”*

A fenti törvény az általános rendelkezések között azt is kimondja, hogy a Magyarországon munkát végzőknek joguk van a biztonságos és egészséges munkafeltételekhez.

A munkavédelem célja, hogy olyan tárgyi és szervezeti feltételek valósuljanak meg, amelyek szolgálják az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzést a szervezeten munkát végzők számára, ezzel megelőzve a munkabaleseteket és foglalkozási megbetegedéseket.

A munkavédelem hazai szabályozása megfelel az Európai Unió munkavédelmi irányelveiben – a munkavédelmi keretirányelvben és az egyedi irányelvekben – foglaltaknak. A szabályozás elsősorban jogszabályok (az Európai Unió vonatkozó rendeletei, irányelvei, magyar jogszabályok, szabályzatok) és szabványok mentén valósul meg. A munkavédelmi tartalmú nemzeti szabvány munkavédelemre vonatkozó szabálynak minősül, amennyiben a munkáltató attól eltérő megoldást alkalmaz, akkor vitás esetben köteles annak bizonyítására, hogy az általa alkalmazott munkavédelmi megoldás/gyakorlat a vonatkozó szabvánnyal biztonsági szempontból legalább egyenértékű.

Magyarországon az európai irányelvek harmonizálási kötelezettsége mellett az állam határozza meg az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés alapvető követelményeit, az irányítási és ellenőrzési intézményeit, valamint a munkavédelem nemzeti politikáját. A szabályok betartását az erre a célra létrehozott felügyeleti szerveivel ellenőrzi és segíti.

A munkáltatók felelősek az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek megvalósításért és ennek módját is a munkáltatók határozzák meg. A törvény kötelezi mind a munkáltatókat, mind a munkavállalókat és az állami szerveket az együttműködésre.

A fentiek értelmében a munkavédelmi törvény a szervezett munkavégzésben résztvevő munkavállalókra vonatkozik, de a szabályokat úgy kell meghatározni, hogy végrehajtásuk során megfelelő védelmet biztosítson a munkavállalókon túlmenően a munkavégzés hatókörében tartózkodók és a szolgáltatást igénybe vevők részére is.

1 1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről

A törvényben szabályozott együttműködés mellett a munkavállalók munkavédelemmel kapcsolatos érdekegyeztetése is követelmény.

A törvény tehát feladatokat határoz meg az állam, a munkáltatók és a munkavállalók számára is.

Munkavédelmi törvény
Szervezett munkavégzés
EU irányelv
Állam munkavédelmi feladatai
Munkáltató munkavédelmi feladatai
Munkavállalók munkavédelmi feladatai
Munkabiztonság
Munkahelyi egészségvédelem

1.2. Az állam legfontosabb feladatai a munkavédelem területén

- a munkavédelem nemzeti politikájának kialakítása;²
- az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés alapvető követelményeinek (jogok és kötelezettségek) meghatározása;
- a munkavédelmi előírások végrehajtásának elősegítése (pl. gazdasági szabályozással, munkavédelmi kutatások támogatásával);
- a nevelés-oktatás területén munkavédelmi ismeretanyag meghatározása;
- a nemzetgazdaság munkavédelmi helyzetének évenkénti áttekintése, elemzése;
- részvétel a munkavédelemben érintett nemzetközi szervezetek munkájában;
- együttműködés a munkavállalók és munkáltatók érdekképviselői szerveivel;
- szabályzatok kiadása;
- a munkavédelemre vonatkozó szabályok végrehajtásának elősegítése és ellenőrzése: a Kormány a munkavédelemmel kapcsolatos közigazgatási feladatok ellátására munkavédelmi hatóságként a foglalkoztatáspolitikáért felelős minisztert (jelen esetben a nemzetgazdasági minisztert) és a járási hivatalt jelölte ki.³ A járási hivatal munkavédelmi hatáskörét a kormányhivatal illetékességi területére kiterjedő illetékességgel a fővárosi és megyei kormányhivatal megyeszékhely szerinti járási (fővárosi kerületi) hivatala látja el, Budapest főváros területén a Budapest Főváros Kormányhivatalának III. kerületi Hivatala, Pest megyében a Pest Megyei Kormányhivatal Érdi Járási Hivatala. A szakmai irányítást a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter látja el.

A munkavédelmi hatóság hatósági jogköre nem terjed ki a bányafelügyelet hatáskörébe tartozó hatósági ügyekre – kivéve a munkaegészségügyi feladatokat – és a honvédségi szervezetekre, a honvédelemért felelős miniszter által vezetett minisztérium vagyonkezelésében lévő területen honvédelmi érdeket is szolgáló telepített munkahelyre, illetve ideiglenes építési munkahelyre, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatra, azon gazdasági társaságokra, amelyeknél a tulajdonosi jog

2 A 2016-2022 közötti időszakra szóló Munkavédelem Nemzeti Politikáját a Kormány 1581/2016. (X. 25.) Korm. határozatban hirdette ki.

3 lásd a Munkavédelmi felügyelőségek elérhetősége c. mellékletet

gyakorlója a honvédelemért felelős miniszter, továbbá a rendvédelmi szervekre, az Országgyűlési Őrségre és az önkormányzati tűzoltóságra.

A rendőrség munkavédelmi hatósági szervei tekintetében az elsőfokú munkavédelmi hatósági jogkör gyakorlója a megyei/fővárosi rendőrkapitányságok, határrendészeti kirendeltségek országos illetékességgel, valamint a Nemzeti Védelmi Szolgálat és a Terror Elhárítási Központ esetében az országos rendőrfőkapitány. Az Országos Rendőr-főkapitányság vonatkozásában a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka.

A büntetés végrehajtási intézetek és intézmények, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatásra létrehozott gazdálkodó szervezetek esetében országos illetékességgel az elsőfokú munkavédelmi hatósági jogkör gyakorlója a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága vonatkozásában az országos rendőrfőkapitány.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) területi, helyi szervei és az önkormányzati tűzoltóságok esetében a munkavédelmi hatósági jogkör gyakorlója az OKF főigazgatója.

Az Országgyűlési Őrség esetében az országos rendőrfőkapitány látja el a munkavédelmi hatósági feladatokat.

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatoknál országos illetékességgel rendelkező munkavédelmi hatósági jogkör gyakorlóit hivatalaik főigazgatói.

1.3. A munkáltatók elsődleges munkavédelmi feladatai

Figyelembe kell vennie az alábbi általános követelményeket:

- A veszélyek elkerülése, a nem elkerülhető veszélyek értékelése.
- A veszélyek keletkezési helyükön történő leküzdése.
- Az emberi tényező figyelembevétele a munkahely kialakításánál, a munkaeszközök és munkafolyamat megválasztásánál.
- A műszaki fejlődés eredményeinek alkalmazása.
- A veszélyes veszélytelennel vagy kevésbé veszélyessel való helyettesítése.
- Egységes és átfogó megelőzési stratégia kialakítása, amely kiterjed a munkafolyamatra, a technológiára, a munkaszervezésre, a munkafeltételekre, a szociális kapcsolatokra és a munkakörnyezeti tényezők hatására.
- A kollektív műszaki védelem elsőbbségének biztosítása az egyéni védelemhez képest.
- A munkavállalók megfelelő utasításokkal való ellátása.

A munkáltatók feladatai a munkahelyi munkavédelmi irányítás területén:

A munkáltatónak tevékenysége megkezdése előtt, ezután indokolt esetben, de legalább 3 évente munkavédelmi kockázatértékelést kell készítenie, amelyben minőségileg, illetve szükség esetén mennyiségileg értékeli a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatokat, figyelembe veszi az alkalmazott munkaeszközöket, veszélyes anyagokat és keverékeket, a munkavállalókat érő terheléseket és a munkahelyek kialakítását. A kockázatértékelést írásba kell foglalni és legalább 5 évig meg kell őrizni, a kockázatértékelés munkabiztonsági és munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősül.

Törekedni a munkakörülmények folyamatos javítására.

A munkavégzés megkezdése előtt meg kell adni a szükséges utasításokat és tájékoztatást a munkavállalóknak.

Rendszeresen meg kell győződni, hogy megfelelőek-e a munkakörülmények, a munkavállalók ismerik-e és megtartják-e a rájuk vonatkozó előírásokat.

Megfelelő munkaeszközöket kell biztosítani.

Új technológiák bevezetése előtt konzultálni a munkavállalókkal, munkavédelmi képviselőkkel.

A rendellenességeket, bejelentéseket kivizsgálni, az intézkedéseket megtenni, közvetlen veszély esetén a munkavégzést leállítani.

A munkabaleseteket és foglalkozási megbetegedéseket bejelenteni, kivizsgálni és nyilvántartani.

Biztosítani a védőeszközök használhatóságát, tisztítását stb. Az egyéni védőeszköz juttatási rendet írásban elkészíteni és kiadni.

Megfelelő intézkedésekkel biztosítani, hogy az elsősegély, az orvosi sürgősségi ellátás, a mentési és tűzvédelmi feladatok ellátása érdekében fel lehessen venni a kapcsolatot külső szolgálatokkal.

Veszély esetén indokolt intézkedések pl. a munkahely kiürítése, tűzvédelmi, katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásához szükséges munkavállalók kijelölése.

A munkavállalók elméleti és gyakorlati oktatásáról gondoskodni: munkába álláskor, a munkahely vagy a munkakör megváltozásakor, új munkaeszköz átalakításakor vagy üzembe helyezésekor, új technológia bevezetésekor.

A veszélyességi osztályhoz, munkavállalói létszámhoz meghatározott szakképesítéssel és időtartamra – meghatározott feladatokkal – foglalkoztatott munkavállalót kijelölni vagy foglalkoztatni a munkáltatói munkavédelmi feladatok teljesítése érdekében.

Minden munkavállaló részére foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatást biztosítani.

Tájékoztatni a munkavállalókat arról, ki látja el a munkavédelmi feladatokat, tájékoztatni a munkavédelmi képviselőt/bizottságot a munkavédelmi intézkedések tapasztalatairól, a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések nyilvántartásáról és bejelentéséről, a munkavédelmi ellenőrzések megállapításairól.

1.4. A munkavállalókkal szembeni legfontosabb munkavédelmi elvárások

Biztonságos munkavégzésre alkalmas állapotban, a munkavédelmi oktatásnak megfelelően, a munkavédelemre vonatkozó szabályok és utasítások megtartásával munkát végezni.

A munkaeszközök biztonságos állapotáról meggyőződni, azokat a munkáltató utasításainak és rendeltetésének megfelelően használni, a számára meghatározott karbantartási feladatokat elvégezni.

Az egyéni védőeszközt rendeltetésének megfelelően használni, a tőle elvárható módon tisztítani.

Olyan ruházatot viselni a munkavégzéshez, amely az egészséget, a testi épséget nem veszélyezteti.

A munkaterületen rendet, tisztaságot, fegyelmet tartani.

A munkavégzéshez szükséges ismereteket elsajátítani és használni.

Az előírt orvosi, és – amely esetben szükséges – pályaalakmassági vizsgálaton részt venni.

Rendellenességről, üzemzavarról a munkáltatót azonnal tájékoztatni, tőle várhatóan megszüntetni, vagy felettesétől intézkedést kérni.

Sérülést, balesetet, rosszullétet azonnal jelenteni.

Együttműködni a munkáltatóval vagy általa meghatározott személyekkel.

A munkavállalónak joga van megkövetelni a munkáltatójától az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit, a veszélyes tevékenységhez előírt védőintézkedések megvalósítását.

A munkavégzéshez szükséges ismeretek rendelkezésére bocsátását, az oktatást, a betanulást.

A munka végzéséhez munkavédelmi szempontból szükséges felszerelések, védőeszközök, védőital, tisztálkodási lehetőség és tisztálkodó szerek biztosítását.

A munkavállalót nem érheti hátrány, amennyiben fellép az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek megvalósítása érdekében és a jóhiszeműen tett bejelentéséért.

A munkavállalónak joga van megtagadni a munkavégzést, ha életét, egészségét vagy testi épségét a munkavégzése közvetlenül és súlyosan veszélyezteti. Ha a munkáltató utasításainak teljesítésével másokat veszélyeztet közvetlenül és súlyosan, meg is kell tagadnia a munkavégzést.

1.5. A munkavédelem a munkahelyi egészség védelmét is jelenti

A munkavállaló egészségének és testi épségének védelme a munkahelyen, azaz a munkavédelem olyan szociális alapjog, aminek a megvalósításához hozzájárul:

- a munkakörülmények és a munkakörnyezet javítása a munkavállalók egészségének a megőrzése és a foglalkozási megbetegedések megelőzése érdekében,
- a munkáltatók és a munkavállalók érdekeinek védelme és képviselője, a szociális partnerek közötti párbeszéd elősegítése, a munkavállalók tájékoztatása és véleményük meghallgatása.

A 89/391/EGK keretirányelv⁴ az alapja a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének, és erre épülnek az egyedi, végrehajtási irányelvek is (jelenleg 25).

A Keretirányelv a Közösség minden tagállama – így hazánk – számára is:

- kötelező minimumokat ír elő, de megengedi a szigorúbb nemzeti szabályokat is
- a vállalkozás méretétől és a tulajdonlástól függetlenül minden munkáltatóra érvényes
- a kockázatértékelésen alapuló megelőzés elvét hangsúlyozza és előírja a megelőzést szolgáló nemzeti ellátó/szolgáltató rendszerek kialakítását
- kötelezővé teszi a tájékoztatást, a képzést a munkavállalók és képviselőik számára.

Munkáltatói feladatok a munkahelyi egészségvédelem területén:

A hazai munkavédelmi szabályozás szerint szervezett munkavégzés esetén – az Mvt. meghatározása szerinti a – munkavédelem a munkáltatók feladata. A munkaegészségügy (a munkahigiéne és a foglalkozás-egészségügy) a munkabiztonság mellett a munkavédelem része, így a munkaegészségügyi feladatok megvalósítása is a munkáltatók felelősségi és feladatkörébe tartozik és kiterjed a

4 A Tanács 1989. június 12-i 89/391/EGK irányelve a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről

munkavégzés egészséget nem veszélyeztető feltételeinek a kialakítására, a munkavégzés egészségi követelményeinek a biztosítására és a foglalkozási megbetegedésekkel kapcsolatos előírások teljesítésére is.

A munkáltatók a munkaegészségügyi feladatok megvalósításához foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatást nyújtó szolgáltatók közreműködését kötelesek igénybe venni valamennyi munkavállalóra kiterjedően, valamint az egészségkárosító kockázatok meghatározásához és nyomon követéséhez szükséges munkahigiénés vizsgálatokról is intézkedniük szükséges.

A munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősített feladatokban a foglalkozás-egészségügyi alapszolgálatok foglalkozás-orvostan szakorvosai (illetve az Mvt. által nevesített egyéb szakképesítéssel rendelkező szakorvosok) közreműködhetnek.

A munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősülő feladatok:

Közreműködés veszélyes létesítmény, munkahely, technológia üzembe helyezés előtti munkaegészségügyi szempontú előzetes vizsgálatában. [Mvt. 21. § (3)]

Közreműködés soron kívüli munkaegészségügyi ellenőrzésében. [Mvt. 23. § (2)]

Résztétel a munkavállalók egészséget veszélyeztető kockázatok minőségi és mennyiségi kockázatértékelésében. [Mvt. 54. § (1) d – g), (2)]

Résztétel az egységes és átfogó megelőzési stratégia munkaegészségügyi tartalmának kialakításában. [Mvt. 54. § (1) g), (3)]

Közreműködés az egyéni védőeszköz juttatás belső rendjének kialakításában. [Mvt. 56. §]

Az egyéb munkaegészségügyi feladatok köre:

Közreműködés a veszélyeztetés elkerülésében. [Mvt. 40. § (1)]

Közreműködés a veszélyek megelőzésében, illetve károsító hatások csökkentésében. [Mvt. 42. §]

Közreműködés veszélyforrásnak kitett munkavállalók védelmét szolgáló intézkedéseknél. [Mvt. 44. §]

Közreműködés a munkahelyi elsősegélynyújtás feltételeinek a biztosításában. [Mvt. 46. §]

A munkahelyi egészségvédelem a munkaegészségügyi feladatok végrehajtását, kiemelten a kockázatértékelésen alapuló megelőző intézkedéseket, a prevenciót szolgáló foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatás biztosítását és a munkahigiénés vizsgálatokat jelenti.

A munkavédelmi képviselő joggyakorlása során az egészségvédelemmel kapcsolatban:

Tanácskozhat a munkaegészségügyi feladatokat ellátó szolgáltatókról, a munkavédelmi oktatás munkaegészségügyet érintő kérdéseiről, meggyőződhet a munkavállalóknak az egészséget nem veszélyeztető munkavégzésre történő felkészítéséről és felkészültségéről.

Meggyőződhet az egészség megóvására, a foglalkozási betegségek megelőzésére tett munkáltatói intézkedések végrehajtásáról, a kockázatkezelés eredményességéről (a munkavédelmi szemlék során és a foglalkozási megbetegedések kivizsgálása alkalmával is).

Közölheti észrevételeit a munkavédelmi hatósági ellenőrzés során.

A munkavédelmi testület tagjaként értékelheti a munkavédelmi helyzetet és az intézkedéseket, megvitathatja a munkavédelmi programot, állást foglalhat a munkavédelmet érintő belső szabályzatokkal kapcsolatban a munkahelyi egészségvédelmet érintő kérdésekben, stb. is.

2. Az építőipar helyzete, a munkavédelmet veszélyeztető kockázatok, a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések alakulása

Az építőipar veszélyességét magának a létesítménynek, a munkaeszköznek, az anyagnak/készítménynek, a munkafolyamatnak, a technológiának a veszélyessége jelentheti az általuk kiváltható kockázatok miatt. Ehhez járulnak az építkezéseken használt veszélyes anyagok hatásai (robbanásveszélyes, oxidáló, gyúlékony, sugárzó, mérgező, maró, ingerlő, allergizáló, irritáló, fertőző, rákkeltő, utód- és örökítő anyag károsító hatások). A veszélyforrások között megtalálhatók a fizikai tényezők: kültéri, szabadtéri, magasban, mélyben, beszállással, keszonban végzett munkák; a gépek, berendezések munkaeszközök, járművek; munkavégzés veszélyes körülmények között: zaj- és rezgés-terhelés, sugárzás, az elektromágneses tér, magas légköri nyomás, az elektromos feszültség; gázok, gőzök, porok, aeroszolok okozta légszennyezés; a klímátényezők és a szellőztetés; a megvilágítás stb.) is. Előfordulhatnak a biológiai kóroki tényezők és az élettani (fiziológiai) – idegi (mentális) – érzelmi (pszichés) megterhelést okozó munkavégzésből származó hatások is.

A fentiekben részletezett, a munkavállalók teljes munkahelyi megterhelését okozó hatások és kóroki tényezők az egészséget és biztonságot veszélyeztető kockázatok tipikus forrásai, amelyek megfelelő szabályozása, kezelése és a megelőzést szolgáló intézkedések megtétele nélkül jelentős arányban várható munkabaleset és foglalkozási ártalom kialakulása.

2.1. Az építési tevékenység sajátosságai

Építőipar helyzete

Balesetek

Kockázatok

Építőipari sajátosságok

Halálesetek

Súlyos balesetek

EUROSTAT adatok

Az építési tevékenység különösen veszélyes, ezt bizonyítja a súlyos balesetek nagy száma. Veszélyessége egyrészt önmagából az építés általános sajátosságai-ból adódik, másrészt számos „*hazai sajátossága*” is van.

Általános tényezők:

- változó munkahelyek;
- általában több munkáltató munkavállalóinak egyidejű vagy egymást követő tevékenysége;
- szabadban történő munkavégzés magas aránya;
- szakképzett munkavállalók hiánya, alacsony képzettségű munkavállalók jelentős száma;
- alvállalkozók kiszolgáltatottsága;
- a munkavállalók kiszolgáltatottsága.

2.2. Az építési munkahelyeken a munkavégzéssel kapcsolatos főbb veszélytípusok

- munkaárok, munkagödrök beomlásából származó betemetések veszélyei;
- esések: leesés, beesés okozta veszélyek, azonos szinten történő elesések, elcsúszás, elbotlás veszélyei;
- instabil szerkezetek eldőléséből, összeomlásából származó sérülések veszélyei;
- lezuhanó tárgyak okozta sérülések veszélyei;
- villamos áramütés veszélyei;
- anyagmozgatás, anyagtárolás veszélyei;
- munkaszervezés, tervezés, koordinálás hibáiból fakadó veszélyek;
- veszélyes anyag, por-, zaj-, rezgésexpozícióból származó veszélyek.

Az építési munkahelyek veszélyeit alapvetően meghatározza a munkaterület ideiglenes jellege. A berendezéseket gyakran kell új helyszínen telepíteni, ez a veszélyforrások számát és súlyosságát is megnöveli.

Ugyancsak növeli a veszélyek számát, hogy az építés-kivitelezési munka sokféle tevékenységből áll, a különböző tevékenységeket gyakran egy időben és térben kell végezni. Az építési munkahelyeken az egyidejűleg folyó tevékenységek a saját kockázataikon felül többlet veszélyeket is hordoznak magukban: az egymás felett dolgozók a tárgyak-személyek leesésének veszélyével, a munkagépek a hatókörben tartózkodókra gyakorolt hatásával, villamos berendezések veszélyével stb.

Az építési munkák nagy részét a szabadban végzik, így a dolgozók ki vannak téve az időjárás viszontagságainak.

Hazai sajátosságok:

- az építőipari mikro- és kisvállalkozások magas aránya;
- a kényszervállalkozások jelentős száma;
- hosszú alvállalkozói láncok;
- a mikro- és kisvállalkozások műszaki feltételeinek alacsony szintje;
- a szakmunkások alacsony szakmai ismerete;
- a munkavállalók magas fluktuációja, fekete munka;
- a nem megfelelő munkavédelmi előírások.

2.3. A nemzetgazdaság munkavédelmi helyzete

A nemzetgazdaság munkavédelmi helyzetéről évente jelentés készül, ennek részeként az építőipar munkavédelmi helyzetének bemutatása is megtörténik, a jelentést a munkavédelmi hatóság honlapján jelenteti meg.⁵

A jelentés szerint:

„Az építőipar a legveszélyesebb ágazatok körébe tartozik, 2015-ben itt következett be a legtöbb halálos és súlyos sérüléssel járó munkabaleset. Az összes balesetek 3,8%-a, összes súlyos baleset 23,1%-a, a halálos balesetek 29,8%-a történt az építőiparban, ami a 2014. évhez képest kismértékű emelkedést mutat. Az ágazatban történt súlyos munkabalesetek 62,5%-a volt halálos kimenetelű, ami az előző évhez képest 8%-os emelkedés. A munkavédelmi hatóság rendszeresen ellenőriz építési munkaterületeken tekintettel arra, hogy az ágazat munkavédelmi szempontból a veszélyes ágazatok közé tartozik. Az ellenőrzött munkáltatók közül minden negyedik az építőipar területén dolgozott. A 2015. évben a munkavédelmi felügyelők 3746 munkáltató építés-kivitelezését vizsgálták. A vizsgálat megállapította, hogy az ellenőrzött munkáltatók 81,7%-a nem tett eleget a jogszabályban előírt valamennyi munkavédelmi kötelezettségének. A munkavállalók 74,5%-át szabálytalan munkakörülmények között foglalkoztatták.”

Az építőipar munkavédelmi helyzete a 2017. évi célvizsgálat alapján:

2017. május és június hónapban a munkavédelmi hatósági feladatot ellátó szervek országos munkavédelmi célvizsgálatot folytattak az építőipari kivitelezési tevékenység ellenőrzésére.⁶

A vizsgálatot az indokolta, hogy a hatóság nyilvántartása alapján az ellenőrzési terv kiadását megelőző időszakban (2016. I-III. negyedévben), a szabálytalan munkavégzés miatt bekövetkezett súlyos munkabalesetek aránya az egyik legmagasabb volt az ágazatban (10 súlyos és 6 halálos kimenetelű eset).

Az ellenőrzött 1218 munkáltató közül a szabálytalansággal érintett munkáltatók száma rendkívül magas volt: 1127 (92,53%).

Az összefoglaló jelentés alapján megállapítható, hogy a munkavédelmi előírások betartatása nehézkes, nem volt elegendő szakképzett munkaerő. Majdnem minden munkáltató biztosította a megfelelő minőségű és mennyiségű ivóvizet és a vizsgált munkahelyek túlnyomó részében a szociális helyiségek is rendelkezésre álltak, a munkahelyi elsősegélynyújtás feltételeit a munkáltatók egyötödénél nem találták megfelelőnek. A veszélyes anyagokat számos esetben (a vizsgált esetek 13%-ában) élelmiszerekhez gyártott palackokban tárolták, a tárolásra nem alakítottak ki külön helyiséget.

A munkakörülmények/foglalkoztathatóság tekintetében ugyan előfordultak még mindig szabálytalanságok, de megállapítható, hogy a munkáltatók egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a szakvéleményezésre, a biológiai monitorozást összesen 1 fő esetében nem végeztették el a vizsgált vállalkozások.

Az ellenőrzött munkáltatók 85%-a nem rendelkezett az építési területre vonatkozó kockázatértékeléssel, az elkészített értékelések sem minden esetben vették figyelembe a jogszabályok előírta szempontokat: pl. rákkeltő anyagok (azbeszt-

5 A legutolsó publikált jelentés a nemzetgazdaság 2015. évi munkavédelmi helyzetét mutatja be: http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=172&hir_reszlet=535

6 A célvizsgálat tapasztalatait közzétették a hatóság honlapján: http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=172&hir_reszlet=587

bontás, hegesztési gázok füstök expozíciója) esetén, a munkáltatók egyötöde nem vette számba a biológiai kóroki tényezőket. A pszichoszociális kockázatokra a kockázatértékelések több mint 80%-ában kitértek, de sok esetben csak formális jelleggel.

Az egyéni védőeszköz juttatás rendjét a munkáltatónak írásban kell meghatároznia, ezt az ellenőrzött munkáltatók 88%-nál rendben találták, azonban nem mindegyikük oktatta vagy nem megfelelően oktatta a használatukat és a viselésük megkövetelésében is voltak még hiányosságok.

Az építési-kivitelezési munkahelyeken a munkáltatók közel fele az alsó beavatkozási határértéket meghaladó zajexpozícióban foglalkoztatta a munkavállalókat, azokban az esetekben, ahol hallásvédelmet alkalmaztak, nem mindig volt megfelelő a védelmi képesség (az ellenőrzött esetek 6%-a), vagy a védőeszközt a dolgozó nem viselte (4%).

Számos esetben tapasztalható volt az összehangolás hiánya: zajterhelés esetében a munkavégzés hatókörébe dolgozó más munkavállalókat is éri zajexpozíció.

A mechanikai rezgésterhelés elleni védelem követelményeinek való megfelelés több mint 95% volt, a munkavállalók használták is a rendelkezésükre bocsátott védőkesztyűt.

A vizsgálatban ellenőrzött munkaterületek közel felénél használtak veszélyes anyagot vagy keveréket, leggyakrabban a rákkeltő hatású azbeszt esetében fordult elő, hogy nem megfelelő egyéni védőeszközt alkalmaztak. A kiporzással járó munkák esetében (pl. csiszolás, cement adagolása) során is az esetek 5%-ában nem viseltek légzésvédőt.

A magasban végzett munkák esetében magas volt a szabálytalanságok aránya: nem megfelelő kollektív védelmet alkalmaztak (szabadba vezető falnyílások, magasban levő falnyílások, fődémnyílások, kidugó állványok esetén). Leesés elleni egyéni védőeszközt vagy megfelelő kikötési pontot a munkáltatók 20 illetve 33%-ban nem biztosítottak.

Az állványok alapozásával (7%), az állványszintek megközelíthetőségével kapcsolatban (10%) is voltak problémák. A homlokzati állványok egyharmada esetében nem volt megfelelő a kollektív leesés elleni védelem, a korlát, közép- és lábdeszka elemek, végzáró elemek beépítése gyakran volt hiányos.

A mobil, szerelő és gurulóállványokat a vizsgált esetek 16%-ában nem rögzítették elmozdulás ellen, villamos szabadvezeték közelében minden munkáltató tett megelőző intézkedést.

Teheremelő gépek, berendezések telepítése, üzembe helyezése az esetek 88%-ában megfelelt az előírásoknak. A célvizsgálat során vizsgálták az emelőgépek kezelőinek, kötözőinek képesítését (13% illetve 4%-nak nem volt megfelelő jogosultsága), a rögzítéssel (3%) és a kiakadás-gátlóval kapcsolatban is (15%) voltak hiányosságok.

Mélyépítési munkálatok során a munkagödör/munkaárok oldalfalait nem támasztották meg megfelelően az esetek több mint felében (64%), de sok esetben nem is rendelkeztek talajmechanikai szakvéleménnyel.

A földmunkagépek vezetésének és kezelésének ellenőrzése során kedvező tapasztalatok voltak: 95%-ban igazolták a megfelelő képzettséget, a borulás elleni és leeső tárgyak elleni védelem is megoldott volt.

A közlekedési útvonalak kialakításával (11%), a biztonságos anyagtárolással (6%) is tártak fel hiányosságokat.

A munkaállványok esetében a terítési szélesség az esetek 81%-nál megfelelő volt, a pallók esetében 16%-nál, a kétágú létrák 13%-ánál (pl. sérült, deformálódott létrák, szabálytalanul ácsolt létrák) találtak hiányosságot.

Az ellenőrzött építőipari gépek általában rendelkeztek védőburkolattal, jellemzően a villamos kéziszerszámok védőburkolatait szerelik le, a villamos betápláló vezetékeket gyakran sérülten használják. A kisgépek évenkénti szerelői ellenőrzését 9%-ban elmulasztották.

Több esetben a munkáltatók nem tartották be a villamos berendezések biztonsági követelményeit, az áramvételezést a területen található épületek villamos hálózataiból valósították meg. Túláramvédelmi eszközt nem minden esetben alkalmaztak, közvetett érintés elleni védelemmel kapcsolatban is voltak hiányosságok, 20 esetben a felvonulási berendezés minden részének nem volt IP44 védelmi fokozata. A hajlékony kábelek és vezetékek típusa az esetek 5%-ában nem volt a szabványnak megfelelő, az átvezetett kábeleket nem látták el mechanikai sérülés elleni védelemmel, sérült, hibás, toldott kábelt 194 esetben találtak az ellenőrzések során.

Az ellenőrzött munkavállalók legnagyobb része részesült munkavédelmi oktatásban, a munkavállalók 6%-át nem tájékoztatták a munkavégzéssel kapcsolatos ismeretekről, sok esetben nem volt az oktatás megfelelően dokumentálva.

A munkabalesetek alakulása:

A munkavédelem monitorozására szolgáló rendszerek feladata bizonyos időszakonként számba venni a munkavédelem helyzetét. Az összehasonlítható és homogén adatok elemzése adhat lehetőséget a szükséges döntések megalapozásához, a munkavédelmi szabályozás gyakorlati megvalósulásának visszacsatolásához. A munkavédelmi teljesítmény monitorozására leggyakrabban használt indikátor a munkabalesetek száma és előfordulási gyakoriságuk.⁷

A 3 munkanapot meghaladó munkaképtelenséget okozó munkabalesetről a munkáltatónak munkabaleseti jegyzőkönyvet kell készíteni és ezt a jegyzőkönyvet a baleset bekövetkeztét követő hónap 8. napjáig be kell küldenie a munkabaleset helyszíne szerint illetékes munkavédelmi hatóság részére. A munkavédelmi hatóság a tárgyhót követő hónap végéig az adatokat feldolgozza és negyedévente „Tájékoztató”-ban publikálja a munkabaleseti statisztikát.

A negyedévente publikált tájékoztatókból 5 évre visszamenőleg megtalálható a 3 munkanapot meghaladó munkaképtelenséget okozó munkabalesetek száma, a tárgyidőszakban bejelentett halálos munkabalesetek száma. Az összehasonlítható adatok az előző tárgyidőszak adataihoz képest az összes munkabaleset, a halálos kimenetelű munkabalesetek, a súlyos csonkulásos kimenetelű munkabalesetek, az egyéb, súlyos kimenetelű munkabalesetek, az összes súlyos kimenetelű munkabaleset, a csonkulásos kimenetelű munkabalesetek időbeli változását mutatják.

A munkabalesetek területi bontása Budapest és a megyék adatait tartalmazza, de megtalálhatók a munkáltatói létszám-kategória alapján valamint korcsoportos, ágazati, gazdálkodási formák szerinti és TEAOR 08⁷ szakágankénti bontásban.

⁷ Magyarországon az országos munkabaleseti statisztikákat a Nemzetgazdasági Minisztérium Munkavédelmi Főosztálya készíti és teszi közzé honlapján: http://www.ommf.gov.hu/index.html?akt_menu=223. Az adatokat a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) továbbítja az Európai Unió statisztikai hivatala, az EUROSTAT számára.

Az elmúlt öt év (2013-2017) összes munkabaleseteinek száma a külföldön és közúton történt munkabaleseteket is ideértve növekvő tendenciát mutat, amely többek között a foglalkoztatottak növekvő számával, egyes ágazatokban a termelés volumenének növekedésével, a bejelentési fegyelem javulásával is magyarázható. A halálos munkabalesetek számában szintén kisebb növekedés tapasztalható.

Az 1. táblázatból megállapítható a 3 napot meghaladó munkaképtelenséggel járó munkabalesetek száma Magyarországon (összes munkabaleset) és a halálos munkabalesetek száma a beérkezett és nyilvántartásba vett munkabaleseti jegyzőkönyvek összesített, feldolgozott adatai alapján

1. táblázat

	2013	2014	2015	2016	2017
összes munkabaleset	17222	19661	21088	23027	23387
halálos munkabaleset	75	78	84	80	79

A nemzetgazdasági ágak közül az építőipart vizsgálva az alábbi következtetések tehetők a publikált statisztikákból: az összes munkabalesetek számát tekintve az elmúlt öt évben kisebb növekedés tapasztalható, évente 16-25 halálos baleset következik be, a súlyos és a csonkulásos munkabalesetek száma viszont egyértelműen csökkenő tendenciát mutat.

Az építőipar 3 napot meghaladó munkaképtelenséggel járó munkabaleseteinek számát Magyarországon (összes munkabaleset) és a halálos munkabaleseteinek számát a beérkezett és nyilvántartásba vett munkabaleseti jegyzőkönyvek összesített, feldolgozott adatai alapján a 2. táblázat mutatja.

2. táblázat

	2013	2014	2015	2016	2017
összes munkabaleset	735	791	808	782	816
halálos	25	18	25	16	21
súlyos	47	33	40	34	44
csonkulásos	24	18	19	12	13

Árnyaltabb összehasonlításra ad lehetőséget, ha a munkabalesetek, halálos munkabalesetek számát 100.000 munkavállalóra (egyres elemzések az összes munkabalesetek számát 1000 munkavállalóra) vetítjük (előfordulási gyakoriság). Európai összehasonlításban a 2008-2015 közötti időszakra az EUROSTAT adatbázisából (3. táblázat) az építőiparban a halálos munkabalesetek előfordulási gyakoriság értékei Magyarországon a 2009-2015 közötti időszakban 7,2 és 10,98 közötti értéket mutatnak, 2008-ban ez az adat még nagyon magas, 16,63 volt.

Ezek az értékek rosszabbak, mint az EU28 átlaga (6,22 és 7,44 közötti értékek), de hasonlóak a V4-ek eredményeihez. A 2013-2015 közötti években mind Szlovákia, mind Lengyelország javított teljesítményén, Magyarországon az építőiparban a 2013-2014. években volt legalacsonyabb a halálos munkabalesetek előfordulási gyakorisága.

A 3 napnál hosszabb munkaképtelenséggel járó munkabalesetek előfordulási gyakoriság értékei az építőiparban európai összehasonlításban az EUROSTAT adatbázisából (4. táblázat) Magyarországon a 2008-2015 közötti időszakban a 318-526 tartományba esnek, ezzel jelentősen kedvezőbbek az EU átlagoknál

(kb. 3703-2804), hasonlóak a szlovákiai eredményekhez és alacsonyabbak a lengyel adatoknál, a Cseh Köztársaság értékei ennek kétszeresét mutatják. A kedvezőnek látszó adatok értékelésénél figyelembe kell venni, hogy a munkabalesetek nem tekinthetők Magyarországon teljes számban bejelentettnek, szakértői becslések szerint a munkáltatók Magyarországon a munkabalesetek 30%-át nem jelentik be.

Halálos kimenetelű építőipari munkabalesetek előfordulási gyakorisága (100.000 munkavállalóra számított munkabaleset) az európai országokban⁸

3. táblázat

GEO/TIME	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
European Union (28 countries)	7,44	7,26	6,68	6,84	6,37	5,87	6,17	6,22
European Union (27 countries)	7,5	7,33	6,63	6,78	6,29	5,85	6,16	6,21
European Union (15 countries)	5,8	6,14	5,54	6,18	5,47	5,23	5,57	5,58
Belgium	11,35	7,11	7,36	8,83	6,4	9,48	5,02	4,33
Bulgaria	19,36	12,74	15,17	11,87	10,51	13,44	14,41	10,47
Czech Republic	11,86	3,83	5,81	7,19	5,45	5,68	6,9	12,61
Denmark	5,69	4,44	5,11	5,33	3,18	1,88	2,45	3,63
Germany	4,81	3,5	3,15	5,05	4,31	3,51	4,33	3,83
Estonia	8,2	9,67	9,44	6,78	5,11	10,6	8,52	5,66
Ireland	5,43	5,97	4,18	4,64	6,88	9,8	5,48	8,04
Greece	9,4	4,88	4,04	6,41	5,33	4,93	4,62	11,53
Spain	9,95	8,94	7,99	10,38	8,34	8,32	9,48	9,47
France	4,99	6,98	6,26	9,23	8,07	8,8	9,56	9,13
Croatia	:	:	11,67	13,66	17,61	8,36	6,51	7,84
Italy	9,27	9,23	9,22	7,74	6,27	6,35	7,08	9,06
Cyprus	14,62	4,52	20,68	2,76	6,15	13,54	5,56	10,08
Latvia	14,12	10	8,69	19,73	19,53	5	7,55	3,25
Lithuania	14,81	12,7	7,29	15,21	19,25	17,12	13,76	15,54
Luxembourg	0	10,35	5,2	5,15	5,04	2,63	4,98	4,89
Hungary	16,63	10,21	9,38	9,64	7,36	7,2	9,15	10,98
Malta	8,02	17,17	22,34	0	49,28	8,82	8,97	17,94
Netherlands	9,52	5,16	2,35	1,73	2,15	1,62	1,72	1,5
Austria	7,48	14,19	6,16	3,57	8,14	6,44	4,2	3,45
Poland	10,13	21,49	12,95	7,51	7,01	6,33	5,05	5,72
Portugal	14,05	15,03	13,89	12,95	16,03	14,57	15,59	17,3
Romania	23,41	15,84	17,3	16,4	17,22	15,26	17,72	14,64
Slovenia	10,09	12,31	16,29	7,87	12,22	8,89	12,51	12,56
Slovakia	11,42	6,16	1,61	2,7	12,39	3,01	3,14	9,05
Finland	3,27	4,65	4,01	2,27	5,07	2,43	5,33	:
Sweden	5,57	3,08	4,61	3,23	2,19	1,57	3,4	1,5

8 (forrás: EUROSTAT 2017. január 17-ei lekérdezés).

United Kingdom	1,78	1,9	2,36	2,48	2	2,38	2,34	2,14
Great Britain	1,73	:	:	:	:	:	:	:
Iceland	:	:	:	0	0	0	:	:
Norway	4,84	5,9	4,14	5,59	4,95	4,91	3,61	2,56
Switzerland	13,63	5,7	7,34	3,23	7,32	6,5	8,03	3,76

A 3 napot meghaladó munkaképtelenséggel járó építőipari munkabalesetek előfordulási gyakorisága (100.000 munkavállalóra számított munkabaleset) az európai országokban⁹

4. táblázat

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
European Union (28 countries)	3 702,7	3 447,08	3 214,45	3 424,92	3 066,84	2 821,25	2 933,88	2 803,7
European Union (27 countries)	3 735,24	3 477,89	3 226,04	3 442,21	3 084,81	2 833,95	2 947,68	2 815,15
European Union (15 countries)	4 475,15	4 084,93	3 785,44	4 160,84	3 714,37	3 467,84	3 621,39	3 448,18
Belgium	6 013,4	3 879,8	3 669,53	5 193,61	4 554,74	4 343,6	3 575,85	2 512,62
Bulgaria	138,15	135,33	129,8	159,94	150,39	134,4	145,37	130,93
Czech Republic	1 594,05	1 210,89	1 197,38	832,21	750,99	739,87	679,51	1 155,65
Denmark	4 599,75	3 929,15	4 366,06	4 515,44	4 488,92	4 164,68	3 965,04	3 767,96
Germany	4 840,71	4 702,82	4 159,41	5 650,19	5 192,32	4 609,01	5 003,35	4 850,19
Estonia	2 854,57	1 799,41	2 428,08	1 814,9	1 823,82	1 539,77	1 435,62	1 546,44
Ireland	1 323,18	481,91	2 066,85	2 228,59	1 376,05	913,15	1 166,2	1 411,11
Greece	2 161,24	1 169,76	1 053,73	977,21	802,23	828,09	274,36	431,35
Spain	8 960,52	7 575,34	6 828,75	6 753,84	5 507,44	5 388,6	6 149,22	5 969,91
France	7 381,79	5 368,18	5 429,74	7 011,5	6 000,1	5 695,38	6 190,94	6 033,96
Croatia	:	:	1 067,47	1 235,67	685,48	1 053,79	1 025,81	1 141,33
Italy	3 935,98	3 373,78	3 004,81	2 727,5	2 272,8	2 372,78	2 223,95	2 098,42
Cyprus	1 883,49	1 265,32	1 217,86	1 150,73	1 002,06	832,91	1 022,22	776,05
Latvia	251,89	159,95	168,63	250,6	289,42	256,67	220,53	237,15
Lithuania	409,08	294,48	339,02	418,81	417,46	342,49	405,94	441,83
Luxembourg	7 007,25	5 647,25	5 811,17	6 087,16	6 129,21	5 886,84	5 827,56	5 722,8
Hungary	526,15	374,89	375,18	456,49	395,73	318,04	368,26	355,01
Malta	4 497,17	4 310,68	5 998,66	3 946,14	3 597,54	3 465,68	4 125,28	3 264,93
Netherlands	4 387,77	2 272,1	2 625,33	2 456,72	5 402,05	2 519,91	2 281,16	2 041,1
Austria	3 898,93	4 628,94	3 768,6	4 511,18	3 254,76	3 208,93	3 308,91	3 337,14
Poland	810,86	1 495,82	974,9	664,37	673,68	556,9	537,92	460,53
Portugal	5 979,30	6 573,46	6 512,46	6 257,03	5 740,12	6 376,07	6 980,77	7 293,65
Romania	130,13	76,59	83,39	122,82	105,19	109,26	111,62	121,01
Slovenia	3 561,1	2 765,55	3 125,96	2 934,6	2 895,77	2 500,52	2 591,51	2 448,65

⁹ forrás: EUROSTAT 2017. január 17-ei lekérdezés

Slovakia	582,59	321,9	352,41	483,4	474,72	197,96	196,65	391,75
Finland	5 283,81	4 457,22	4 570,56	4 563,97	4 405,16	4 546,34	4 002,96	:
Sweden	1 008,16	993,44	1 068,72	1 080,11	1 049,86	1 086,74	1 268,2	1 294,32
United Kingdom	1 621,96	1 498,46	1 341,51	1 343,19	1 059,77	1 122,57	1 143,73	1 113,19
Iceland	:	:	:	393,7	872,51	961,95	:	:
Norway	4 154,46	3 247,48	2 143,46	1 660,07	2 756,26	1 352,97	448,33	622,34
Switzerland	8 743,25	5 057,73	7 179,14	5 818,77	6 564,63	7 499,34	8 048,72	6 538,05

2.4. Az építőiparban előforduló leggyakoribb egészségkárosító veszélyek, veszélyforrások

Európai munkavédelmi statisztikák is igazolják az építőipar rendkívül veszélyes voltát nemcsak a (halálos) munkabalesetek előfordulása, hanem az elszennvedett egészségi ártalmak tekintetében is. Az építőiparban is a veszélyt maga a létesítmény, a munkaeszköz, az anyag/keverék, a munkafolyamat, a technológia (beleértve a fizikai, biológiai, kémiai stb. kóroki tényezők expozíciójával járó tevékenységeket is), a munkavégzés módja és annak szervezése jelenti, ahol a munkavállalók testi épsége, biztonsága mellett az egészséget is károsító hatásoknak (kockázatoknak) lehet kitéve megfelelő védelem hiányában.

Az építkezéseken a veszélyes anyagok egész sora (mérgező, gyúlékony, robbanó, allergizáló, irritáló, rákkeltő, sugárzó anyagok, porok és rostok, gázok – füstök – aeroszolok stb.) van jelen vagy kerül felhasználásra.

A veszélyforrások között megtalálhatók a fizikai környezet hatásai (az egészségre fokozott veszélyt jelentő munkák, a zaj- és rezgés-terhelés, sugárzások, stb.), a szabadtéri vagy zárttéri kedvezőtlen klímátényezők és a fertőző források is. Az építőiparban jelentős a fizikai munka aránya, az állva, járkálva, kényszer-testhelyzetben és kényelmetlen testtartásban végzett munka, a gyakran ismétlődő munkamozzanat, a kézi tehermozgatás (az anyagmozgatást is beleértve) is.

2.5. Az építőiparban előforduló főbb egészségi ártalmak, foglalkozási megbetegedések

Emellett számolni kell – főleg a családtól távol, nem megfelelő szociális, higiénés és táplálkozási feltételek között végzett munkák esetén – a hosszú munkaidővel, a túlórák, a műszakos és a hét végén végzett munkákkal, a szoros határidők miatt a fokozott pszichés terheléssel és pszichoszociális kóroki tényezők jelenlétével is.

Minden építési munkahely más, ezért a veszélyforrások is különbözőek lehetnek. Ez indokolja, hogy minden egyes építési munkahelynél, építési folyamatnál azonosítani kell a veszélyeket, a veszélynek kitettek körét, a kialakult kockázatot pedig kezelni szükséges a megelőzés érdekében.

Az európai építőipari szektorban az egészségi ártalmakat¹⁰ döntően a mozgás-szervi rendellenességek jelentik a légzőszervi problémák, a zaj- és a vibrációs ártalmak, a különböző bőrelváltozások, valamint a pszichoszociális kockázatokra

¹⁰ Eurostat: Health and safety at work in Europe (1997 – 2007) – Statistical books, 2010 edition <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5718905/KS-31-09-290-EN.PDF/88eef9f7-c229-40de-b1cd-43126bc4a946>

visszavezethető munkahelyi stressz kiváltotta betegségek (depresszió, szorongás stb.) mellett.

Mozgásszervi betegségekhez vezethet az ízületek és izmok megerőltetése, kényelmetlen testhelyzetben való használata, túl nagy súlyok emelése kedvezőtlen klímaviszonyok és egyéb közreható tényezők (rezgés, időkényszer, túlmunka stb.) mellett, amelyek kialakulhatnak baleset következtében hirtelen (húzóadás, rándulás, sérv stb. formájában) vagy hosszabb idő után az érintett területen (hát, derék, váll, csípő, térd, alkar, csukló, stb.) megjelenő rendellenességek képében.

A légzőszervi betegségek (allergia, asztma, idült hörghurut, orrüregi-, gége- és tüdőrák, mesothelioma stb.) okai a porok (cementpor, fapor, kvarc-üvegszál, stb.) és a rostok (azbeszt, üvegszál-kvarc), a füstök (hegesztés, lángvágás), a gázok, gőzök és aeroszolok (jármű kipufogók és dízelolaj, a magas hőfokon terített bitumen és aszfalt stb.), a szerves oldószerek (ragasztók, festékek, gyanták, korrozívvédők, szigetelők stb.) és egyéb vegyi anyagok (króm, nikkel, ólom, izocianát stb.) lehetnek. (A légzőszervi panaszok mellett bőrgyógyászati és idegrendszeri tüneteket is kiválthatnak.)

Hosszú ideig (legalább 10 évig) fennálló, határértéket meghaladó zajterhelés a munkahelyen megfelelő zajvédelem hiányában **halláskárosodást** eredményezhet. Az építőiparban a munkavállalók közel fele is ki lehet téve zajnak a járművek, belső égésű motorok, pneumatikus meghajtású berendezések, robbanó anyagok és egyes kéziszerszámok (betontörők, szegecselők, kalapálók, fúrók, döngölők, közsűrűk stb.) használata miatt.

Az építőiparban használt kéziszerszámok (kiemelten: a préslégszerszámok, csiszolók), berendezések, gépek és járművek rezgés-terhelésétől és a rezgés-expozíciótól függően különböző kórképek jöhetnek létre. A **kéz-kar vibrációs szindróma** a kéztőcsontok elhalása és kéztő-alagút szindróma, stb. formájában jelenik meg. Az útburkoló, földnyeső, kotró gépek és dömperek által az egészségre kifejtett intenzív lökések, rázkódások miatt főleg az **ágyéki gerinc porckorong sérülése** (de a nyaki-háti gerinc is) jöhet szóba foglalkozási megbetegedésként.

Bőrgyógyászati elváltozások (főként kontakt és irritatív allergiás dermatitisek), elsősorban ekcémák, amelyek általában a légzőszerveket (és az idegrendszert) is károsító kóroki tényezők (irritáló vagy allergizáló anyagok, porok, oldószerek, nedvesség) hatásaiból adódnak össze. A gyulladt, száraz, kirepedezett bőrön másodlagos gennyes bőrgyulladások is kialakulhatnak.

Az építőiparban dolgozóknál is gyakori munkával kapcsolatos pszichoszociális kockázatok leggyakrabban munkahelyi stressz és erőszak képét öltik. A depresszió, szorongás mellett viselkedési zavarok, más pszichés panaszok, betegségek (magas vérnyomás, cukorbetegség stb.) is kialakulhat. Jellemző lehet a munkamagánélet egyensúlyának zavarása és a kockázatokat hátrányosan befolyásoló abúzus (túlzott alkohol fogyasztás és dohányzás).

3. A munkavédelmi képviselő jogai, feladatai, kötelezettségei

3.1. A munkavédelmi képviselő jogai

A munkavédelmi képviselő jogait, kötelezettségeit, feladatait a munkavédelmi törvény (1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről) VI. fejezete határozza meg.

Munkavédelmi képviselők
Munkavédelmi képviselők jogai
Munkavédelmi képviselők feladatai
Kapcsolattartás a vezetéssel
Együttműködés az érdekvédelmi szervezetekkel
Részvétel a döntés előkészítésben

A törvény szerint:

A munkavállalónak, a munkavédelmi képviselőnek (bizottságnak) és a munkáltatónak az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés érdekében együtt kell működniük, jogaikat és kötelezettségeiket rendeltetésüknek megfelelően kell gyakorolniuk, illetve teljesíteniük, így különösen a szükséges információt (tájékoztatást) a kellő időben egymás részére megadniuk.

A munkáltató az egészséges és biztonságos munkavégzés érdekében köteles a munkavállalókkal, illetve munkavédelmi képviselőikkel *tanácskozni*, valamint biztosítani részükre a lehetőséget, hogy részt vehessenek az egészségre és biztonságra vonatkozó munkáltatói intézkedés kellő időben történő előzetes megvitatásában.

A munkavállalók közvetlenül vagy munkavédelmi képviselőik útján különösen a következő munkáltatói kötelezettségek tekintetében jogosultak tanácskozást folytatni:

- A munkavédelmi feladatok elvégzésében érintett személyek kijelölése, foglalkoztatása, tevékenysége (munkavédelmi szakember, foglalkozás-egészségügyi szakember).
- A munkavédelmi tartalmú következő információkról:
a munkahelyen több munkáltató alkalmazásában álló munkavállalók egyidejű foglalkoztatásakor keletkező többlet kockázatokról, azok megelőzéséről, az összehangolási feladatokról.
- A kockázatértékelés és a munkavédelmi intézkedések tapasztalatairól.
- A munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések nyilvántartásáról és bejelentéséről.
- A munkavédelmi hatóságtól kapott munkavédelmi információkról, különösen a munkáltatónál végzett ellenőrzések megállapításairól.
- A munkavédelmi oktatás megtervezéséről és megszervezéséről.
- A tanácskozás során biztosítani kell a kiegyensúlyozott részvételt, a munkavállalók, illetve munkavédelmi képviselők javaslattételi jogát.
- A kiegyensúlyozott részvétel érdekében a munkáltató köteles a munkavédelmi kérdésben intézkedési jogkörrel bíró személlyel képviseltetni magát a tanácskozáson.

A munkavédelmi képviselő jogosult meggyőződni a munkahelyeken az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek érvényesüléséről, így különösen:

- a munkahelyek, a munkaeszközök és egyéni védőeszközök biztonságos állapotáról;
- az egészség megóvására, illetőleg a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések megelőzésére tett intézkedések végrehajtásáról;
- a munkavállalóknak az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzésre történő felkészítéséről és felkészültségéről.

A munkavédelmi képviselő jogainak gyakorlása keretében:

- működési területén a munkahelyekre munkaidőben beléphet, *tájékozódhat* az ott dolgozó munkavállalóktól;
- *részt vehet a munkáltató azon döntései előkészítésében*, amelyek hatással lehetnek a munkavállalók egészségére és biztonságára, ideértve a szakemberek előírt foglalkoztatására, a munkavédelmi oktatás megtervezésére és megszervezésére, az új munkahelyek létesítésére vonatkozó döntéseket is;
- *tájékoztatást kérhet* a munkáltatótól minden kérdésben, amely érinti az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzést;
- *véleményt nyilváníthat*, kezdeményezheti a munkáltatónál a szükséges intézkedés megtételét;
- *részt vehet* a munkabalesetek kivizsgálásában, az arra jogosult kezdeményezésére közreműködhet a foglalkozási megbetegedés körülményeinek feltárásában;
- indokolt esetben a hatáskörrel rendelkező *munkavédelmi hatósághoz fordulhat*;
- a hatósági ellenőrzés során az ellenőrzést végző személlyel közölheti észrevételeit.

A munkavédelmi képviselő (bizottság) *jogosult* az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéssel összefüggő kérdésekben a munkáltatóval történő előzetes megállapodás alapján *szakértőt igénybe venni*, továbbá ilyen kérdésekben megbeszélést folytatni a munkavédelmi hatósággal.

Amennyiben a munkáltató munkavédelmi szabályzatban határozza meg a követelmények megvalósításának módját, úgy *a szabályzat kiadásához a munkavédelmi képviselő (bizottság) egyetértése szükséges*.

A munkavédelmi képviselőnek (bizottságnak) a kezdeményezésére a munkáltatónak intézkednie, vagy 8 napon belül válaszolnia kell. Amennyiben a kezdeményezéssel a munkáltató nem ért egyet, álláspontjának indokait — kivéve az azonnali intézkedést követelő esetben — írásban köteles közölni.

A munkavédelmi képviselő (bizottság) munkahelyi munkavédelmi program elkészítésére *tehet javaslatot* a munkáltató felé.

A munkáltatónak biztosítania kell a feltételeket annak érdekében, hogy a munkavédelmi képviselő a jogait gyakorolhassa, így különösen:

- a feladatai elvégzéséhez szükséges, átlagkeresettel fizetett munkaidő-kedvezményt, amely a munkavédelmi képviselő, a testület tagja esetében *a havi munkaideje legalább tíz százaléka*;
- a szükséges eszközöket, így különösen a működési, technikai, anyagi feltételeket, továbbá a vonatkozó szakmai előírásokat;

- egy választási ciklusban, a képviselő megválasztását követő egy éven belül legalább 16 órás képzésben, ezt követően évente legalább 8 órás továbbképzésben való részvétel lehetőségét.

A felsoroltak költségei a munkáltatót terhelik. A munkavédelmi képviselői képzés csak rendes munkaidőben történhet, szükség szerint külső helyszínen is megtartható.

A munkavédelmi képviselő jogi védettsége:

Valamennyi munkavédelmi képviselő munkajogi védelmére a munka törvénykönyve szerinti szabályokat kell megfelelően alkalmazni azzal, hogy a közvetlen felsőbb szakszervezeti szerv a munkavédelmi bizottságot, annak hiányában a munkavédelmi képviselő választás során létrejött választási bizottság tagjait kell érteni.

A közvetlen felsőbb szakszervezeti szerv egyetértése szükséges a választott szakszervezeti tisztséget betöltő munkavállaló (a továbbiakban: tisztségviselő) munkaviszonyának a munkáltató által felmondással történő megszüntetéséhez, valamint a munkavédelmi képviselő átmenetileg a munkaszerződéstől eltérő munkakörben, munkahelyen vagy más munkáltatónál történő foglalkoztatásához.

A védelem a munkavédelmi képviselőt megbízatásának idejére és annak megszűnését követő hat hónapra illeti meg, feltéve, ha a tisztségét legalább tizenkét hónapon át betöltötte.

A munkavédelmi törvény 2016. júliusi módosítása bevezette a „közigazgatási bírság” fogalmát. A munkavédelmi hatóság közigazgatási bírsággal (maximum 500.000.- Ft.) sújtja azt a *természetes személyt*, aki a szervezett munkavégzés során a munkáltató képviselőjeként a munkavédelmi képviselőt a munkavédelemre vonatkozó szabályban biztosított jogainak gyakorlásában akadályozza, illetve a munkavédelmi képviselővel szemben jogainak gyakorlása miatt hátrányos intézkedést tesz.

A munkavédelmi képviselők jogai tehát a következők:

- Vizsgálódáshoz, ellenőrzéshez, közvetlen tapasztalatszerzéshez való jog.
- Tájékoztatáshoz, tanácskozáshoz, döntés előkészítésben történő részvételhez (véleményezéshez) való jog.
- Egyetértési jog.
- Eljárási, kezdeményezési, javaslattevési jog.

3.2. A munkavédelmi képviselő kötelezettségei, feladatai

- A megválasztását követően a munkavállalók érdekében gondosan és jóhiszeműen eljárni a munkáltatóval szemben. (eljárási kötelezettség)
- Továbbítani a munkavállalók munkavédelmi kérdésekhez kapcsolódó javaslatait, kifogásait.
- A munkáltató elsődleges és objektív felelősségének tiszteletben tartásával eljárni jogai gyakorlása során.
- Tájékoztatni megválasztóit a biztonságukat és egészségüket érintő intézkedésekről, kezdeményezéseiről, elvégzett munkájáról és szerzett tapasztalatairól.

3.2.1. Együttműködés a gazdasági társaság, szervezet vezetőivel, a munkavédelmi szakemberekkel, érdekvédelmi szervezetekkel és a hatósággal

A munkavédelmi törvény előírja, hogy a munkáltatónak és a munkavállalóknak, valamint az állami szerveknek a munkavédelmi törvényben és a munkavédelemre vonatkozó más szabályokban meghatározott jogok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése során együtt kell működniük.

A munkáltató és a munkavédelmi képviselők, munkavédelmi bizottság közötti együttműködés:

Tapasztalat szerint az alábbi együttműködési módok vannak a felek között:

- Annak ellenére, hogy a Munkavédelmi Törvény és a Munka Törvénykönyve előírásain kívül más egyéb jogszabály nincs, ami pontosítaná a munkáltató és a munkavédelmi bizottság közötti kapcsolatot, az együttműködés viszonylag jól működik.
- Van együttműködési megállapodás a két fél között, és ez alapján tevékenykednek.
- Van munkavédelmi bizottsági akarat az együttműködés szabályozására, de nincs rá munkáltatói fogadókészség.
- Nincs semmiféle együttműködés.

A gyakorlat azt bizonyítja, hogy szükség van a két fél közötti együttműködési megállapodásra, tehát azt szorgalmazni kell ott, ahol ilyen nincs. Az együttműködési megállapodásra van Országos Munkavédelmi Bizottsági ajánlás is.

Az ajánlás rövid összefoglalása:

- A munkahelyi munkavédelmi képviselő létrehozásánál jelentkező munkáltatói feladatok.
- A két fél kapcsolattartói.
- A döntés előkészítésben való részvétel módjainak szabályozása (Pl. üzembe helyezés, új technológia bevezetése, átszervezés, munkavédelmi szabályzat előkészítése, más szabályozások előkészítése).
- A közös szemlék, ellenőrzések lefolytatása.
- A munkavédelmi képviselők munkaidő kedvezménye.
- A munkavédelmi képviselő részére a tárgyi feltételek biztosításának szabályozása.
- A munkabaleset és a foglalkozási megbetegedések kivizsgálásában való részvétel.
- A munkavédelmi képviselők kötelező képzése, továbbképzése, konferenciákon történő részvétel, szakirodalom, közlönyök, szakfolyóiratok, internet használat, stb.
- A képviselő munkajogi védelme gyakorlásának részletes feltételei.
- A konfliktusok kezelésének módjai.
- Egyéb más kölcsönösen fontosnak tartott kérdések.

A munkavédelmi képviselőknek és munkavédelmi bizottságoknak a Főcze Lajos Alapítvány a Munkavédelmi Képviselőkért megkeresésre közvetlen segítséget is nyújt az együttműködési megállapodás elkészítéséhez.

3.2.2. Együttműködés a gazdasági szervezet vezetőivel

Az elsőszámú vezetővel való együttműködés általában a kis- és középvállalkozásoknál három/hárulhat a munkavédelmi képviselő(k)re, nagyobb vállalkozásoknál ezt a munkavédelmi bizottság vezetője látja el.

Van együttműködési kötelezettség ezen túl a munkáltató munkavédelmi kérdésekben megfelelő kompetenciával rendelkező vezetői és a munkavédelmi képviselő között (gazdasági vezető, HR vezető, munkaügyi vezető, termelési vezető, üzemvezető, művezető, brigádvezető, stb.)

Látszólag azonos az érdek a munkáltató, vagy felelős vezető munkatársai és a képviselő között, hiszen mindkettőnek érdeke a biztonságos és egészséget nem veszélyeztető munkafeltételek biztosítása.

A gyakorlatban érdekkülönbség is lehet.

Munkavédelmi képviselő érdeke: Azt várják a képviselőt megválasztó munkavállalók, hogy az általuk delegált képviselőnek legyen elég érdekérvényesítő képessége, ezáltal legyenek jobbak a munkakörülmények, a munkafeltételek, ez pedig gyakran többlet költséggel, beruházásokkal járhat.

A munkáltató és vezető munkatársai a gazdaság működéséből adódóan a versenyképesség, a piaci pozíció megtartásában, a fajlagos költségsökkentésben érdekeltek, ezért csak a legszükségesebb és nagyon indokolt munkavédelmi célú kiadások finanszírozására hajlandók. Nem látják be, hogy a munkahelyi biztonság javítása elválaszthatatlan a vállalkozás pozitív megítélésétől.

A konfliktus tehát adott.

Mit tehet a munkavédelmi képviselő, a bizottság az eredményes működése érdekében?

- Igyekezzen minden esetben szakmailag minél jobban megalapozott igényeket előterjeszteni.
- Gyűjtsön össze minél több érvet a javaslata, kezdeményezése alátámasztására.
- Kérdezze meg dolgozó társait, nézze át az adott témában az ellenőrzések, munkavédelmi szemlék jegyzőkönyveit, a munkabaleseti jegyzőkönyveket, stb.
- Keressen szövetségest, szövetségeket javaslata támogatására (pl. üzemi tanács).
- Derítse ki a javaslat alátámasztásához a jogszabályi előírásokat.
(Ehhez segítség: a zöld szám: Nemzetgazdasági Minisztérium Munkavédelmi Főosztály Munkavédelmi Tanácsadó Szolgálat [munkavedelem-info@ngm.gov.hu] 06-80-204-292], ahol ingyenesen, „anonim” módon lehet szakmai információhoz jutni.
- Hasznos információhoz juthatnak a Munkavédelmi Képviselők Fórumán elhangzott határozatok, ajánlások tanulmányozása kapcsán. (www.ommf.gov.hu)
- Értelemszerűen ajánlott a vállalati munkavédelmi szakember, szakértő igénybevétele is.
- Figyelje partnere reagálását, és arra is alapozva igyekezzen érvelni kezdeményezése mellett. Törekedjen egyezsége, konszenzusra partnerével, és ez a törekvése hassa át tárgyalási szándékát és a módszerét is.
- Tehát ne keresse az érdekkülönbségből amúgy is meglévő konfliktus kiszélesedését.

- Ha több kezdeményezése van, rangsorolja azokat.
- Legyen rugalmas a határidőkben.
- Próbálja fogadni és helyén kezelni a partnere véleményét is.
- De ne engedjen a munkabiztonság prioritásából.
- Ha működik a vállalkozásnál munkavédelmi bizottság, akkor a képviselő vegye igénybe a munkavédelmi bizottság vezetőjének támogatását is. Beszéljék meg a problémát, a javaslatot, a kezdeményezést, és ha nem tud a partnerével megegyezni, akkor vigyék magasabb szintre az egyeztetést.
- Nem minden esetben célszerű mindjárt első lépésben az első számú vezetőnél kezdeni az egyezkedést. Indulhat ez alsóbb szinten is, indulhat ez a munkavédelmi szakembernél is.
- A saját álláspont nem az egyetlen elfogadható álláspont!

3.2.3. Együttműködés a vállalkozás munkavédelmi szakemberével

A munkavédelmi szakember, a munkavédelmi vezető az a legalább középfokú munkavédelmi képesítéssel rendelkező személy, akinek a vállalkozásnál legjobban kell ismeri a munkavédelemmel kapcsolatos szabályokat, előírásokat. Erre alapozni kell, ezt ki kell használni.

A munkavédelmi szakember és a munkavédelmi képviselő (bizottság) nem ellenfelek, együtt kell, hogy kezeljék és megoldják a biztonságos és egészséget nem veszélyeztető munkakörülmények meglétét. Törekedjenek egymás álláspontjának megismerésére, és ez alapján a probléma megoldására.

És félreértés ne essék, mindezek nem azt jelentik, hogy a munkavédelmi képviselő, a munkavédelmi bizottság ne kifogásolja, kifogásolhassa meg a munkavédelmi szakember valamely intézkedésének elmaradását, vagy egy-egy probléma nem kellő hangsúlyozását.

3.2.4. Együttműködés az érdekvédelmi szervezetekkel

Egy jól szervezett vállalkozásnál a munkavédelmi képviselők választását, a képviselők munkáját mind az üzemi tanács, mind a szakszervezet támogatja és segíti. Nincs olyan tapasztalat, hogy a nevezett érdekvédelmi szervezetek végeznének társasági szinten konkrét munkavédelmi érdekképviselési tevékenységet, a legjobb esetben évente egyszer, együttes ülésen vitatják meg a munkáltató beszámolóját a munkavédelmi helyzetről, a munkabalesetek alakulásáról.

3.2.5. Együttműködés a foglalkozás-egészségügyi szolgálattal

A munkáltató felelőssége és feladatköre kiterjed a munkavégzés egészséget nem veszélyeztető valamennyi feltételének megvalósítására. A munkáltatók a munkaegészségügyi feladatok végrehajtásához foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatást kötelesek biztosítani.

A munkavédelmi képviselők munkahelyi egészségvédelemmel kapcsolatos joggyakorlása során is a munkáltatók és a foglalkozás-egészségügyi alapszolgálat jogszabályokban rögzített feladatait kell számba venni, és azok végrehajtásáról meggyőződni.

A munkáltató főbb feladatai a foglalkozás-egészségügyi ellátással kapcsolatban a következők:

- a munkahelyi tevékenységek (A – B – C – D) foglalkozás-egészségi osztályba sorolása

- az alapszolgáltatás megszervezése, működtetése vagy igénybevétele szerződés alapján (beleértve a közreműködői munkaegészségügyi szaktevékenységet is)
- 300 főt meghaladó „A” és „B” osztályba sorolt műszaklétszám esetén folyamatos szakápolói ellátás, illetve szakszerű munkahelyi elsősegélynyújtás megszervezése
- a munkaköri (előzetes, időszakos, soron kívüli és záró) alkalmassági vizsgálatok rendjének írásos szabályozása, a Szolgálat helyszíni tájékozódásának a biztosítása, a vizsgálatra történő beutalások bonyolítása
- a munkahigiénés (munkakörnyezeti és biológiai expozíciós) vizsgálatok elrendelése, a munkakörnyezeti és a biológiai monitor működtetése, a Szolgálat tájékoztatása a vizsgálatok eredményéről (**értékelés céljából**)
- a Szolgálat tájékoztatása a kockázatértékelés és a megelőző intézkedések tapasztalatairól (kiemelten a munkavédelmi hatóság ellenőrzése kapcsán)
- a munkavállalók és képviselőik tájékoztatása az alapszolgáltatás igénybevételének lehetőségeiről, és annak biztosítása, hogy a szolgálattól a szükséges munkaegészségügyi jellegű felvilágosítást, tanácsadást, stb. megkapassák
- a foglalkozási megbetegedések és a fokozott expozíciós esetek felkutatásának, kivizsgálásának elősegítése és megelőző intézkedések elrendelése (soron kívüli alkalmassági és egyéb vizsgálatok, soron kívüli ellenőrzés és soron kívüli kockázatértékelés elrendelése stb.)
- a Szolgálat beszámolójához, jelentéséhez, nyilvántartásához szükséges adatok biztosítása és a változások jelzése (beszámoló jelentés a foglalkozás-egészségügyi alapszolgálat éves munkájáról, összefoglaló jelentés a munkakörhöz kötött védőoltásokról, nyilvántartás a foglalkozási rákkeltőkkel tevékenységet végző munkavállalókról)
- a munkavédelmi hatóság általi ellenőrzések és intézkedések stb. során.

A szolgálatok tájékoztatási, tanácskozási, konzultációs és egyéb kötelezettsége kiterjed:

- a munkavégzés, a munkakörülmények és a munkakörnyezet egészségkárosító hatásaira;
- a munkaköri alkalmassági és egyéb vizsgálatok rendjére, eljárási szabályaira;
- a foglalkozási megbetegedések és a fokozott expozíciós esetek előfordulására;
- az egyéni védőeszközök kiválasztására, használatára és viselésére;
- a munkakörhöz kötött (és egyéb) védőoltásokkal kapcsolatos feladatokra;
- az elsősegélynyújtás megszervezésére (személyi, tárgyi, szervezeti feltételeinek a biztosítására is);
- a munkavédelmi hatóság ellenőrzésének tapasztalataira stb. vonatkozó kérésekre.

A munkavédelmi képviselőnek a munkahelyi egészségvédelemmel kapcsolatos jogosultságai – a munkáltatóval, a munkavállalókkal, a foglalkozás-egészségügyi szolgálattal való együttműködés keretében – az alábbiakra terjednek ki:

- a) A munkavédelmi képviselő jogosult meggyőződni
 - az egészség megóvására és a foglalkozási megbetegedések (beleértve a fokozott expozíciós eseteket is) megelőzésére tett munkáltatói intézkedések végrehajtásáról,
 - a munkavállalóknak az egészséget nem veszélyeztető munkavégzésre történő felkészítéséről és felkészültségéről.
- b) A munkavédelmi képviselő az egészséget nem veszélyeztető munkavégzési követelmények érvényesülésére vonatkozó ellenőrzése során
 - működési területén tájékozódhat a munkavállalóktól,
 - tanácskozhat az egészségvédelmet érintő munkáltatói kötelezettségekről (a foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatás biztosítása, feladatai és tevékenysége, az ellátás rendje; a munkavédelmi oktatás munkaegészségügyi kérdései stb.),
 - tájékoztatást kérhet a munkáltatótól, véleményt nyilváníthat, javaslatokat tehet, munkáltatói intézkedést kezdeményezhet minden egészségvédelmet érintő kérdésben
 - közreműködhet a foglalkozási megbetegedések körülményeinek a feltárásában,
 - a munkavédelmi hatósághoz fordulhat, a hatósági ellenőrzés során közölheti észrevételeit, meghatározott feltételekkel szakértőt is igénybe vehet,
 - a munkavédelmi testület tagjaként értékelheti a munkahelyi egészségvédelem helyzetét, megvitatja a munkahelyi egészségvédelmi programot és állást foglalhat az egészségvédelmet érintő belső szabályzat tervezetéről stb.

4. Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés minimális követelményei az építési munkahelyeken és építési folyamatok során

A Munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény és a 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet határozza meg az építkezés során betartandó minimális előírásokat.

4.1. Alapfogalmak¹¹

- Ideiglenes vagy változó építési munkahely: az építőipari kivitelezési munkavégzés helye. A munkavégzés helyének minősül a munkaszervezéssel összefüggő felvonulási, előkészítési, valamint a munka elvégzéséhez szükséges építési anyagok, gépek, szerkezetek, szerelvények és felvonulási épületek elhelyezése,
- Biztonsági és egészségvédelmi koordinátor: az a természetes személy, akit a 3. § (1)-(3) bekezdéseiben foglaltak alapján megbíztak az előírt feladatok teljesítése érdekében.

¹¹ A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény és a 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet határozza meg az építkezés során betartandó minimális előírásokat.

- A kivitelező munkáltató köteles koordinátort igénybe venni a kivitelezési munkák alatt. A koordinátor megvalósítja a 8. §-ban meghatározott feladatokat.
- A kivitelező az építési munkahely kialakítását csak akkor kezdheti meg, ha a kivitelezési tervdokumentáció részét képezi a 6. § (2) bekezdésének b) pontjában meghatározott tartalmú biztonsági és egészségvédelmi terv.
- Biztonsági és egészségvédelmi tervben meg kell határozni az adott építési munkahely sajátosságainak a figyelembevételével a munkahelyre, a munkavégzésre vonatkozó egészségvédelmi és biztonsági követelményeket.

Minimális követelmények

Rend, tisztaság

Közlekedési utak

Anyag tárolás-, mozgatás

Veszélyes anyagok, hulladékok

Veszélyes tevékenységek

Egészséget veszélyeztető munkakörülmények

4.2. Az építési munkahelyeken biztosítandó minimális követelmények

Az építkezésen folyamatosan biztosítani kell az alábbiakat:

- az építési munkahelyen rendet és tisztaságot kell tartani;
- a munkavégzés helyének meghatározásakor figyelembe kell venni annak elérhetőségét, meg kell határozni a közlekedési utakat vagy a közlekedési zónákat;
- meg kell határozni a munkahelyek kémiai biztonságával összefüggő szabályokat, ideértve a veszélyes anyagok és készítmények, a foglalkozási eredetű rákkeltők egészségkárosító hatásának megelőzésére vonatkozó előírásokat is;
- gondoskodni kell a karbantartásról, az üzemeltetést megelőző ellenőrzésről, az eszközök és berendezések rendszeres ellenőrzéséről, a meghibásodások elhárításáról;
- az anyagok tárolási területeit el kell határolni, el kell választani, biztosítani kell szabályos tárolásukat, különös tekintettel a veszélyes anyagokra és készítményekre;
- meg kell határozni a veszélyes anyagok, készítmények és veszélyes hulladékok kezelési és eltávolítási szabályait;
- meg kell állapítani az ipari és kommunális hulladékok, valamint az építési törmelék tárolásának, elszállításának a szabályait;
- rendszeresen át kell tekinteni a munkafolyamatokat, illetve munkaszakaszok tervezett elvégzési idejét és módját, az organizációs tervet szükség szerint módosítani kell a munkák előrehaladásához, illetve a körülmények változásához igazodva;
- biztosítani kell az együttműködést a munkáltatók és az önálló vállalkozók között az építési munkahelyen.

4.3. A munkavállalók tájékoztatása

A munkáltató a munkavállalókat, illetve képviselőiket köteles – szükség szerint írásban – tájékoztatni azokról az intézkedéseiről, amelyek az építési munkahelyen munkát végző munkavállalók egészségét és biztonságát érintik.

A tájékoztatást a munkavállaló részére közérthető formában kell megadni.

4.4. Fokozottan veszélyt jelentő munkák és az egészségre ártalmas leggyakrabban előforduló munkakörülmények

- Azok a munkák, amelyek talajmegcsúszás következtében betemetéssel, mocsaras területen való elmerüléssel vagy magas helyről történő leeséssel veszélyeztetik a munkavállalót.
- Egyéb jogszabályokban meghatározott veszélyes anyagokkal, készítményekkel vagy biológiai tényezők expozíciójával járó munkavégzés.
- Magas feszültségű vezetékek közelében végzett munka.
- Munkavégzés a vezetékek nélküli távközlési építmény által kibocsátott elektromágneses sugárzás kockázatával járó munkaterületen.
- Olyan munkakörülmények, amelyek vízbefúlás veszélyével járnak.
- Árokban, alagútban végzett munka, földalatti munka.
- Robbanóanyagok használatával kapcsolatos munka.
- Nehéz, előre gyártott elemek összeszerelésével vagy szétbontásával kapcsolatos munka.

4.5. Az építési munkahelyeken megvalósítandó minimális egészségvédelmi és biztonsági követelmények

4.5.1. Stabilitás és szilárdság

Az építési munkahelyeket úgy kell kialakítani, hogy az építési munka sajátosságainak, a változó építési körülményeknek, az időjárási követelményeknek, az építőipari kivitelezési tevékenység szakmai elvárásainak megfeleljenek.

Azokat az anyagokat, berendezéseket, amelyek – mozogva vagy elmozdulva – hátrányosan befolyásolhatják a munkavállalók biztonságát, stabilizálni kell.

Az építményeket és azok részeit, a segédszerkezeteket, az állványokat, a feljárókat, a munkaeszközöket és más berendezéseket úgy kell méretezni, felállítani, megtámasztani, aládúcolni, kialakítani, hogy a fellépő terhelés elviselésére alkalmasak legyenek.

Építési munkagödörök, árkok falait – a talajállékonyságot figyelembe véve – úgy kell kitámasztani, rézsűzni vagy más megoldással biztosítani, hogy azok az építkezés valamennyi szakaszában biztosan megőrizzék állékonyságukat. *(1. ábra)*

1. ábra A daru letalpalásnál meg kell győződni a talaj terhelhetőségéről

4.5.2. Energia elosztó berendezések

A villamos berendezéseket úgy kell tervezni, elkészíteni és alkalmazni, hogy azok ne jelentsenek tűz- vagy robbanásveszélyt. A munkavállalókat és a munkavégzés hatókörében tartózkodókat védeni kell a közvetett vagy közvetlen érintésből eredő villamos áramütéssel szemben.

Az építkezésen a villamos vezetékek az állandó mozgatótól a szabadter határaitól, a munkavállalók nem megfelelő használatától sérülékenyek, és fokozott áramütés veszélyt jelentenek.

4.5.3. Menekülési utak és vészkijáratok

A menekülési utakat és vészkijáratokat szabadon kell hagyni, azoknak szabadba, vagy más biztonságos területre kell vezetniük. A vészkijáratútvonalakat és kijáratokat jelzésekkel és szükségvilágítással kell ellátni.

4.5.4. Tűz jelzése és leküzdése

Az építési munkahely jellegétől, a helyiségek méretétől és használatától, az ott lévő anyagok fizikai és vegyi tulajdonságaitól függően a munkahelyeket megfelelő számú, érvényes tűzoltó készülékkel kell ellátni, és használatukat az ott foglalkoztatottakkal gyakoroltatni kell.

A munkahely nagyságától függően HAVÁRIA tervet, tűzvédelmi szabályzatot, mentési tervet és kiürítési tervet kell készíteni

4.5.5. Szellőztetés

Zárt munkahelyeken biztosítani kell az elegendő mennyiségű, minőségű, egészséget nem károsító levegőt, figyelembe véve az alkalmazott munkamódszereket és a munkavállalók fizikai megterhelését.

4.5.6. Munkavégzés veszélyes körülmények között

Fizikai és kémiai kóroki tényezők előfordulásával járó munkavégzés során biztosítani kell az egészséget nem veszélyeztető biztonságos munkafeltételeket, a megfelelő légállapotot.

A munkavállaló nem végezhet egyedül munkát olyan munkaterületen, ahol a levegő összetételéből adódóan bármilyen veszély fennállhat, ilyenkor a beszállással végzett munkák előírásai szerint kell eljárni

4.5.7. Hőmérsékleti hatások elleni védelem

Ez az előírás nehezen tartható be több építési fázisnál: szerkezetépítés, földmunkák, árokásás, hidépítés, mélyépítés.

Az emberi szervezet számára megfelelő hőmérsékletet kell biztosítani. Ha ez nem lehetséges, akkor védőitalt és pihenőidőt kell adni a dolgozóknak, a megfelelő egyéni védőfelszerelés mellett.

4.5.8. Munkahelyek megvilágítása

A munkahelyeknek, helyiségeknek és közlekedési utaknak a jogszabályokban előírt megvilágítással kell rendelkezniük. Ha szükséges, akkor mesterséges megvilágítást kell biztosítani, valamint akkor is, ha a nappali természetes fény nem elegendő. Ahol a munkavállalók a mesterséges világítás kimaradása esetén veszélynek vannak kitéve, megfelelő erősségű szükség-megvilágítást kell kiépíteni.

4.5.9. Közlekedő utak – veszélyes területek

A munkahelyekhez vezető utakat, a járműforgalom útjait úgy kell kialakítani, hogy azok megfelelő teherbírásúak, a rajtuk lebonyolódó közlekedési és szállítási feladatok szempontjából elegendő szélességűek, lyukaktól, gödröktől mentesek legyenek.

A munkahelyeket és a közlekedési utakat úgy kell kialakítani, hogy azok a le hulló tárgyaktól védettek legyenek. A lépcsőket, rögzített létrákat és a rakodókat – úgy kell méretezni, elhelyezni, illetve kialakítani, hogy azok a rendeltetésüknek megfelelően könnyen, biztonságosan használhatóak legyenek. Meg kell gátolni a belépési engedéllyel nem rendelkezők bejutását a munkaterületre. A veszélyes területeket jól láthatóan kell megjelölni.

4.5.10. Elsősegély

A munkáltatónak biztosítani kell az elsősegély-nyújtási lehetőséget, és azt, hogy kiképzett és vizsgázott, elsősegélynyújtásra kijelölt személy mindig rendelkezésre álljon. A balesetet szenvedett, vagy hirtelen rosszul lett munkavállalók orvoshoz jutását biztosítani kell. Az elsősegélynyújtó helyiséget el kell látni megfelelő elsősegélynyújtó felszerelésekkel és berendezésekkel. Jól látható helyen fel kell tüntetni a legközelebbi mentőszolgálat címét és telefonszámát, a 104, 112 számon kívül.

4.5.11. Tisztálkodó- és mellékhelyiségek

A munkavállalók részére megfelelő öltözőt, mosdóhelyiséget, étkezőt kell biztosítani. Ezeknek könnyen megközelíthetőnek és megfelelő méretűnek kell lenniük, ülőhelyekkel kell ellátni. Biztosítani kell a munkavállalók részére olyan főző-, illetve étel melegítésére alkalmas felszereléseket, amelyek a higiéniai követelmények megtartása mellett lehetővé teszik ételeik elkészítését. A zuhanyozókat hideg és meleg folyó vízzel kell ellátni, szellőztetni, világítani és fűteni kell. Valamennyi építési munkahelyen, illetve annak közvetlen közelében belülről zárható WC-t kell biztosítani.

4.5.12. Egyéb rendelkezések

Az építési hely környezetét és határát ki kell jelölni és jelzőtáblákkal kell ellátni, és ha szükséges biztonsági őr, kamerás megfigyelő rendszert kell alkalmazni. Ez a vagyonvédelmet is növeli, és meggátolja, hogy a veszélyes munkaterületen illetéktelen személyek tartózkodjanak.

4.5.13. Ivóvízellátás

Az építési munkahelyen dolgozókat el kell látni elegendő mennyiségű ivóvízzel. Ez lehet folyóvíz, ha az ÁNTSZ bevizsgálta, vagy flakonos víz.

4.5.14. Egyéni védőeszközök (EVE) biztosítása

Minden munkáltatónak, vállalkozónak az EVE juttatás rendjét írásban meg kell határozni, a munkavégzés veszélyei alapján.

Ezt munkavédelmi és munkaegészségügyi szakember bevonásával kell elvégezteni.

Építési munkahelyen fejeződő sisak viselése kötelező. Kivételt képeznek a tárgyak leesésétől nem veszélyeztetett, belső munkahelyen végzett szakipari és irodai munkák. Építkezésen az orrmerevítő védőcipőt minden munkavállalónak – ha a munkaterületen tartózkodik – viselni kell. Ha a leesés elleni védelmet nem lehet biztosítani, akkor a munkavállaló a munkát csak munkaöv, biztonsági heveder, illetve zuhanásgátló használatával végezheti. Ilyen esetben előzetesen ki kell alakítani és meg kell jelölni azokat a teherhordó szerkezeteket, ahová a munkavállaló a védőeszközt megfelelő biztonsággal rögzíteni tudja. A kikötési pontokat célszerű benaplózni, az esetleges viták megelőzésére.

4.6. Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés minimális követelményei az építési munkahelyeken és építési folyamatok során

A munkaegészségügyi feladatok megvalósítása is a munkáltatók felelősségi körébe tartozik és kiterjed a munkavégzés egészséget nem veszélyeztető feltételeinek a kialakítására, a munkavégzés egészségi követelményeinek a biztosítására és a foglalkozási megbetegedésekkel, fokozott expozíciós esetekkel kapcsolatos előírások teljesítésére.

Az építőiparban az egészségvédelmi követelmények biztosítása az építmény és az építési technológia jellemzői, az általuk okozott kockázatok alapján történik és – más ágazatokhoz hasonlóan – a megvalósítást a foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatás segíti, emellett munkahigiénés vizsgálatok végzésére is szükség van.

Az építési munkahelyeken a minimálisan biztosítandó egészségvédelmi követelményeket a munkavédelmi törvény¹² és külön jogszabályi előírások¹³ szerint (a biztonsági és) *egészségvédelmi tervben* kell meghatározni a munkahelyre és a munkavégzésre, valamint a munkavállalók egészségére fokozott veszélyt jelentő munkák és munkakörülmények esetén szükséges különleges intézkedésekre vonatkozóan.

Az építési munkahelyeken *minimálisan biztosítandó követelmények* kiterjednek a munkahelyi rendre és a tisztaságra, a veszélyes anyagok és veszélyes keve-

12 Mvt. 54. § (1) és 49. § (1)

13 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM e. rend. 6. § b); 7. § b) – d), 10. §, 12. § – 13. §, 2. és 4. sz. melléklet.

rékek, a foglalkozási rákkeltők hatásának megelőzésére, a veszélyes anyagok szabályos tárolására, a veszélyes hulladékkezelés szabályainak betartására stb.

Az építési folyamatok során az építési munkahelyeken és azon kívül is biztosítandó *általános, különleges és egyéb feltételek* meghatározását a 4/2000. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet részletesen tartalmazza.

4.6.1. Az általános követelmények

• a szellőztetés • a veszélyes körülmények közötti munkavégzés (zaj, rezgés, sugárzás, EM terek, magas légköri nyomás, vegyi expozíciók) • a hőmérséklet, klímaviszonyok és a védőital juttatás • a megvilágítás • az elsősegély • a tisztálkodó- és mellékhelyiségek (benne az öltözők, zuhanyozók, illemhelyek és kézmosók) • a pihenők és a tartózkodók (a nemdohányzók védelme mellett) • a sérülékeny munkavállalók (terhes nő, szoptató anya, megváltozott munkaképességű, fogyatékos) • egyéb tényezők (ivóvíz ellátás, védőital biztosítás, étkezés, időjárás elleni védelem) • egyéni védőeszközök biztosítása, aminek során nemcsak a munkavégzés higiéniés előírására, hanem a közegészségügyi és környezet-egészségügyi követelményeik teljesítésére is figyelemmel kell lenni.

Az egészségvédelmi követelmények megvalósításához a munkaegészségügyi szakemberek közreműködése szükséges, ugyanakkor a munkavállalók és képviselőik tájékoztatása, meghallgatása és részvételének a biztosítása is kötelezően előírt.

5. Munkavédelmi előírások és feladatok új építési, kivitelezési munkahely kialakításakor¹⁴

Előírások
Helyszíni bejárás
Helyszíni előkészítés
Organizációs terv
Tervezés

5.1. Új építési (felvonulási) munkahely létesítésére vonatkozó előírások

Az építési munkahelyeken biztosítandó minimális követelmények (rendelet 10. §):

A Munkavédelmi Törvény /Mvt./ 54. §-ának (1) bekezdésében meghatározott általános, és a 49. §-ának (1) bekezdésében leírt személyi feltételek mellett különösen meg kell valósítani az alábbiakat:

- az építési munkahelyen rendet és tisztaságot kell tartani;*
- a munkavégzés helyének meghatározásakor figyelembe kell venni annak elérhetőségét, meg kell határozni a közlekedési utakat vagy a közlekedési zónákat;*
- meg kell határozni a munkahelyek kémiai biztonságával összefüggő szabályokat, ideértve a veszélyes anyagok és keverékek, a foglalkozási eredetű rákkeltők egészségkárosító hatásának megelőzésére vonatkozó előírásokat is;*

¹⁴ Az építési (felvonulási) munkahely létesítésére vonatkozó előírásokat a 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet (továbbiakban: rendelet) az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális munkavédelmi követelményekről tartalmazza.

- d) gondoskodni kell a karbantartásról, az üzemeltetést megelőző ellenőrzésről, az eszközök és berendezések rendszeres ellenőrzéséről, a meghibásodások elhárításáról;
- e) az anyagok tárolási területeit el kell határolni, el kell választani, biztosítani kell szabályos tárolásukat, különös tekintettel a veszélyes anyagokra és keverékekre;
- f) meg kell határozni a veszélyes anyagok, keverékek és veszélyes hulladékok kezelési és eltávolítási szabályait;
- g) meg kell állapítani az ipari és kommunális hulladékok, valamint az építési törmelék tárolásának, elszállításának a szabályait;
- h) rendszeresen át kell tekinteni a munkafolyamatok, illetve munkaszakaszok tervezett elvégzési idejét és módját, az organizációs tervet szükség szerint módosítani kell a munkák előrehaladásához, illetve a körülmények változásához igazodva;
- i) biztosítani kell az együttműködést a munkáltatók és az önálló vállalkozók között az építési munkahely és a környezetében lévő ipari tevékenységek kölcsönhatásainak figyelembevételével.

5.2. Az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális egészségvédelmi és biztonsági követelmények

- Stabilitás és szilárdság.
- Menekülési utak és vészkijáratok.
- Tűz jelzése és leküzdése.
- Hőmérséklet.
- Az építési munkahelyek, helyiségek és közlekedési utak természetes és mesterséges megvilágítása.
- Közlekedő utak – veszélyes területek.
- Elsősegély.
- Tisztálkodó- és mellékhelyiségek.
- Pihenők, illetve tartózkodók.

5.2.1. Az építési helyszín előkészítése

Az új építési, kivitelezési munkahely kialakításának meghatározó eleme az építkezés organizációs tervének elkészítése.

A terv kidolgozása előtt mindenképpen javasolt a helyszíni bejárás azért, hogy az építési hely minden helyi adottságát (beleértve a megközelítési lehetőséget is) tisztázzuk. Az építési helyszín bejárása előtt tájékozódni kell a megvalósítandó objektum környezetéről, méreteiről és fajtájáról (költségvetés, tervek, helyszínrajz, műszaki leírás, stb.). Célszerű egy ellenőrző listát elkészíteni és használni azért, hogy semmit se felejtünk el.

5.2.1.1. Az építési helyszín bejárása során felmerülő főbb kérdések:

- Szállítási- és közlekedési utak, közlekedésbiztonság.
- Terep- és talajviszonyok (talajvíz, talajrétegződés).
- Víz- és áramellátás (csatlakozási értékek).
- Egyéb létesítmények (felvonulási konténerek, gyártóhelyek, stb.).
- Földalatti és légvezetékek (esetleges áthelyezések).

- Növényzet helyzete (fakivágások szükségessége).
- Előkészítő létesítmények helye.
- Szociális létesítmények elhelyezhetősége.
- A munkahely ellátása.
- Talaj- és használati víz elvezetése.
- Vízvédelmi zónák.
- Vezérgépek (daruk) elhelyezése.
- Milyen veszélyeket jelent a kivitelezés során az építkezés környezete, és kik lesznek veszélyeztetve.
- Kiket veszélyeztet és mivel a közvetlen környezetben a kivitelezési tevékenység.

5.2.1.2. Az építési munkahely tervezését befolyásoló tényezők:

- a létesítendő objektum fajtája és nagysága;
- a terepviszonyok;
- a kivitelezési mód;
- az építés menete;
- a rendelkezésre álló területek;
- a munkamódszerek;
- alkalmazható gépek (telepített és mobil);
- a dolgozói létszám;
- megközelítési utak;
- anyagtárolók.

5.2.2. Az organizációs terv tartalma

Minden olyan építkezésen, ahol egy társaság fővállalkozóként, generálkivitelezőként dolgozik, beleértve azt az állapotot is, amikor nem fővállalkozó vagy generálkivitelező, de a megrendelő egyetlen vállalkozásaként végez munkát, az építésvezetőnek/művezetőnek a kivitelezési munkavégzés megkezdése előtt organizációs vázlattervet kell készítenie.

Mielőtt a felelős munkahelyi vezető megkezdi az organizációs vázlatterv készítését, néhány előkészületi munkát el kell végeznie.

El kell dönteni, hogy: milyen vezérgéppel/vezérgépekkel fogják a kivitelezést végrehajtani, hány alvállalkozó mennyi dolgozóval végzi majd a munkát, milyen szolgáltatásokat biztosít alvállalkozóinak a kivitelező, stb.

Fel kell térképezni a munkahelyet és környezetét munkavédelmi szempontból is (villamos és egyéb energia vezetékek, építkezés környezete, az építkezés melletti közlekedési lehetőségek, szomszéd telkek/építmények, stb.). Fel kell térképezni a munkahelyet és környezetét munkavédelmi szempontból is (villamos és egyéb csatlakozási lehetőségek, az építkezés melletti közlekedési lehetőségek, szomszéd telkek/építmények, stb.)

Az organizációs vázlat(terv) legalább az alábbiakat tartalmazza:

- Az építési munkaterülettel határos épületek, közlekedési utak, járdák.
- Ha szükséges a fedett gyalogos közlekedő telepítési helye.
- Az építkezés bekerítése, elkerítése, bejárat(ok) helyeinek kijelölése.
- Az építkezés közlekedési útvonala(i).
- Az építkezés anyagtároló helye(i).
- Az építkezés hulladéktároló helye(i).

- Az építkezés veszélyes hulladék tároló helye(i).
- A villamos csatlakozó helyek (főelosztó, villanyóra, kapcsoló szekrények, daru csatlakozó szekrény, stb.) kijelölése.
- A felvonulási konténerek elhelyezésére szolgáló terület(ek) kijelölése.
- A felvonulási konténerekhez szükséges villamos hálózat, víz- és csatorna-hálózat kialakítási vázlata.
- Raktár(ak), raktárkonténer(ek), gázpalacktároló(k) helyeinek kijelölése.
- Őrbódé helyének kijelölése.
- Építkezés vízvételi helyének kijelölése.
- WC-k telepítési helyének kijelölése.
- Elsősegélynyújtó hely kijelölése.
- Teheremelő igénybevétele esetén telepítési helyének kijelölése.
- Tűzoltó készülékek telepítési helyének (helyeinek) kijelölése.
- Térvilágítás telepítésének tervezése (szükség esetén).
- Építkezés cégablaja helyének kijelölése.
- A dohányzóhely kijelölése.
- Ha szükséges, a segédüzemek telepítési helyének kijelölése.
- Munkagépek tároló helyeinek kijelölése.

Az organizációs terv nagy részletességgel tünteti fel – a tervek egyezményes jelöléseit¹⁵ használva – az építési területen elhelyezésre kerülő objektumokat, és a vonalas létesítményeket. Az organizációs tervnek nagy szerepe van abban, hogy az építési terület előkészíthető legyen a kivitelezési munkák elkezdéséhez.

Mind a magasépítési, mind a mélyépítési munkáknál felmerülhet, de az útépítési munkáknál egyértelműen jelen van az organizációs feladatokban a forgalomtechnikai/forgalomterelési terv. Ha szükséges, organizációs műszaki leírást kell készíteni, például az építési terület leírásáról, tájolásáról, a szintviszonyokról, az ideiglenesen igénybe vehető közterületekről, talajmechanikai és talajvíz adatokról.

Az organizációs terv elkészítésénél a munkahelyi vezetőnek mindig szem előtt kell tartania azt, hogy a felvonulási épületeket minél közelebb telepítsék az építkezés bejáratához, ügyelve arra, hogy munkakezdekor a munkahelyen minél kisebb legyen az a távolság, melyet egyéni védőeszközök nélkül utcai öltözékben kell a dolgozóknak megtenniük, és ez a közlekedési út ne érintse az építendő épületet, valamint ne essen a daruzás veszélyzónájába.

Az organizációs terv szerinti munkahely kialakítását a munkabiztonsági szaktevékenységet ellátó munkavédelmi szakembernek folyamatosan figyelemmel kell kísérnie, ha szükséges, változtatások megtételét kell kezdeményeznie az organizációban.

Az ideiglenes villamos hálózat kiépítését követően, a konkrét munkavégzések megkezdése előtt el kell végezteni a villamos hálózat és berendezések érintésvédelmi felülvizsgálatát.

A munkabiztonsági szaktevékenységet ellátó munkavédelmi szakembernek és a munkaegészségügyi szakembernek a kivitelezési tevékenység megkezdése előtt el kell készíteniük a munkahely kockázatértékelését. Ezt meg kell, hogy előzze az

15 Az építési munkahelyet az organizációs terv figyelembevételével kell kialakítani, figyelemmel az 1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről, valamint a 4/2002. (II. 20.) SzCsM – EüM együttes rendelet munkahelyek, illetőleg építési munkahelyek minimális követelményeire vonatkozó előírásaira.

alapos felmérése annak, hogy a kialakított munkahely alkalmas-e a biztonságos és az egészséget nem veszélyeztető munkavégzésre.

Az organizációs terv igényli a munkahelyi és környezeti tényezők változásai miatt az állandó figyelemmel kísérést.

Az organizációs tervet szükség szerint módosítani kell a munkák előrehaladásával, vagy a körülmények, környezeti tényezők változása esetén.

6. Építőipari munkabiztonsági szaktevékenységek

A munkavédelem területén belül sokrétű feladatokkal kell foglalkozni. Természetesen vannak közöttük olyanok, amelyek fontosságuknál fogva prioritást élveznek. Ezeknek az elvégzését a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Mvt.), vagy más erre feljogosított jogszabály külön személyi feltételhez köti, és egy közös elnevezéssel illeti. Ezek az eljárások a munkabiztonsági szaktevékenységek, illetve munkaegészségügyi szaktevékenységek. Az ilyen eljárások megfelelő minőségű elvégzésének garanciáját az elvégző személy szakmai képzése szavatolja. Ennek megfelelően munkáltató a munkabiztonsági szaktevékenységnek minősített feladatokat csak külön jogszabályban meghatározott munkavédelmi – a bányászat területén bányászati – szakképzéssel rendelkező személlyel végeztetheti el. (Ez a gyakorlatban legalább középfokú munkavédelmi képzéssel rendelkező szakember igénybevételét jelenti.)

Munkabiztonsági szaktevékenységek

Munkavédelmi szakképzés

Veszélyes létesítmény

Veszélyes munkahely

Veszélyes munkaeszközök

Veszélyes technológiák

Biztonsági felülvizsgálatok

Baleset kivizsgálás

Kockázateértékelés

Megelőzési stratégia kidolgozása

Az alábbiakban felsoroljuk a munkabiztonsági szaktevékenységnek minősülő feladatokat. Mivel a munkavédelem két részterülete – a munkabiztonság és a munkaegészségügy – nagyban összefügg, ezért a munkabiztonsági szaktevékenységek általában egyben valamilyen szinten kapcsolódnak a munkaegészségügyi szaktevékenységekhez, ezért a későbbi részletesebb leírásban ezt jelezzük.

Munkabiztonsági szaktevékenységnek minősül:

- a munkavédelmi szempontú előzetes vizsgálat elvégzése [Mvt. 21. § (3) bekezdés];
- az időszakos biztonsági felülvizsgálat elvégzése [Mvt. 23. § (1) bekezdés];
- közreműködés a munkahely, egyéni védőeszköz, munkaeszköz, technológia soron kívüli ellenőrzésében [Mvt. 23. § (2) bekezdés];
- a megelőzési stratégia munkabiztonsági tartalmának kidolgozása [Mvt. 54. § (1) bekezdésének g) pontja, (6) bekezdés];

- közreműködés a kockázatértékelés elvégzésében [Mvt. 54. § (2), (3), (8) bekezdés];
- az egyéni védőeszköz juttatása belső rendjének meghatározása [Mvt. 56. §];
- a munkabalesetek kivizsgálása [Mvt. 64. §; 65. § (1), (2) bekezdés].

A külön jogszabályban munkabiztonsági szaktevékenységnek minősített feladatok ellátásában való részvétel, továbbá a munkaegészségügyi feladatok teljesítésében szükség szerinti közreműködés kötelezettségét az alábbi jogszabályok írják elő:

- Az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális munkavédelmi követelményekről szóló 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet;
- Az azbeszttel kapcsolatos kockázatoknak kitett munkavállalók védelméről szóló 12/2006. (III. 23.) EüM rendelet;
- A potenciálisan robbanásveszélyes környezetben levő munkahelyek minimális munkavédelmi követelményeiről szóló 3/2003. (III. 11.) FMM-ESzCsM együttes rendelet;
- A közfürdők létesítésének és üzemeltetésének közegészségügyi feltételeiről szóló 37/1996. (X. 18.) NM rendelet.

Egyes eljárások ugyan nem minősülnek munkabiztonsági szaktevékenységnek, de a munkavédelmi szakembernek kiemelt feladatát képezik:

- közreműködés a munkavédelmi oktatás elvégzésében [Mvt. 55. §];
- közreműködés a mentési terv készítésében [Mvt. 45. § (1) bekezdés].

6.1. Veszélyes létesítmény, munkahely, munkaeszköz, technológia üzembe helyezése

A munkáltatónak biztosítania kell, hogy az általa üzemeltetni kívánt veszélyes létesítmény, munkahely, munkaeszköz, technológia kielégítse a munkavédelmi szabályokat. Ennek érdekében el kell végeztenie egy munkavédelmi szempontú *előzetes vizsgálatot*. E vizsgálat célja annak megállapítása, hogy a létesítmény, a munkahely, a munkaeszköz, a technológia megfelel-e az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéshez szükséges *tárgyi, személyi, szervezési, munkakörnyezeti feltételeknek*. A vizsgálat megfelelő eredménye esetén a munkáltató az üzemelést írásban elrendeli (a továbbiakban: munkavédelmi üzembe helyezés).

Ezt az eljárást kell lefolytatni továbbá:

- a korábban üzembe helyezett munkaeszköz olyan áthelyezése, áttelepítése esetén, amikor az áthelyezés, áttelepítés az üzembe helyezési, üzemeltetési körülmények tekintetében lényeges változást okoz (áthelyezés). Ilyen esetet jelent pl. egy toronydarú áthelyezése, ami új darupályával és villamos betáplálással jár;
- olyan munkaeszköz, technológia újbóli üzembe helyezésekor, amelyet műszaki okból egybefüggően 30 napot meghaladóan nem használtak, vagy amelyen teljes szétszereléssel együtt járó javítási munkafolyamatot végeztek (*újraindítás*). *Ebben az esetben a hangsúly a műszaki okon van, ha azért nem használtak, pl. egy faipari szalagfűrész, mert átmenetileg nem volt rá szükség, annak újbóli használatba vétele nem minősül újraindításnak.*

A vizsgálat elvégzése *munkabiztonsági és munka-egészségügyi szaktevékenységnek* minősül.

Az önmagukban veszélyesnek nem minősülő munkaeszközökre, ha azok biztonsága függhet a szerelés körülményeitől, más szabály vonatkozik. Ezekre a szerelést követően, de még a használatba vétel előtt, és minden egyes új telephelyre vagy munkahelyre történő mozgatás után egy megbízott személynek ellenőrző felülvizsgálatot kell elvégezni. Erre személyi feltételt külön jogszabály írhat elő. A munkáltató köteles a munkavállalók, illetve munkavédelmi képviselőik részére lehetőséget biztosítani, hogy részt vehessenek az üzembe helyezésre vonatkozó munkáltatói intézkedés kellő időben történő előzetes megvitatásában.

6.2. Időszakos biztonsági felülvizsgálat

A biztonságos műszaki állapot megőrzése érdekében *időszakos biztonsági felülvizsgálat* alá kell vonni a veszélyes technológiát és a veszélyes munkaeszközt, továbbá azt a munkaeszközt, amelynek időszakos biztonsági felülvizsgálatát jogszabály, szabvány, vagy a rendeltetésszerű és biztonságos üzemeltetésre, használatra vonatkozó dokumentáció előírja. Az időszakos biztonsági felülvizsgálatot – főszabályként – szakirányú képzettséggel és munkavédelmi szakképzettséggel rendelkező személy vagy külön jogszabályban erre feljogosított személy, illetve erre akkreditált intézmény végezheti. A felülvizsgálat munkabiztonsági szaktevékenységnek minősül. A veszélyes technológia vizsgálata ettől eltérő személyi feltételleként csak *szakirányú munkabiztonsági szakértői* engedéllyel rendelkező személy által végezhető. Az időszakos biztonsági felülvizsgálatot az üzemeltetőnek általános előírás szerint ötévenként kell elvégeznie, de jogszabály, szabvány vagy az üzemeltetési dokumentáció ennél gyakoribb felülvizsgálati időszakot is előírhat.

Az önmagukban veszélyesnek nem minősülő munkaeszközökön időszakos ellenőrző felülvizsgálat elvégzése szükséges.

A munkáltató köteles a munkavállalók, illetve munkavédelmi képviselőik részére lehetőséget biztosítani, hogy részt vehessenek az időszakos biztonsági felülvizsgálatra vonatkozó munkáltatói intézkedés kellő időben történő előzetes megvitatásában.

6.3. Soron kívüli biztonsági felülvizsgálat

A munkahelyet, az egyéni védőeszközt, a munkaeszközt, a technológiát az üzemeltető munkáltatónak soron kívül ellenőriznie kell, ha az a rendeltetésszerű alkalmazás során közvetlenül veszélyeztette a munkavállaló egészségét és biztonságát, vagy ezzel összefüggésben munkabaleset következett be. Az ellenőrzés elvégzéséig annak üzemeltetését, illetve használatát meg kell tiltani. Az ellenőrzés elvégzése – a veszélyeztetés jellegetől függően – *munkabiztonsági, illetve munka-egészségügyi* szaktevékenységnek minősül. (Ez azt jelenti, hogy a két szaktevékenységhez tartozó vizsgálat elvégzése ebben az esetben egymástól elválhat, azokat egymástól függetlenül el lehet végezni, de az is előfordulhat, hogy csak az egyiket kell lefolytatni, pl. géptörés esetén csak munkabiztonsági ellenőrzést.) Az ellenőrzés folyamata egyebekben megegyezik az időszakos biztonsági felülvizsgálat folyamatával. Megjegyzés: az esetek egy részében vizsgálat utólag kideríti, hogy a rendeltetésszerű alkalmazás szabályait mégiscsak megszegték, és ez okozta a balesetet. A munkavállalók és a munkáltató is „előszeretettel” hivatkozik pl. géphibára, hogy ezzel saját felelősségét csökkentse. Viszont ha a veszélyeztetés valóban rendeltetésszerű alkalmazás mellett következik be, azt nagyon komolyan kell venni, mert ez azt jelenti, hogy ugyanabból az okból bármikor vá-

ratlanul bekövetkezhet akár egy baleset is. Ezért van az a szabály, hogy amíg a rendelkezést nem derítették ki, és nem intézkedtek annak megelőzésére, addig a használatot meg kell tiltani.

A bekövetkezett veszélyeztetésről, a vizsgálat eredményéről, illetve az elhárításra tett munkáltatói intézkedésről a munkavállalókat közvetlenül vagy munkavédelmi képviselőiket tájékoztatni kell.

6.4. Megelőzési stratégia készítés kötelezettsége

[„A munkáltatónak rendelkeznie kell egy egységes és átfogó megelőzési stratégiával, amely kiterjed a munkafolyamatra, a technológiára, a munkaszervezésre, a munkafelületekre, a szociális kapcsolatokra és a munkakörnyezeti tényezők hatására... A megelőzési stratégia munkabiztonsági és munka-egészségügyi tartalmának kialakítása munkabiztonsági, illetve munka-egészségügyi szaktevékenységnek minősül.”] (Mvt. 54. § (1) bekezdésének g) pontja, és (6) bekezdése)

A munkáltató köteles a munkavállalók, illetve munkavédelmi képviselők részére lehetőséget biztosítani, hogy részt vehessenek megelőzési stratégiára vonatkozó munkáltatói intézkedés kellő időben történő előzetes megvitatásában.

6.5. A kockázatértékelés elkészítésének alapvető szabályai

A munkáltató köteles minőségileg, illetve szükség esetén mennyiségileg értékelni a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatokat, különös tekintettel az alkalmazott munkaeszközökre, veszélyes anyagokra és készítményekre, a munkavállalókat érő (testi-lelki) terhelésekre, valamint a munkahelyek kialakítására. Az értékelés alapján olyan megelőző intézkedéseket szükséges hozni, amelyek biztosítják a munkakörülmények javulását, (a kockázatokat legalább az elfogadható értékre csökkentik) és beépülnek a munkáltató valamennyi irányítási szintjén végzett tevékenységébe. A kockázatértékelés elvégzése munkabiztonsági és munka-egészségügyi szaktevékenységnek minősül. A kockázatértékelést a kémiai biztonság területén a külön jogszabályban foglaltak szerint kell elvégezni. A munkáltató a kockázatértékelést, a kockázatkezelést és a megelőző intézkedések meghatározását – eltérő jogszabályi rendelkezés hiányában – a tevékenység megkezdése előtt, azt követően indokolt esetben, de legalább 3 évente köteles elvégezni. Megjegyzés: a kockázatértékelés elvégzése koránt sem jelenti azt, hogy ezzel a munkáltató 3 évre vonatkozóan „letudta” minden ellenőrzési (munkavédelmi) kötelezettségét. A kockázatértékelés egy pillanatfelvételnak számít az állandóan változó munkavédelmi folyamatokról. Elkészítése nem pótolja a munkáltatónak minden vezetői szintjébe iktatott rendszeres ellenőrzését és intézkedését.

A munkáltató köteles tájékoztatni a munkavédelmi képviselőt (bizottságot), annak hiányában a munkavállalókat a kockázatértékelés és a munkavédelmi intézkedések tapasztalatairól.

6.6. Az egyéni védőeszköz juttatásának belső rendje kialakítása alapvető szabályai

Az egyéni védőeszköz juttatásának belső rendjét a munkáltató köteles írásban meghatározni. E feladat ellátása munkabiztonsági és munka-egészségügyi szaktevékenységnek minősül.

A munkavédelmi képviselő jogosult meggyőződni a munkahelyeken használt egyéni védőeszközök biztonságos állapotáról.

Az egyéni védőeszközöket előzetes kockázatértékelés után kell kiválasztani, a kockázatkezelés után fennmaradó veszélyek elleni védelemre. Mivel az egyéni védőeszköz hatékonysága nagyban függ a használójának akaratától fontos elv, hogy a védelmet elsősorban valamilyen műszaki intézkedéssel kell leküzdeni. (kollektív /csoportos/ védelmet kell előnyben részesíteni az egyéni védőeszköz használatával szemben). Az egyéni védőeszköz helyes alkalmazását, viseletét munkavédelmi oktatás keretében meg kell tanítani a munkavállalókkal, és a használatát meg kell követelni tőlük. Ha az egyéni védőeszköz védőképessége lecsökken, azt ki kell cserélni. Az egyéni védőeszközt természetben kell biztosítani, helyette pénzbeli megváltás nem alkalmazható.

6.7. Baleset kivizsgálás

A baleset definíciója: az emberi szervezetet ért olyan egyszeri külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül, hirtelen vagy aránylag rövid idő alatt következik be és sérülést, mérgezést vagy más (testi, lelki) egészségkárosodást, illetőleg halált okoz, (a munkavédelemről szóló XCIII. törvény (Mvt.) 87.§ 1/A pontja szerinti meghatározás).

Az esetekről először meg kell állapítani, hogy egyáltalán balesetnek minősülnek-e.

Nem minősül balesetnek az az eset:

- ami nem jár személyi sérüléssel;
- amiben a sérült szándékosan okozza magának a sérülést;
- amiben szigorúan természetes okokból erednek az egészségkárosodások;
- amiben nem baleset, hanem megbetegedés okozta az egészségkárosodást.

Amennyiben balesetről van szó, a következő lépés annak megállapítása, hogy a baleset melyik kategóriába, vagy kategóriákba sorolható:

- munkabaleset,
- üzemi baleset,
- tanuló- és gyermek baleset, hallgatói baleset,
- egyéb (szabadidős, otthoni, stb. baleset).

A munkabaleset-kivizsgálás keretében ki kell deríteni (meg kell határozni) a balesethez vezető tárgyi, személyi, szervezési, munkakörnyezeti feltételeket, az ok – okozati összefüggéseket, a felelősségi viszonyokat. Mindezek alapján *meg kell határozni a hasonló balesetek megelőzéséhez szükséges intézkedéseket*. El kell végezni az előírt nyilvántartásba vételi, jegyzőkönyvezési, és bejelentési feladatokat, de sosem szabad szem elől téveszteni, hogy munkavédelmi szempontból mindezek a cselekmények egy célt szolgálnak: a megelőzést. Az Mvt. a balesetkivizsgálást munkabiztonsági szaktevékenységnek minősíti. Ennek ellenére a munkabaleseteknek általában lehet munkaegészségügyi vonzata is, ezért lehetővé kell tenni a kivizsgálásban a foglalkozás-egészségügyi orvos részvételét. A kivizsgálásban történő orvosi közreműködésről a foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatást biztosító szolgálat orvosa dönt. Súlyos munkabaleset esetén viszont a foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatást biztosító szolgálat orvosának kötelezően részt kell venni a kivizsgálásban. A munkáltatónak lehetővé kell tennie a munkavédelmi képviselő részvételét a munkabaleset kivizsgálásában. *A munkavédelmi képviselőnek* nem kötelező a kivizsgálásban részt venni, de a részvételét,

távolmaradását, egyetértését, vagy egyet nem értését a munkabaleseti jegyzőkönyvben fel kell tüntetni, és ezt a munkavédelmi képviselőnek aláírásával kell hitelesíteni. Amennyiben a kivizsgálás megállapításaival szemben eltérő véleménye van, azt a jegyzőkönyvhöz mellékletként csatolni kell.

A munkabaleseti jegyzőkönyvet meg kell küldeni az érintetteknek, köztük a sérültnek is, aki ha a munkáltatónak a munkabaleset bejelentésével, kivizsgálásával kapcsolatos intézkedését vagy mulasztását sérelmezi, illetve ha vitatja a sérülés súlyosságával kapcsolatos munkáltatói megállapítást, akkor az erre rendszerezített bejelentőlapon elektronikusan vagy egyéb úton a területileg illetékes munkavédelmi hatósághoz fordulhat.

A munkáltató köteles tájékoztatni a *munkavédelmi képviselőt* (bizottságot), annak hiányában a munkavállalókat a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések nyilvántartásáról és bejelentéséről.

6.8. Egyéb jogszabályok által munkabiztonsági szaktevékenységnek minősített eljárások

A munkavédelmi szakember feladata az egyes külön jogszabályban meghatározott, munkabiztonsági szaktevékenységnek minősített feladatok ellátásában részvétel, továbbá a munkaegészségügyi feladatok teljesítésében szükség szerinti közreműködés is.

Az alábbi jogszabályok határoznak meg további munkabiztonsági szaktevékenységet:

- Az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális munkavédelmi követelményekről szóló 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet:

A rendelet munkabiztonsági szaktevékenységnek nyilvánította a biztonsági és egészségvédelmi koordinátori munkát.

Az azbeszttel kapcsolatos kockázatoknak kitett munkavállalók védelméről szóló 12/2006. (III. 23.) EüM rendelet szerint munkabiztonsági és munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősül azbesztbontás munkaterve:

[„II. § (1) Azbesztet, azbeszttartalmú terméket tartalmazó épület, létesítmény, szerkezet bontása, illetve azbesztnak vagy azbeszttartalmú terméknek építményből, létesítményből, szerkezetből, járműből (hajóból) történő eltávolítása előtt a munkáltatónak munkatervet kell készítenie. A munkáltató a munkatervben meghatározza azokat az intézkedéseket, amelyek a munkavállalók munkahelyi biztonságát és egészségvédelmét – az azbeszt eltávolításával és a hulladékok kezelésével kapcsolatosan tekintettel a környezet védelmére is – garantálják.”]

„(3) A munkaterv munkavédelmi és munkabiztonsági előírásainak elkészítése munkabiztonsági és munka-egészségügyi szaktevékenységnek minősül.”]

- A potenciálisan **robbanásveszélyes környezetben** levő munkahelyek minimális munkavédelmi követelményeiről szóló 3/2003. (III. 11.) FMM-ESzCsM együttes rendelet a robbanásvédelmi vizsgálatot, és a robbanásvédelmi dokumentáció elkészítését nyilvánítja munkabiztonsági szaktevékenységnek¹⁶:

¹⁶ Potenciálisan robbanásveszélyes környezetben levő munkahelyek minimális munkavédelmi követelményeiről szóló 3/2003. (III. 11.) FMM-ESzCsM együttes rendelet.

[„4.§ (8) Robbanóképes légtérben az első alkalommal használatba vételre kerülő munkaeszköz alkalmazási feltételeit robbanásvédelmi szempontból vizsgálni kell, és a kockázatok elkerülése érdekében valamennyi szükséges intézkedést meg kell tenni. A robbanásvédelmi vizsgálat munkabiztonsági szaktevékenységnek minősül azzal, hogy a vizsgálatban legalább középfokú tűzvédelmi szakképesítésű személy részvétele szükséges. E feladat teljesíthető az Mvt. 21. §-ában meghatározott üzembe helyezési eljárás során is....

9. §(1) A munkáltató az 6. §-ban, a 7. § (2) bekezdés, valamint a 8. §-ban meghatározott munkáltatói kötelezettségek keretében köteles robbanásvédelmi dokumentációt készíteni, amelyet folyamatosan köteles felülvizsgálni és szükség szerint módosítani. A robbanásvédelmi dokumentáció elkészítése és felülvizsgálata munkabiztonsági szaktevékenység azzal, hogy a vizsgálatban legalább középfokú tűzvédelmi szakképesítésű személy részvétele szükséges.”]

• **A közfürdők létesítése és üzemeltetése¹⁷**

[„1.§ (2) A közfürdő szakszerű és biztonságos üzemeltetésével kapcsolatos részletes műszaki, technológiai, biztonságtechnikai, környezetvédelmi és egészségügyi előírásokat, továbbá az egyes tevékenységek gyakorlásának személyi feltételeit az üzemeltető üzemeltetési szabályzatban határozza meg.

(7) Az üzemeltetési szabályzat munkavédelmi és munkabiztonsági előírásainak elkészítése munkabiztonsági és munka-egészségügyi szaktevékenységnek minősül.”]

6.9. A munkavédelmi szakember egyéb kiemelt feladatai

6.9.1. Közreműködés a munkavédelmi oktatás elvégzésében

A munkáltatónak oktatás keretében gondoskodnia kell arról, hogy a munkavállaló

- munkába álláskor,
- munkahely vagy munkakör megváltozásakor, valamint az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek változásakor,
- munkaeszköz átalakításakor vagy új munkaeszköz üzembe helyezésekor,
- új technológia bevezetésekor (tehát minden lényeges, a munkavédelemre is kiható változásakor)

elsajátítsa, és a foglalkoztatás teljes időtartama alatt rendelkezzen az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés elméleti és gyakorlati ismereteivel, megismerje a szükséges szabályokat, utasításokat és információkat. Az oktatást rendes munkaidőben kell megtartani, és szükség esetén időszakonként – a megváltozott vagy új kockázatokat, megelőzési intézkedéseket is figyelembe véve – meg kell ismételni. Az oktatás elvégzését a tematika megjelölésével és a résztvevők aláírásával ellátva írásban kell rögzíteni.

Az előírt ismeretek megszerzéséig a munkavállaló önállóan nem foglalkoztatható.

Az oktatás elméleti és gyakorlati oktatási részből áll. Az elméleti ismereti anyagban ismertetni kell a munkavédelem alapszabályait, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzésnek az adott munkavállalókra, tanulókra,

17 Közfürdők létesítésének és üzemeltetésének közegészségügyi feltételeiről szóló 37/1996. (X. 18.) NM rendelet

hallgatókra vonatkozó szabályait (jogait és kötelességeit) munkavégzésükhöz szükséges személyi tárgyi és szervezeti feltételeket, különböző eljárási rendeket.

A gyakorlati oktatásban be kell mutatni az egyes veszélyes munkaeszközök kezelését, a megfelelő fogásokat, amelyek biztosítják a balesetmentes munkavégzést. Ismertetni és gyakoroltatni kell az egyéni védőeszközök használatát. Be kell mutatni a munkavállalóknak a munkakörnyezetet, beleértve az elsősegélyhelyet, a menekülési útvonalakat, a tűzoltó berendezéseket, a potenciálisan veszélyes területeket (pl. nagyfeszültségű villamos berendezések veszélyes közelségét).

Az oktatást a munkáltató nagy tapasztalatú munkavállalójának és a munkavédelmi szakembernek közösen kell megtartania. Az oktatásnak kellő részletességűnek kell lennie, de nem kell olyan dolgokra kitérnie, amiknek ismerete az adott képzésű munkavállalótól elvárható.

6.9.2. Közreműködés mentési terv elkészítésében

Rendellenes körülmények kialakulása esetére – amikor a szabályos üzemvitelre vonatkozó biztonsági előírások nem tarthatók be – a munkahely jellegére, helyzetére, kiterjedésére, valamint a veszélyforrások hatására, továbbá a munkavégzés hatókörében tartózkodókra is tekintettel mentési tervet kell készíteni, és a mentéshez szükséges személyeket ki kell jelölni. A mentési terv a külön jogszabály által előírt – biztonsági, védelmi, intézkedési vagy más hasonló tárgyú – tervbe foglalva is elkészíthető. A mentési terv munkahelyre vonatkozó részét minden érintett munkavállalóval ismertetni kell. A mentési tervben meg kell határozni a munkahely potenciálisan veszélyes területeit, a veszély jellegét, hatását, a menekülési utakat, a menekülési utakat jelző táblákat, a veszély leküzdésére szolgáló eszközök használatát, helyét. A menekülés után szükség lehet egy biztonságos gyülekezési helyre, ahol az elsősegélynyújtás biztosított, fel lehet mérni a munkavállalók esetleges sérüléseit, és hogy mindenki megmenekült-e, vagy szükséges további sérültek felkutatása. Intézkedéseket kell a fennmaradó veszélyek kezelésére, (megszüntetés, elkerítés, őrzés), vagy a veszély feléledésének megakadályozására.

7. A munkahelyekre, munkavégzésre vonatkozó ágazati munkaegészségügyi előírások az építőiparban (kiemelten: munkaegészségügyi szaktevékenységek)

7.1. Az európai munkavédelem normái

Az Európai Unió munkavédelemmel kapcsolatos legfontosabb alapelve, hogy az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés kialakítása és fenntartása, a munkavállaló és környezete közötti kölcsönhatás átfogó és együttes kezelése, a munkavállalók egészségének és testi épségének védelme a munkáltató át nem hárítható felelőssége és feladata.

Az EU legfőbb „munkavédelmi törvénye” – a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedésekről szóló – 89/391/EGK Keret – Irányelv és végrehajtási rendeletei, melyek a Közösségen belüli jogharmonizáció során minimum feltételek teljesítését írja elő valamennyi tagállam számára.

A kötelező jogi szabályozáson túl a középtávú közösségi munkavédelmi stratégiák mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a helyes munkahelyi gyakorlat megvalósítását célzó Uniók szintű munkavédelmi kutatások, felmérések, tájékoztatók, útmutatók, képzések, programok és kampányok is. A munkavédelem gyakorlati megvalósítása során a munkáltatóknak is van a munkavédelmi (és a kapcsolódó) jogszabályokban előírt munkaegészségügyi feladata, aminek a megvalósításához kötelező jelleggel megelőző szolgáltatást nyújtó szakértők és szolgáltatók közreműködését veszik igénybe.

Munkaegészségügyi feladatok az építőiparban
Munkaegészségügyi szaktevékenységek
Munkaegészségügyi szabályozás
Munkaegészségügyi és biztonsági kockázatok
Kockázatkezelés kollektív védelemmel
Kockázatkezelés egyéni védőeszközökkel

7.2. A munkahelyi egészségvédelem, a munkaegészségügyi feladatok hazai szabályozása

Magyarországon a fentiek alapján és az Alaptörvény iránymutatásai szerint a munkavédelmi törvény szabályozza a munkavégzés egészséget nem veszélyeztető feltételeit, biztosítja a munkavállalók számára a munkahelyen a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez¹⁸ való jogát, aminek a megvalósításához a munkáltató a munkaegészségügyi (munkahigiéne és a foglalkozás-egészségügyi) szolgáltatást vesz igénybe.

Az építőipar területén is az általános előírások, a tevékenységek jellege és a munkakörnyezeti hatások szerinti ágazati és a külön jogszabályok alkalmazása kötelező a munkaegészségügyi feladatok megvalósítása végett. (Az építőiparra vonatkozó munkaegészségügyi szabályok részletes bemutatása az 15. fejezet alatt található.)

A munkaegészségügyi feladatok megvalósítása is a munkáltatók felelősségi és feladatkörébe tartozik és kiterjed a munkavégzés egészséget nem veszélyeztető feltételeinek a kialakítására, a munkavégzés egészségi követelményeinek a biztosítására és a foglalkozási megbetegedésekkel, fokozott expozíciós esetekkel kapcsolatos előírások teljesítésére is.

Az építőipari munkáltatók – a tulajdoni formától és a vállalkozás méretétől függetlenül – is kötelezettek valamennyi munkavállalójukra kiterjedően az Mvt. szerint nevesített munkaegészségügyi feladataik ellátásához foglalkozás-egészségügyi szolgáltatást biztosítani.

A foglalkozás-egészségügyi szolgálat a munkáltató felelősségének érintetlenül hagyásával közreműködik az egészséget nem veszélyeztető munkakörnyezet kialakításában, az egészségkárosodások megelőzésében, a munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősített, külön jogszabályok által előírt feladatok ellátásában.

¹⁸ A WHO egészség fogalmának tágabb értelmezése alapján az egészség nemcsak életecé, hanem erőforrás és képesség is egyben, magába foglalja a mentális egészséget, a stresszel való megküzdés képességét is.

A foglalkozás-egészségügyi szolgálat alapszolgáltatás keretében végzett feladatai:

- munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatok és szakorvosi vizsgálatok kezdeményezése
- foglalkozási megbetegedések, fokozott expozíciós esetek bejelentése, kivizsgálása
- a munkakörülmények és a munkavégzés egészségkárosító hatásainak írásban dokumentált vizsgálata (meghatározott gyakorisággal vagy változás esetén soron kívül)
- az egyéni védőeszközökkel kapcsolatos tanácsadás
- a munkahelyek kémiai biztonságát érintő feladatok
- a munkavállalók felvilágosítása a munkakörülmények egészséget érintő kérdéseiről
- a munkakörhöz kötött védőoltásokkal kapcsolatos feladatok
- krónikus megbetegedésben szenvedő munkavállalók megelőző gondozása
- (hivatásos) közúti járművezetők egészségi alkalmassági vizsgálata
- a foglalkoztathatóság (egyres esetének) szakvéleményezése
- az álláskereső és közfoglalkoztatott munkavállalók alkalmassági vizsgálata.

A foglalkozás-egészségügyi szolgálat közreműködői feladatai kiterjednek:

- a munkáltató munkaegészségügyi feladatainak ellátására (veszélyforrások feltárása, munkaélettani, ergonómiai, munkahelyi elsősegélynyújtással stb. kapcsolatos feladatok)
- a foglalkozási rehabilitációval, a katasztrófavédelemmel kapcsolatos egyes feladatokra.

7.3. Munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősülő munkahelyi feladatok

A szaktevékenység elve alapján az Mvt. meghatározott munkavédelmi tevékenységeket munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősít és előírja a tevékenység végzésének szakképesítési követelményét¹⁹ is. A munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősített feladatok a külön (ágazati, szabálykörök szerinti és egyéb) jogszabályokban is rögzítésre kerülnek. A munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősített feladatok ellátása a foglalkozás-egészségügyi szolgálat közreműködésével²⁰ **történik, aminek a szakmai alapját a munkaegészségügy egyes szakterületeinek a foglalkozás/hivatás-szerű ismerete és (speciális) gyakorlata képezi.**

A munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősülő feladatok jelentése a szabályozás, a tartalmi követelmények és a gyakorlati megvalósítás számbavétele alapján:

19 A munkáltató a munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősített feladatait munkaegészségügyi [foglalkozás-orvostan (üzemorvostan), munkahigiéné, közegészség-tan-járványtan, megelőző orvostan és népegészség-tan] szakképesítéssel rendelkező személlyel végeztetheti. [Mvt. 8. §]

20 A közreműködés valamely tevékenységben vagy eseményben felkérésre történő részvételt (vizsgálat, vélemény, tanácsadás, tájékoztatás, javaslattétel, segítés, stb.) jelent.

7.3.1. A munkavédelmi üzembe helyezés feltétele a munkavédelmi (munkabiztonsági és munkaegészségügyi) szempontú előzetes vizsgálat [Mvt. 21. § (3)]

A munkáltató a veszélyes létesítmény, munkahely, technológia **üzemeltetését írásban** köteles elrendelni, aminek feltétele a munkaegészségügyi szempontú előzetes vizsgálat is. Az üzembe helyezés előtti munkaegészségügyi szempontú előzetes vizsgálat során áttekintésre kerül, hogy a vonatkozó munkavédelmi szabályok, illetve a tudományos és technikai követelmények figyelembe vételével készült kockázatbecslés és kockázatkezelés megfelel-e az egészséget nem veszélyeztető munkavégzés tárgyi, személyi, szervezési és munkakörnyezeti feltételeinek.

Az előzetes vizsgálat lefolytatása a munkáltató – 4/2002. (II.8.) SzCsM-EüM együttes rendelet munkaegészségügyi követelményei és a külön jogszabályok (munkaegészségügyi előírásai) szerinti kockázatbecslésen alapul (veszélyek és veszélyeztetettek azonosítása, veszélyekből származó kockázatok becslése, kockázatsökkentő intézkedések) és a kockázatkezelési intézkedések vizsgálatára irányul (a munkahelyi környezet és egyes tevékenységek mellett a munkaszervezést, a munkahelyi kapcsolatokat, az ergonómiai szempontokat, valamint az óvintézkedések tervezését, kiemelten a foglalkozási rákkeltők helyettesítésére, a zaj- és rezgésterhelés csökkentésére, a porokra és más veszélyes anyagokra, a karbantartásra, a mentésre, a munkavállalók tájékoztatására, az egyéni védelemre stb. vonatkozó előírásokat is érinti). Információk elsősorban a munkáltató kockázatértékelési dokumentumaiból, a jogszabályokból, a szabványokból, a műszaki leírásokból, kézikönyvekből és műszaki szakirodalomból, stb. nyerhetők a munkahelyi szemle tapasztalatai mellett.

7.3.2. A munkahely, az egyéni védőeszköz, a technológia soron kívüli munkaegészségügyi ellenőrzésben való közreműködés

[Mvt. 23. § (2)]

Veszélyes munkahelyet, egyéni védőeszközt, technológiát a munkáltatónak soron kívül ellenőriznie kell, ha a rendeltetésszerű alkalmazás során közvetlenül veszélyeztette a munkavállaló egészségét, vagy ezzel összefüggésben foglalkozási megbetegedés (tömeges fokozott expozíció) következett be.

A soron kívüli ellenőrzés a veszélyeztetés jellegétől függően kiterjed a munkahelyekre, a technológiai hatásokra, az egyéni védőeszközökre vonatkozó szabályok megvalósítására (beleértve az építési munkahelyek minimális egészségi követelményeinek teljesülését is).

A soron kívüli ellenőrzés a kockázatkezelés, a külön jogszabályi előírásoknak való megfelelés és az intézkedések eredményességének vizsgálatára irányul. Foglalkozási megbetegedések kivizsgálásakor a cél az előidéző tényezők feltárása, a veszélyforrás felkutatása, az ok-okozati összefüggés feltárása, ami egy **újabb kockázatértékelés és megelőző intézkedés kiindulása lehet**.

7.3.3. Közreműködés a kockázatbecslés, kockázatkezelés és a megelőző intézkedések meghatározásában [Mvt. 54. § (1) b, d-f), (2) – (3) és (8)]

A munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatok minőségi és mennyiségi kockázatértékelése (a munkahigiénés vizsgálatokat is beleértve) munkabiztonsági és munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősül.

A végrehajtási rendeletek a kockázatbecslést (veszélyek és veszélyeztetettek azonosítása, a veszélyek és a kockázatok jellemzése) és kockázatkezelést (kockázatértékelés, intézkedések a kockázatok megelőzésére, csökkentésére, folyamatos ellenőrzésére). A kockázatkezelés egyes munkakörnyezeti kóroki tényezőkre (veszélyes vegyi anyagok és veszélyes keverékek, foglalkozási rákkeltők, azbeszt, biológiai tényezők, zaj- és rezgésterhelés, klímaviszonyok, légállapot stb.), a munkavégzés okozta terhelésekre (fizikai munka, fokozott idegi és lelki megterhelés stb.) és a megelőző intézkedésekre (műszaki, munkaszervezési és egyéni védelem, mentés, elsősegélynyújtás, munkavédelmi oktatás stb.) is kiterjed.

A gyakorlatban a Szolgáltató tevékenysége az egyes jogszabályokban előírt kockázatbecslést és a megelőzést szolgáló kockázatkezelést jelent.

(Veszélyes vegyi anyagokkal és veszélyes keverékkel folytatott tevékenység esetén a munkahelyek kémiai biztonságával, a foglalkozási eredetű rákkeltőkkel, az azbeszttel kapcsolatos jogszabályok, egyéb hatásokkal és kóroki tényezőkkel kapcsolatban a zaj- és rezgésexpozícióról, a biológiai kóroki tényezőkről, a kézi tehermozgatásról, a képernyő előtti munkavégzésről stb. szóló rendeletek vonatkozó szakaszai az irányadók.)

7.3.4. Egységes és átfogó megelőzési stratégia munkaegészségügyi tartalmának kialakítása [Mvt. 54.§ (1) g), (3), (6)]

A megelőzés az Mvt. meghatározása szerint: „*A munkáltató által megtett, vagy tervezett intézkedések a munkáltatói tevékenység bármely fázisában, amelynek célja a munkával összefüggő kockázatok megelőzése vagy csökkentése.*” [Mvt. 87.§ 2/A.]

A munkáltató feladata az egységes és átfogó megelőzési stratégia kialakítása, amely kiterjed a munkafolyamatra, a technológiára, a munkaszervezésre, a munkafeltételekre, a szociális kapcsolatokra és a munkakörnyezeti tényezők hatására. **Az értékelés alapján** a munkáltatónak olyan megelőző intézkedéseket szükséges hozni, amelyek biztosítják a munkakörülmények javulását, beépülnek a munkáltató valamennyi irányítási szintjén végzett tevékenységbe. Az egységes és átfogó megelőzési stratégia is a munkahelyi kockázatok kezelését (elkerülését, csökkentését) célozza, védelmi és ellenőrző intézkedések meghatározását jelenti, aminek tartalmi kialakításában és megvalósításában a munkáltató felkérésére részt vesz a foglalkozás-egészségügyi alapszolgálat orvosa is.

A kockázatok becslése és kezelése mellett a megelőző és védelmi intézkedéseket is a külön jogszabályok írják elő a munkavégzés és a munkakörülmények hatásainak, a munkakörnyezet egészségkárosító kóroki tényezőinek megfelelően.

A kockázatok megszüntetését, illetve csökkentését célzó intézkedés:

- műszaki, technológiai változtatások bevezetése (automatizálás, zárt technológia és biztonsági berendezések, porcsökkentés – légtechnika alkalmazása stb.);
- veszélyes helyettesítése kevésbé veszéllyessel (pl. foglalkozási rákkeltő helyett stb.);
- veszélyes tevékenység elkülönítése térben és időben (pl. festési eljárások stb.);
- munkaidő/expozíciós idő csökkentése (pl. terhelés csökkentése, túlmunka tilalma stb.);

- kollektív műszaki védelem, munkaszervezési intézkedések és egyéni védőeszközök együttes alkalmazása stb.;
- a sérülékeny munkavállalói csoportok foglalkoztatásának tiltó és korlátozó intézkedései.

A megelőző és védelmi intézkedések munkaegészségügyi tartalmának meghatározása során²¹ az alábbiakat kell szem előtt tartani a foglalkozás-egészségügyi szolgáltatóknak:

- a) A munkavállaló egészségét fenyegető veszélyt és a várható kockázatot előre kell látni és fel kell ismerni, ezt követően meg kell határozni (de legalább becsülni) a mértékét és megvalósulásának valószínűségét. (A kockázatbecslés csapatmunka, a szakértők és a munkáltató részvételével történik.)
- b) Megfelelő megelőző intézkedések és eljárások megtervezésével és alkalmazásával el kell kerülni, vagy lehetőleg elfogadható mértékűre kell csökkenteni a munkavállalót fenyegető kockázatokat. (A kockázatkezelés során javasolt és bevezetett intézkedések a munkáltató felelősségi és intézkedési körébe tartozik.)
- c) A kockázatkommunikáció során indokolt valamennyi érintett (elsősorban a munkavállalók és képviselőik) szakszerű tájékoztatása az egészségüket veszélyeztető kockázatokról, hogy megfelelő ismeretek birtokában együttműködjenek és hatékonyan vegyenek részt a megelőző intézkedésekben.

7.3.5. Az egyéni védőeszköz juttatás belső rendjének kialakítása [Mvt. 56.§]

A munkahelyen a kollektív műszaki védelem és a munkaszervezési intézkedések mellett – a kockázatok egészséget nem veszélyeztető szintre csökkentése érdekében – a munkavállalókat a veszély jellege szerint kiválasztott és megfelelő védelmet nyújtó egyéni védőeszközökkel is el kell látni.

A külön jogszabály által előírt – és kockázatbecslésen alapuló – egyéni védőeszköz juttatás belső rendjét a munkáltató a kockázatértékelés alapján írásban köteles szabályozni. Az egyéni védőeszközökről szóló 65/1999. (XII. 22.) EüM rendelet szerint a kockázatbecsléshez, az egyéni védőeszköz kiválasztásához, használata szabályainak megállapításához, a védőeszköz juttatás belső rendje meghatározásához a munkáltató a szolgálat orvosát és a munkavédelmi képviselőt is bevonja, akik a kiválasztásra javaslatot tehetnek. Az egyéni védőeszköz kiválasztásáról, az egyéni (egészségi) alkalmasság feltételeiről és korlátairól (viselés, használat) a szolgálat orvosa tanácsadást végez. A Szolgálat közreműködése kiterjed a zajra, a rezgésre, a vegyi expozíciókra, a biológiai kóroki tényezőkre vonatkozó – ***külön jogszabályokban meghatározott, az egyéni védőeszközökkel, az egyéni védelemmel kapcsolatos*** – feladatokra is.

21 Munkaegészségtan, 3. átdolgozott és bővített kiadás, Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest, 2010. Szerk.: Ungváry Gy. és Morvai V. in: 125-128.; 130-131.; 147-149. oldal

8. A kockázatértékelés az építőiparban

A kockázatértékelés a munkáltató legáltalánosabb, további intézkedéseket megalapozó megelőzési, munkavédelmi jellegű feladata. Valamennyi tevékenységét lényegében erre alapozva kell megkezdenie és folytatnia. Az építéskivitelezés területén a munkahelyek kialakítására, a munkaeszközökre, a veszélyes anyagokra és keverékekre, a dolgozókat érő terhelésekre vonatkozóan kell a kockázatértékelési szempontokat kialakítani.

8.1. A kockázatértékelés fogalma, szabályai

Kockázat: A veszélyhelyzetben a sérülés vagy az egészségkárosodás valószínűségeinek és súlyosságának együttes hatása²²

Egy veszélyes esemény, vagy annak való kitettség előfordulási valószínűsége, és az általa okozott sérülés, vagy egészségkárosodás súlyosságának kombinációja.²³

Kockázatnak kitett munkavállaló: bármely munkavállaló, aki egészben vagy részben a veszélyes térben tartózkodik.

Elfogadható kockázat: olyan szintre csökkentett kockázat, amelyet a munkáltatónak a munkavédelmi kötelezettségei alapján teljesítenie kell.

Megelőzés: a munkáltató által megtett vagy tervezett intézkedések a munkáltatói tevékenység bármely fázisában, amelyeknek célja a munkával összefüggő kockázatok megelőzése vagy csökkentése.

Veszélyes: az a létesítmény, munkaeszköz, anyag/keverék, munkafolyamat, technológia (beleértve a fizikai, a biológiai, a kémiai kóroki tényezők expozíciójával járó tevékenységeket is), amelynél a munkavállalók egészsége, testi épsége, biztonsága – megfelelő védelem hiányában – károsító hatásnak lehet kitéve.

Veszélyazonosítás: folyamat annak felismerésére, hogy egy veszély létezik, és a veszély jellemzőinek a meghatározása.

Kockázatértékelés: folyamat a veszélyekből származó kockázatoknak a meglévő munkavédelmi követelmények megfelelőségének figyelembe vételével végzett felbecsülésére, és annak eldöntésére, hogy a kockázatok elfogadhatók-e vagy sem. Azaz gondos áttekintése annak, hogy adott munkahelyen, adott munkafolyamatokban mi károsíthatja, veszélyeztetheti a munkavállalókat, és milyen intézkedések szükségesek a munkabalesetek és az egészségkárosodások megelőzésére. *A kockázatértékelés a sikeres munkavédelmi irányítás alapja, valamint a munkavégzéssel összefüggő balesetek és a foglalkozási megbetegedések/fokozott expozíciós esetek megelőzésének kulcsa.*

A kockázatértékelés a munkavédelmi követelmények teljesülésének szisztematikusan ellenőrzését, a hiányosságok, illetve szabálytalanságok feltárását, megszüntetését, és a kockázatok elfogadható szinten tartását jelenti, amelyben a legfőbb eszköz a széles körű munkavédelmi ismeretek észszerű alkalmazására.

²² (Mvt/Munkavédelmi Törvény).

²³ (MEBIR szabvány/Munkahelyi Egészségvédelem és Biztonság Irányítási Rendszer).

A kockázatértékelés célja
 A munkáltató feladatai
 A kockázatértékelés elemei
 Munkaeszközök kockázatértékelése
 Munkahelyek kockázatértékelése
 Munkavállalók terhelései
 Veszélyes anyagok

8.2. A munkáltató kockázatértékelési kötelezettsége

A munkáltatónak törvényben meghatározott feladata, hogy minőségileg, illetve szükség esetén mennyiségileg is értékelje a munkavállalók biztonságát és egészségét veszélyeztető kockázatokat.

A minőségi értékelés feladata a veszélyforrások jellegének megfelelő kockázatok megállapítása. A minőségi kockázatértékelésnél a kockázatértékelést végzőnek nincsenek meghatározott mérhető paraméterek, szakmai ismeretére, tapasztalataira és a jogszabályi előírásokra alapozva kell megítélnie, hogy az adott veszélyforrás veszélyezteteti-e olyan mértékben a munkavállalókat, hogy megelőző intézkedéseket kell tenni a kockázatok megszüntetésére, vagy elfogadható szintre történő csökkentésére.

A mennyiségi kockázatértékelés annyit jelent, hogy ha a munkavállalók határértékekkel szabályozott veszélyforrások hatásának lehetnek kitéve (pl. zajszint mértéke, rezgés, stb.), akkor a munkáltatónak a kockázatértékelés során méréssel kell meggyőződnie arról, elérték-e vagy meghaladták-e a jogszabályokban meghatározott még elfogadható mértékeket. Ugyanígy méréssel kell például meghatározni a megvilágítás mértékét is.

A minőségi és mennyiségi kockázatfelmérések célja a veszélyek és a veszélyeztetettek körének azonosítása. Ezek ismeretében történik az értékelés, vagyis annak a megállapítása, hogy a tényleges körülmények megfelelnek-e a munkavédelmi jogszabályi előírásoknak.

8.3. A kockázatértékelés elemei

- a veszélyek azonosítása,
- a veszélyeztetettek azonosítása,
- a kockázatot súlyosbító tényezők,
- a kockázatok minőségi, illetőleg mennyiségi értékelése,
- a fennálló helyzettel való összevetés alapján annak megállapítása, hogy a körülmények megfelelnek-e a munkavédelemre vonatkozó szabályoknak, követelményeknek, biztosított-e a kockázatok megfelelően alacsony szinten tartása, az elfogadható kockázat elérése,
- a szükséges megelőző intézkedések megtétele.

A kockázatértékelés elvégzése munkabiztonsági és munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősül.

Ezen felül a kockázatértékelés elvégzése – szakmai jelentőségénél fogva – olyan szakember feladata, aki az adott tevékenységet jól ismeri, megfelelő gyakorlattal és helyismerettel rendelkezik.

A felmérésnek ki kell térnie az összes munkavállalóra, a munkavégzés hatókörében tartózkodókra, azaz mindazokra, akik kockázatoknak lehetnek kitéve.

A kockázatértékelés célja nem matematikai valószínűség, vagy elméleti összefüggések megállapítása, hanem a széles körű munkavédelmi (munkabiztonsági és munka-egészségügyi) ismeretek alapján az adott munkahelyen a konkrét helyzet felmérése, és a szükséges teendők megállapítása.

A kockázatértékelésnek, illetőleg az azt követő intézkedésnek nem lehet minden esetben végső célja az, hogy a kockázatok teljes mértékben szűnjenek meg. (2. ábra)

2. ábra A munkavédelem irányításának célja, hogy csökkentsük a veszélyhelyzetek számát

A cél az, hogy a megfelelő kockázatcsökkentés eredményeképpen a fennmaradó kockázat elfogadható legyen. A 2. ábrából, a kockázati piramisból – melynek adatai valós eseményeken alapulnak – világosan kiolvasható, hogy a kockázatok számának csökkentésével arányosan csökkenthető a balesetek bekövetkezésének valószínűsége.

A kockázatértékelés folyamatába indokolt *bevonni a munkavállalókat* (vagy a munkavédelmi képviselőket), mivel a gyakorlati tapasztalataik a kockázatértékelésnél nélkülözhetetlenek. Közreműködésük nagyban segítheti a kockázatértékelést végző munkáját, hiszen általában jól ismerik a gyakorlati problémákat, továbbá a munkavégzés közben szerzett tapasztalatok alapján felismerhetnek rejtett veszélyeket is.

Többféle kockázatértékelési módszer létezik a biztonsági és egészségi kockázatok értékelésére, így például kérdőívek, kérdéslisták, felmérő lapok, interjúk, stb.

A kockázatértékelést végző szakembereknek olyan módszert kell választani, amely jól tükrözi az adott munkahelyen jelen lévő kockázatokot, és alkalmas a nyomon követésre, valamint az előző kockázatértékeléssel való összehasonlításra.

A legelterjedtebb kockázatértékelési módszer a felmérő lap, a kérdőív, amelyek hasznos segítség a veszélyek beazonosításában, de nem minden tevékenység során lehet kizárólag a fenti módszereket alkalmazni.

A veszélyek számbavételéhez több forrásból érdemes információkat szerezni, például:

- munkavédelmi tartalmú jogszabályokból, szabványokból,
- a munkáltató belső szabályzataiból,
- a munkatevékenység, a munkafolyamat, a technológia, a munkaeszköz működésének közvetlen megfigyeléséből,
- helyszíni vizsgálatokból és mérésekből,
- a tervdokumentációkból,
- a gépkönyvekből vagy üzemeltetési dokumentációkból, kezelési és karbantartási utasításokból,
- külső tényezőkből, amelyek kihathatnak a munkavégzésre (pl. időjárás, más munkáltató által végzett tevékenység ugyanazon vagy közeli munkaterületen, munkahely környezete),
- a munkavállalók és képviselőik tapasztalataiból,
- munkavédelmi szolgáltatóktól és szaktanácsadóktól,
- munkabalesetek, foglalkozási megbetegedések/fokozott expozíciós esetek, és rendkívüli események adataiból,
- a műszaki leírásokból.

8.4. Mikor kell a kockázatértékelést elvégezni?

A munkáltató a kockázatértékelést, a kockázatkezelést és a megelőző intézkedések meghatározását – eltérő rendelkezés hiányában – a tevékenység megkezdése előtt, azt követően indokolt esetben, de legalább 3 évente köteles elvégezni az Mvt. 54. § (3) bekezdése szerint.

Indokolt esetnek kell tekinteni különösen munkaeszköz, munkavégzés módjának megváltozását, illetve minden olyan, az eredeti tevékenységgel összefüggő változtatást, amelynek eredményeképpen a munkavállalók egészségét, biztonságát meghatározó munkakörülményi tényezők megváltozhattak (ideértve a munka-, klíma-, zaj-, rezgésterhelést, légállapotokat, gázállapotú, por, rost légszennyezők minőségi, illetve mennyiségi változását).

Soron kívül kell elvégezni, illetve felülvizsgálni a kockázatértékelést, ha a kockázatok lényeges megváltozásával munkabaleset, fokozott expozíció, illetve foglalkozási megbetegedés hozható összefüggésbe.

Újból el kell végezni a kockázatértékelést, ha egy vonatkozó előírás valamelyikét az előző kockázatértékelés során nem vették figyelembe, vagy pedig az előírás időközben megváltozott. Természetesen ilyen esetben az újbóli kockázatértékelést csak az adott előírás, illetve annak változása tekintetében kell elvégezni.

A kockázatokat súlyossági (fontossági) sorrendbe kell állítani, és el kell dönteni, hogy

- a jelenlegi helyzet kielégíti-e a munkavédelmi követelményeket,
- a kockázatok megfelelő ellenőrzés alatt vannak-e,
- a jelenlevő kockázatok milyen módon szüntethetők meg,
- milyen intézkedéseket kell tenni a kockázatok megelőzése vagy csökkentése érdekében.

8.5. Kockázatok megítélése

A veszély jellege és súlyossága:

- kisebb személyi károsodás (horzsolás, zúzódás, múló egészségkárosodás)
- súlyos személyi károsodás (törés, csonkulás, krónikus egészségkárosodás)
- halálos (életveszélyes) baleset vagy egészségkárosodás

A veszély bekövetkezésének valószínűsége:

- valószínűtlen
- lehetséges, de nem valószínű
- valószínű
- szinte elkerülhetetlen (csak idő kérdése)

8.6. Az építés kivitelezési munkahelyeken alkalmazandó kockázatértékelési szempontok

A Munkavédelmi Törvény szerint a kockázatok értékelésénél kiemelten kell vizsgálni *a munkahelyeket, az alkalmazott munkaeszközöket, a veszélyes anyagokat és keverékeket, valamint a dolgozókat érő terheléseket.*

8.6.1. Munkahelyek vizsgálata

A munkahelyek vizsgálatát a dokumentációk áttekintésével kezdjük.

Mit kell vizsgálni? A munkakezdést bejelentették-e az érintett hatóságoknak. Vannak-e érvényes orvosi alkalmassági vizsgálatok. Van-e kiképzett elsősegélynyújtó személy. Rendelkezésre áll-e a mentési terv (szükség esetén). Ellenőrizni kell a helyi munkavédelmi oktatások meglétét, az egyéni védőeszköz juttatás szabályozottságát, az egyéni védőeszközök átadás-átvételét és használatuk oktatását, a munkabalesetek nyilvántartását, kivizsgálásának dokumentáltságát és bejelentését, a jogosultsághoz, képesítéshez kötött munkavállalók képesítésének, jogosítványának meglétét, a tűzoltó készülékek nyilvántartását. Az ellenőrzés tárgya kell, hogy legyen továbbá a veszélyes hulladék gyűjtőhely üzemeltetési szabályzata, a légszennyező pontforrások engedélyének megléte, a hatósági bejelentések igazolása, a munkakörnyezeti mérések, beleértve a villamos mérések jegyzőkönyvei. Meg kell győződni továbbá a veszélyes munkaeszközök munkavédelmi üzembe helyezésének és az időszakos biztonsági felülvizsgálatok elvégzésének dokumentumainak meglétéről, a dohányzóhely(ek) kijelöléséről, kitáblázásáról, az alvállalkozói kockázatértékelések megfelelő dokumentálásáról, a technológiai utasítások meglétéről.

8.6.2. A munkakörnyezet vizsgálata

Ellenőrizni kell a munkahely, a munkaterület elkerítését, kitáblázását, a gyalogos és a közúti forgalom terelését és megfelelőségét. Az ellenőrzés ki kell terjedjen a tűzvédelmi berendezések meglétére és elhelyezésére. Meg kell győződni arról, hogy megfelelőek-e a kiürítési útvonalak és vészkijáratok. *A környezetben tartózkodók védelme,* az irodák, öltözők, a pihenők és mellékhelyiségek a követelményeknek megfelelően vannak-e kialakítva. Az elektromos szerelés, szerelvényezés és a világítás megfelelő-e. Az elsősegélynyújtás feltételei biztosítottak-e. A munkahelyi anyagtárolást és a veszélyes hulladékkezelést, a védőtetőket, fődémáttörés lefedéseket, védőkorlátokat, a munkavégzéshez elégséges mozgásteret, anyagtároló helyeket is ellenőrizni kell.

Az építőipari kivitelezési munkahelyeknek vannak olyan sajátos körülményei, melyek az – eltérően a zárt üzemektől – telepített munkahelyektől, sajátos eljárások alkalmazását követelik meg mind a kockázatértékelést végző szakemberektől, mind a munkahelyi vezetőktől és a munkát végző dolgozóktól. Ezek a körülmények, a munkahelyi kockázatok a kivitelezés előre haladásával nemcsak naponta, hanem esetenként ennél gyakrabban is változnak. Ezt a problémát csak folyamatos kockázatértékeléssel lehet nyomon követni, a veszélyeket és a kockázatokat kezelni.

A munkahelyi felelősvezető(k)nek minden munkakezdés előtt el kell végeznie a folyamatos munkahelyi kockázatértékelést. Ennél a kockázatértékelési formánál a munkahelyi vezető a gazdasági feladatának megvalósítása közben a műszaki, munkaszervezési, stb. tevékenységét és a veszélyek, kockázatok felmérését, a szükséges beavatkozásokat nem választja el egymástól, azokat egymásra épülve végzi.

Igy állandóan kellő információkkal rendelkezik arról, hogy egy-egy munkaterületen milyenek a gazdasági teljesítmények, hogyan alakul a termék minősége, és ezzel együtt a munkahelyi biztonság és az egészség helyzete, a veszélyek kezelése.

A kockázatértékelést végző szakember, ha van a munkahelyen biztonsági és egészségvédelmi koordinátor, akkor ő is a munkahelyi vezetőhöz hasonlóan minden alkalommal, ha a munkahelyen tartózkodik, kötelesek elemezni a munkahely újabb veszélyeit, és kockázatértékelés kiegészítéssel megtenni a szükséges intézkedéseket a felmerült veszélyek kezelésére, a kockázatok kézben tartására. Ez a munkahelyi környezetváltozás nemcsak a munkahelyre, hanem a munkaeszközökre, a veszélyes anyagok és keverékek tárolására, használatára, és a dolgozókat érő terhelésekre is kihat.

8.6.3. Munkaeszközök vizsgálata

A munkaeszközök vizsgálatát a munkahelyhez hasonlóan a dokumentációk vizsgálatával kezdjük.

Megvizsgáljuk a gépkönyv, a kezelési és karbantartási utasítások, a megfelelő ségi tanúsítvány és a megfelelőségi nyilatkozat meglétét. A veszélyes munkaeszközöknél a munkavédelmi üzembe helyezés, az időszaki biztonsági felülvizsgálatok, a villamos felülvizsgálatok, éves szerelői ellenőrzések elvégzésének dokumentumait kell ellenőrizni. Emelőgépeknél az üzemeltetési dokumentációt, a darukönyvet, az emelőgép naplót, a szerkezeti és fővizsgálatok elvégzését vizsgáljuk, hegesztő berendezések esetében az előírt felülvizsgálatok képezik az ellenőrzés tárgyát. Vizsgálni kell a zaj, rezgés, megvilágítás, stb. mérési jegyzőkönyveket, az egyéni védőeszköz juttatás megfelelőségét. Mivel a munkaeszközök többségének kezelése jogosítványhoz van kötve, vizsgálni kell, hogy azok az adott munkaeszköz kezelésére érvényesek-e.

Ezt követően vizsgáljuk a munkaeszköz környezetét, majd a kezelhetőséget, a munkaeszköz és az ember kapcsolatát, a biztonsági berendezések meglétét és működését, a védőburkolatok meglétét és állapotát, a hidraulika állapotát, a figyelmeztető és jelző berendezéseket, a reteszelt vészleállítót, a gumiabroncsot, a munkaeszköz villamos berendezéseit, a fizikai, közlekedési, anyagmozgatási, vegyi veszélyeket, az egészségkárosító veszélyforrásokat, stb. A munkaeszközök kockázatértékelésének is vannak építőipari sajátosságai. (3. ábra)

3. ábra Ilyen baleset történhet, ha a daru telepítése előtt nem számolunk a kockázatokkal

Nevezetesen például az, hogy egy toronydarú minden egyes munkahelyi telepítésénél újból és újból el kell végezni nemcsak a toronydarú, mint munkaeszköz kockázatértékelését a felállítás után, hanem a munkahelyi környezetének a kockázatértékelését is. Személyi tényezőként természetesen a kockázatértékelés tárgyát kell, hogy képezze a kezelői jogosítvány, a daruirányítók és teherkötözők képzésének megléte is. Több toronydarú telepítése, vagy veszélyes emelési műveletek esetében vizsgálni kell a veszélymentes üzemmód szabályzat meglétét, és annak érintettekkel történő megismertetését. A toronydarúhoz hasonlóan kell eljárni a kockázatértékelésnél a személy és teheremelők munkahelyre telepítésénél is, kivéve a veszélymentes üzemmód szabályzat meglétének vizsgálatát.

8.7. Az egészséges munkakörnyezetet veszélyeztető kockázatok értékelése

A munkáltatónak azért kell rendelkeznie kockázatértékeléssel az egészségvédelemre vonatkozó jogszabályi előírások alapján, hogy

- megvalósítsa és ellenőrizze az egészséget nem veszélyeztető munkafeltételek és követelmények teljesülését
- meghatározza a megelőző intézkedéseket, megszüntesse a hiányosságokat és a szabálytalanságokat, elfogadható/megengedhető szintűre csökkentse a kockázatokat.

Kockázatbecslés
veszélyek azonosítása

veszélyjellemzés

expozíció mérés és becslés

kockázatok jellemzése (gyakoriság és veszélyesség)

Kockázatok kezelése

kockázatkezelési stratégia:

intézkedések a kockázatok elkerülésére,

intézkedések a kockázatok csökkentésére

folyamatos kockázatkontroll

eredmények mérése

intézkedések

Kockázati kommunikáció: vezetők, munkavállalók, környezet

A kockázatértékelés, illetve a kockázatkezelés²⁴ első lépése – a kockázatbecslés – során történik a veszélyek azonosítása, az expozíciók mérése és becslése, a várható kockázatok jellemzése. A kockázatok munkaegészségügyi szempontú minőségi és mennyiségi jellemzése kiterjed a munkavállalók egészségét veszélyeztető valamennyi tényezőre, a veszélyes vegyi anyagok és keverékek mellett a munkavállalók megterhelésére és a munkahelyek kialakításának szempontjaira (a munkakörülmények egyes hatásaira és a munkakörnyezeti kóroki tényezőkre) is. Az egészségvédelmi határértékkel szabályozott kóroki tényezők előfordulása esetén munkahigiénés vizsgálatokkal, mérésekkel is gondoskodni kell az expozíció mértékének meghatározásáról.

8.7.1. Veszélyes anyagok

Jelen lehetnek az építkezési helyszínen már a munka megkezdése előtt is (pl. szennyvíz vagy veszélyes hulladék), amelyekről előzetesen tájékozódni szükséges és lehetséges kockázatként kell értékelni. Az építési munkák során jelentős számú veszélyes anyag használata (pl. cementpor vagy oldószerek) vagy a munkafolyamat során való keletkezése (pl. hegesztési füstök vagy a forró bitumen és aszfalt gőze) jelenthet expozíciós forrást a munkavállalók számára. A veszélyes – gyúlékony, robbanó és oxidáló, maró, instabil vagy erősen reakcióképes, allergizáló, rákkeltő, mutagén, utódkárosító, oxigénhiányt okozó stb. – anyagok munka közbeni használatára külön jogszabályok²⁵ rendelkeznek. A vegyi anyag toxikológiai, fizikai – kémiai tulajdonságai mellett azok hőmérsékletére, nyomására és a kezelés módjára is figyelemmel kell lenni. A veszélyes anyagokra vonatkozó gyártói és beszállítói kötelező információkat a tartályok/csomagolások címkéje és/vagy a biztonsági adatlapok tartalmazzák, amelyekre az egészségvédelmi tervben is ki kell térni.

8.7.2.

A veszélyes vegyi anyagok mellett a **munkakörnyezet fizikai** (zaj, kéz-kar és egésztest rezgés, EM terek, sugárzások, klimatikus hatások), **biológiai** (főként a kórokozók miatti fertőzések: kullancs okozta agyhártya gyulladás vagy lyme-kór, fertőző májgyulladás, gennykeltők vagy gombák okozta bőrgyulladások stb.), **ergonómiai** (a gépek, berendezések, munkaállások kialakítása és működtetése, a munkafeladat tervezése) és **pszichoszociális** kóroki *tényezőire* (munkaszervezés és irányítás, munkahelyi kapcsolatok, műszakos és éjszakai munka, túlmunka, időkényszer stb.) is vonatkozik a kockázatértékelési kötelezettség.

8.7.3.

A munkavállalókat érő megterhelések során a fizikai munka, a jelentős pszichés és idegi nyomás (változó munkahely, összehangolás hiánya, ellentmondó utasítások, túl nagy felelősség viselése, egyedül végzett munka, fenyegetés stb.) miatt a szervezet túlzott igénybevételével és pszichoszociális kockázatok kialakulásával is számolni kell.

24 Vegyi anyagok vonatkozásában a kémiai biztonságról szóló 2000. évi XXV. törvény előírásai az irányadóak

25 25/2000. (IX. 30.) EüM – SzCsM e. rendelet, 26/2000. (IX. 30.) EüM rendelet, 12/2006. (III. 23.) EüM rendelet

8.7.4.

Az építés kivitelezés munkakörülményei közül számos tényezőre is ki kell térni a kockázatértékelés során, mint pl. a szabadban végzett munka és az időjárás, a zárttéri klímáparaméterek, a munkahelyi légtérszennyezés és szellőztetés, a megvilágítás stb. jellemzőire és egészséget veszélyeztető hatásaira.

8.7.5.

Az egyéb tényezők között számításba kell venni pl. az egyéni tényezőket (képzettség és gyakorlottság, sérülékeny állapot, megváltozott munkaképesség, munkára való alkalmasság stb.), a munkavédelmi oktatást, az alkalmassági vizsgálatokat, az egyéni védőeszközök használatát (a munkakörhöz kötött védőoltásokat is beleértve), a munkahelyi elsősegélynyújtást, a munkahely szociális feltételeit (öltözés, tisztálkodás, étkezés, pihenés stb.) és a közegészségügyi követelményeket (munkahelyi rend és tisztaság, veszélyes hulladék kezelése stb.), de a munkavégzés hatókörében tartózkodók egészségvédelmének előírásait (beleértve a külső karbantartókat, a veszélyhelyzeti szolgáltatókat stb.) is.

A munkahelyi egészség védelmének alapvető feltétele, hogy a munkavállalók megterhelése és igénybevétele optimális, vagy azt megközelítő legyen. A foglalkozás-egészségügyi orvosnak nemcsak az összmegeterhelést kell ismerni, hanem a munkavállaló egészségi állapotát és munkavégző képességét is, hogy meg tudja ítélni a munkaalkalmasságot. A kockázatbecslésen alapuló *munkaköri alkalmassági vizsgálat* annak a megállapítása, hogy egy adott munkakörben és munkahelyen végzett tevékenység által okozott megterhelés a vizsgált munkavállaló számára milyen igénybevételt jelent és annak képes-e megfelelni anélkül, hogy önmaga, mások vagy utódai egészségét, testi épségét veszélyeztetné.

A kockázatértékelés folyamatába indokolt bevonni a munkavállalókat/munkavédelmi képviselőket is, mivel kockázatértékelésnél nélkülözhetetlen gyakorlati tapasztalattal rendelkeznek. Közreműködésük segítheti a kockázatértékelést, mert általában jól ismerik a gyakorlati problémákat és a munkavégzés során szerzett tapasztalatok alapján felismerhetnek rejtett veszélyeket is. (Az egyéni védőeszköz kiválasztásába és juttatásának meghatározásába a foglalkozás-egészségügyi szolgálat orvosát és a munkavédelmi képviselőt is be kell vonni.)

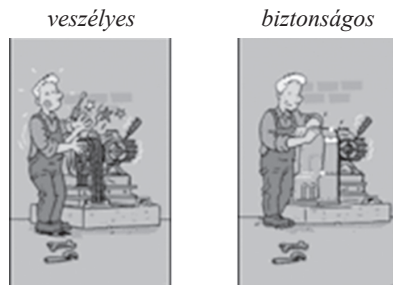
9. A munkabiztonságot és a munkahelyi egészség védelmét szolgáló kollektív műszaki védelem alkalmazása²⁶

Az építési munkahelyeken a fizikai munkavégzés, az időjárásnak kitettség, a változó körülmények, és az egyéni védőeszköz viselése okozta terhelés mind-mind a dolgozók munkavégzését, munkakörülményeit nehezítik.

Ezért nagyon fontosak a kollektív védőeszközök és a kollektív műszaki védelem, mert ezek nemcsak egy-egy embert védenek, hanem a veszélynek kitett összes személyt és nem növelik a munkavállalók terhelését. Példaként említhetjük a 4. ábrán látható forgó gépet, melynek forgó tárcsája veszélyes lehet mindenkire,

26 1993. évi XCIII. törvény, MSZ 13010-1:1979 „építési állványok általános előírások” szabvány 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendület.

aki az adott térben tartózkodik. Burkolattal, elkerítéssel ez a veszély elhárítható. (4. ábra)

4. ábra Forgó, mozgó gépelemek leburkolása
kollektív védelmet biztosít

Kollektív műszaki védelem
Munkahely megközelítése
Leesés-, beesés veszély
Munkaállványok
Földmunkák veszélyei
Közlekedési utak
Elektromos berendezések

9.1. Kollektív védelem a magasban ideiglenesen végzett munkák esetére²⁷

55. § (1) Magasban lévő munkahelyen, ahol ideiglenesen végeznek munkát, és a munka elvégzéséhez szükséges biztonságos feltételeket kielégítő munka- vagy tartózkodási területet nem lehet biztosítani, olyan eszközt kell a munkavállaló rendelkezésére bocsátani, amely megfelel az elvégzendő munka jellegének, az előre látható igénybevételnek és lehetővé teszi a veszélytelen közlekedést.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott kötelezettség teljesítése során az egyéni védelem alkalmazásával szemben elsősorban **kollektív műszaki védelmet** kell biztosítani. Ez a kockázatok megelőzésére és kiküszöbölésére alkalmas berendezés megválasztásával, használatával, a használatra vonatkozó speciális képzéssel, a berendezés meghatározott időszakonkénti kiegészítő vizsgálatával történhet.

(3) A munkahely **megközelítésének módját**, illetve az oda történő feljutást biztosító legalkalmasabb eszközt az igénybevétel gyakorisága, az áthidalandó magasságkülönbség és a használat várható időtartamának figyelembevételével kell megválasztani. Veszély esetére biztosítani kell a menekülés és mentés lehetőségét.

(4) A munkahelyre történő feljutást biztosító munkaeszköztől a munkaszintre, az állványok járólapjára, járószintjére történő átlépés és onnan való visszalépés nem növelheti a lezuhanás kockázatát.

(5) A lezuhanást megakadályozó rendszernek kellő szilárdságúnak és olyan kialakításúnak kell lennie, hogy a magasból történő lezuhanást megakadályozza, illetve a munkavállalónak sérülést ne okozzon. A kollektív műszaki védelem csak létra becsatlakozási pontjánál, illetve lépcső bejáratánál szakítható meg.

²⁷ A 10/2016. (IV. 5.) NGM rendelet előírásai a magasban ideiglenesen végzett munkák esetére

(6) *Hatékony kiegészítő biztonsági megoldást kell alkalmazni, ha a technológia miatt a lezuhanást megakadályozó kollektív műszaki védelmi rendszert átmenetileg el kell távolítani. A munkát csak akkor szabad megkezdeni, ha a kiegészítő védelmet kialakították.*

A lezuhanást megakadályozó kollektív műszaki védelmi rendszert az eredeti állapotának megfelelően kell visszaállítani, ha a munkát befejezték vagy átmenetileg abbahagyták (5. ábra)

5. ábra Ha megfelelő korlátot építünk a leesés megakadályozására (kollektív védelem) nem szükséges leesés elleni egyéni védőeszközt használni

Állványok: az építőiparban a legismertebb kollektív műszaki védelem az állványoknál használt 3 soros állványkorlát, a véglezárók, a szabályos feljárók, létrák. (6. ábra)

6. ábra Szabályos védőkorlát

Miből készülhet az állvány: fából, fémből és mindkettőből, de napjainkban a faállványok jelentősen visszaszorultak.

59. § (1) *Olyan munkaállványt szabad használni, amelyet a vonatkozó nemzeti szabvány előírásai vagy azzal legalább egyenértékű műszaki megoldás szerint terveztek, méreteztek, és a stabilitását ellenőrizték.*

(2) *Szilárdsági és állékonysági számításokat kell végezni, ha a választott munkaállvány méretezési adatai nem állnak rendelkezésre vagy a méretezési adatok a tervezett szerkezeti összetételnek nem felelnek meg; kivéve, ha a gyártó által előírt módon vagy szabványos elemekből kialakított munkaállványra vonatkozó építési szabályoknak megfelelően épült.*

(3) *A munkaállványt a megbízott személy által készített építési és bontási terv szerint kell felépíteni, használatba venni, illetve lebontani, figyelembe véve a használati útmutató előírásait is. Típusterv is készülhet a nemzeti szabványban meghatározottak alapján vagy azzal legalább egyenértékű, olyan műszaki megoldás szerint, amely tartalmazza az alkalmazás helyén fennálló körülményekre vonatkozó követelményeket.*

(4) A munkaállvány elemeinek méretét, formáját és elhelyezését az elvégzendő munka követelményeinek megfelelően kell meghatározni. Az elemeknek alkalmasnak kell lenniük a munkaműveletekből adódó terhelés viselésére, biztosítaniuk kell a biztonságos munkavégzést és közlekedést. Az állványelemeket úgy kell elhelyezni és összeszerelni, hogy az egyes elemek a használat során ne tudjanak elcsúszni. A munkaállvány egyes elemei és a leesés elleni védelem elemei között nem lehet a munkavállalók életét vagy testi épségét veszélyeztető közbenső nyílás vagy tér. (7. ábra)

7. ábra Csak biztonságosan megépített állványon szabad tartózkodni, munkát végezni

(5) A munkaállvány padozaton lévő feljáró nyílások nem helyezkedhetnek el egymás fölött. Nem közlekedés céljára készült állványelemeket közlekedési célra használni nem szabad.

60. § (1) Munkaállványt a munkáltató által **írásban megbízott felelős** személy közvetlen irányításával lehet építeni, bontani, vagy azon jelentős átalakítást végezni. A felelős személyt szakmai jártassága és gyakorlata figyelembevételével kell kiválasztani.

(2) Munkaállvány építését, átalakítását, illetve bontását végző munkavállalót az e tevékenységek biztonságos elvégzéséhez szükséges szakmai ismeretekről, lehetséges veszélyekről, kockázatokról, és a védekezés módjáról ki kell oktatni.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott oktatás legalább az alábbiak ismertetésére terjed ki:

- a) a munkaállvány építési, bontási, illetve átépítési terve;
- b) a munkaállvány építési, bontási, illetve átépítési munkáinak biztonságos elvégzésére vonatkozó műszaki és biztonsági követelmények;
- c) személyek és tárgyak lezuhanásának megelőzése érdekében szükséges intézkedések;
- d) előírások, amelyeket az állványzatot veszélyeztető kedvezőtlen, viharos időjárási körülmények között be kell tartani;
- e) a megengedett terhelhetőség és létszám
- f) az építés, bontás, illetve átalakítás során felmerülő, a munkavállalók életét, testi épségét veszélyeztető kockázatok.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott felelős személynek és az érintett munkavállalónak rendelkeznie kell a munkaállvány építési és bontási tervével, illetve a szükséges utasításokkal.

61. § (1) Munkaállvány tartó elemeinek elcsúszását a felfekvési területen történő rögzítéssel vagy elcsúszást megakadályozó elemmel, illetve más hasonló, azonos értékű megoldással kell biztosítani. A terhelt felület teherviselő képessége

gének meg kell felelnie az állványosztálynak. A munkaállvány állékonyságát biztosítani kell. A gördíthető munkaállványt akaratlan elmozdulás ellen e célra kialakított rögzítő berendezéssel kell stabilizálni.

(2) Az állványelemeket az illetéktelenek belépését tiltó jelöléssel kell ellátni és megközelítésüket elkerítéssel megakadályozni, ha a munkaállvány egyes elemei az állvány építése, átalakítása, vagy bontása során még nem használhatóak.

62. § Az építőipari kivitelezés során alkalmazott munkaállványra vonatkozó részletes követelményeket az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális munkavédelmi követelményekről szóló rendelet, illetve a vonatkozó nemzeti szabványok tartalmazzák.

Legalább szerkezeti vázlatot kell készíteni

Ahol a tervezett igénybevételek nagyobbak a szabványban előírtnál, vagy különleges csomópont kialakításokra, megerősítésekre van szükség, ott általános szerkezeti dokumentációt kell készíteni.

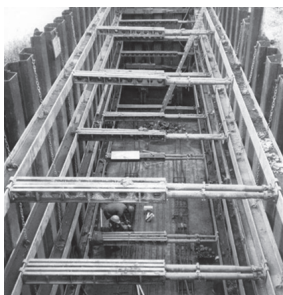
Ezek után az állvány üzembe helyezése és használatbavétele következik, ahol a munkavédelmi szakember és az állványt építők a vizsgálat után a használatnak átadják az állványt, aki a használatát írásban engedélyezi

9.2. Mélyépítési munkák kockázatértékelési feladatai²⁸

Az építési munkahelyeken nemcsak magasépítési, hanem mélyépítési, alapozási, csatorna készítési, tűzvíz tároló építési, stb. munkálatokat is végeznek. Az itt jelentkező kockázatok kezelésére is rendelkezésre állnak kollektív védelmi megoldások, melyek a jelentkező veszélyek kezelésére megfelelő megoldást biztosíthatnak.

Földmunkák végzésekor

- a) munkagödör esetén 0,25 m és 1,25 m mélység között jelzőkorlátot, 1,25 m-t meghaladó mélységnél védőkorlátot. (8. ábra)

Szabályos dúcolás

Szabálytalan, „látszat” dúcolás

8. ábra

- b) vonalas létesítmény esetén, lakott területen belül 0,25 m és 1,25 m mélység között jelzőkorlátot, 1,25 m-t meghaladó mélységnél védőkorlátot,
- c) lakott területen kívül 0,25 m mélység alatt jelzőkorlátot kell létesíteni.

²⁸ A fejezet egyes részei az 1993. évi XCIII. törvény, az MSZ 13010-1:1979 „építési állványok általános előírások” szabványa, a 10/2016. (IV. 5.) NGM rendelet és a 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes r. felhasználásával készült

Gyakran lehet hallani, olvasni arról, hogy beomlott a föld a csatornázásnál. A kivitelező nem számol azzal, hogy a talaj laza, pergős, agyagos, megcsúszik, egy nagyobb eső megváltoztatja a talajvízszintet, és aki lent dolgozik, az nagy veszélynek van kitéve. A mélyben végzett munkáknál a lejutást és a feljutást is biztosítani kell, mert szerszámmal a kézben nehéz kimászni a gödörből, ha nincs megfelelő, rögzített létra biztosítva.

A támfalazást, dúcolást sokszor „kifelejtik” a kivitelezők.

A dúcolás életet menthet, és a földmunkáknál sosem szabad erről elfelejtkezni.

10. Az egyéni védőeszközök használatának szabályozása és viselésének az előírásai

A nagyobb vállalkozásoknál a munkavédelmi szakemberek foglalkoztatásának is betudhatóan az egyéni védőeszközök (továbbiakban EVE) szabályozása és juttatása általában biztosítva van, de a kisebb vállalkozásoknál EVE szabályozás, vagy nincs, vagy hiányos, és a juttatás is esetleges.

Egy építkezési munkahelyen akkor kell egyéni védőeszközt használni, ha a baleseti, egészségkárosodási kockázat elkerülése kollektív védelemmel (műszaki, szervezési) nem megoldott. A kockázat lehet testi sérülés, érzékszervi károsodás, belső-szervi megbetegedés, pszichikai sérülés, stb.

Természetesen az eltérő szakmák gyakorlása esetén más és más kockázattal kell szembenézni (pl. hegesztés, villanyszerelés, festés, szigetelés, csőszerelés, betonacél darabolás, hajlítás, stb.). Kollektív védelemként említhetjük, a szakszerűen elkészült állványt, a korlátokat, a közlekedési utak elkerítését, lefedését, egészségre ártalmatlan anyagok használatát, stb. Azt elmondhatjuk, hogy az egyéni védőeszközök általában csökkentik, vagy teljes mértékben kizárják azt a kockázatot, aminek az egyén a munkahelyen ki van téve. Mivel a védőeszköz esetenként életvédelmi célokat szolgál, szigorú minőségi követelményeknek kell megfelelnie. A minősítésüket erre kijelölt tanúsító intézetek végzik. A védőeszköz típus számmal, CE jelöléssel látják el, ha a megfelelő tanúsítvánnyal rendelkezik és forgalomba hozható. A használatuk időtartama függ az anyaguktól, a használati körülményüktől. Ezért általános elv, csak hibátlan, védőeszközt szabad használni. A gyártó általában meghatározza az adott eszköz használhatóságának lejárátát is, melyet maradandó jelzéssel tüntet fel. Lejárát után a védőeszköz nem használható, a bevonásáról és megsemmisítéséről a munkáltató köteles gondoskodni. Az egyéni védőeszközök megfelelőségéről rendszeres, időközi felülvizsgálat útján kell meggyőződni és annak eredményét dokumentálni.

Egyéni védőeszközök

Mikor kell használni?

Védőruházat

Láb védelem

Fej védelem,

Hallószerv védelem

Szem védelem

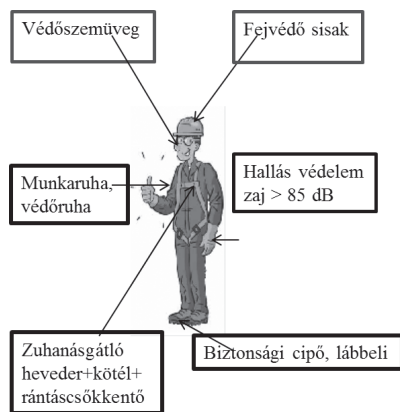
Kéz védelem, leesés elleni védelem

Lég-, vegyi-, sugárzás-, hő hatás ártalmait elleni védelem

10.1. Az egyéni védőeszközök rendeltetésük szerinti csoportosítása

10.1.1. Védőruházat

Az építőiparban ott van erre szükség, ahol a fokozott igénybevétel szennyezi, erősen koptatja, szaggatja a ruhát. A védőruha egyben védi a testet a külső ártalmaktól, így hideg, vegyi hatás, hőhatás, víz, maróhatás, sugárzás, stb. ellen. Ebbe a csoportba sorolható a munkavédelmi cipő is, mely különösen építési munkahelyeken védi a lábfejet a környezet által jelentkező sérülésektől. Rendeltetésétől függően sokféle változatban forgalmazzák. Az építőiparban a nagyobb mechanikai hatásnak (leeső tárgyak, beszorulás veszélye, éles-, hegyes-, szűrő tárgyak, fokozott szennyeződés, nedvesség, stb.) ellenálló acél, vagy műanyag kaplisvédő cipő ajánlatos. A védőcipő használata az építési munkahelyeken kötelező. (9. ábra)

9. ábra Az építési munkahelyeken leggyakrabban használatos egyéni védőeszközök

10.1.2. Fejvédő eszközök

Leeső tárgyak esése, alacsony, fejmagasságban lévő tárgyakkal való ütközés hatásától védi a fejet, úgyszintén elesés, elcsúszás, alacsony, vagy szűk helyen történő mozgás, munkavégzés, szállítás közben áll fenn a fejsérülés kockázata, ilyenkor jelent védelmet a munkavédelmi sisak. Mivel az építési munkahelyekre általában mindez jellemző, a védősisak használata a teljes építési területen kötelező.

10.1.3. Szemvédő eszközök

A munkahelyen jelentkező por, szikra, szilánk ellen véd a védőszemüveg. Gázhegesztéshez használatos a gázhegesztő szemüveg, mely kettős üvegezésű, a felhajtható keretben a szűrő üveg, a rögzített keretben a mechanikai védőüveg van.

10.1.3. Kéz védelem

A munkahelyi balesetek jelentős része kézsérülés. Az eltérő ártalmak ellen megfelelő védelmet nyújthatnak a megfelelően kiválasztott védőkesztyűk. A nem megfelelően kiválasztott védőkesztyű akadályozhatja a kéz megfelelő mozgását. Kesztyűkből elég nagy a választék, ezért fontos, hogy az adott munkafolyamathoz legmegfelelőbb védőkesztyűt használják. A mechanikai ártalmak a koptató, szűrő, vágó dörzsölő hatások, mint például a lemez munkák, betonvas szerelés, vasszerelés, anyagmozgatás, állványozás során lépnek fel. A védőkesztyűk anyaga általában bőr. Rendszerint öt-ujjasok, a kopásnak jobban kitett helyeken megerősítik. A kezét veszélyeztető vegyi ártalmak olajok, zsírok, savak, lúgok ellen általában gumi, de műanyagból készült kesztyűk is használatosak.

10.1.4. Leesés elleni védő eszközök

A magasban, a leesés veszélyével járó munkát (pl. aknában, tetőn, homlokzaton, általában ahol leesés, beesés veszélye áll fenn), csak leesés elleni védő felszerelés használatával szabad végezni. Általánosságban a teljes testet átfogó biztonsági heveder alkalmazása felel meg erre a célra. A heveder egy rántáscsökkentőn és kötélfogónkeresztül kapcsolódik a függesztő kötélezethez. A függesztő kötelet egy statikailag bizonyítottan megfelelő kikötéshez kell rögzíteni. (10. ábra és 11. ábra)

10. ábra A leesés kockázatának kezelése egyéni védőeszközzel

11. ábra Munkavégzés tetőn rögzített létráról és leesés elleni egyéni védelemmel

10.2. Az egyéni védőeszközökre vonatkozó jogszabályi követelmények

Az egyéni védőeszközök biztosítását, használatát, valamint a munkáltató által előírt szabályozását a Munkavédelmi törvény írja elő. Az egyéni védőeszköz juttatásának belső rendjét a munkáltató írásban határozza meg, ami alapján az kötelezi a munkavállalókat arra, hogy az eltérő kockázati körülmények között, mely védőeszközök használatát írja elő. Törvény kötelezi a munkáltatót arra is, hogy gondoskodjon a védőeszközök rendeltetésszerű használhatóságáról, védőképességének megfelelőségéről, kielégítő higiéniai állapotának, szükséges tisztításának, karbantartásának, javításának, pótlásának, ellenőrzésének biztosításáról.

Egyéni védőeszközökre vonatkozó előírások

Védőeszközök biztosítása

Időszakos vizsgálata

Használhatóságuk időtartama

Védőeszközök tárolása

Munkavédelmi képviselő feladatai a védőeszköz ellátás terén

10.2.1. Az egyéni védőeszközök használata

Az egyéni védőeszközök szabályos használata oktatást, gyakorlást igényel. Aki még nem használt zuhanásgátlót, gázmaszkot, annak a használatot, a szabályos felvételt oktatni és gyakoroltatni kell. A védősisak rögzítése és beállítása sem megy ösztönösen. Az 5 pontos beülős heveder is okozhat kellemetlenség érzetet, zuhanáskor. A karabiner biztonságos használata, lezárása életet menthet. A munkavállaló testi adottságait itt is figyelembe kell venni.

A dokumentáltan kiadott személyi védőeszközök használata a munkaterületen a munkavállaló részére kötelező. A használat elmulasztása szankcionálható: a munkáltatónak joga van a további munkavégzéstől eltiltani a dolgozót addig,

amíg a kiadott egyéni védőeszközt nem viseli. Erre az időre munkabér nem jár! A munkavédelmi törvény előírja, hogy „a munkavállaló köteles az egyéni védőeszközt rendelkezésének megfelelően használni és a tőle elvárható tisztításáról gondoskodni”.

10.2.2. A védőeszköz tárolása

Használatbavétel előtt eredeti csomagolásban, kötegben kell tárolni, a gyártó által javasolt körülmények között (száraz, hőtől védett helyen).

Használatbavétel után: a védősisakot célszerű egyesével tárolni, az autó csomagtartója nem védi meg a többi szállított anyag nekiütődésétől. A légzésvédőt, maszkot, gázálcot külön táskában, vagy hordozóban kell tárolni, a zuhanásgátló felszerelést sérülésmentes helyen, elzártan, a kötelet kötélzsákban kell tárolni. A magas hőhatás, a vegyszeres szennyeződés, az éles, szűrős tárgyak lecsökkentik a védőfelszerelés védőképességét, és a használati idő lerövidül.

A védőkesztyűket és cipőket a naptól, a közvetlen hőtől és a nedvességtől is védeni kell.

Kezelési utasítás: minden védőeszközben, vagy a kötegelt védőeszközöknél a csomagolásban (pl. kesztyű, álc, hallásvédő) benne van a gyártónak a felhasználási, tárolási, tisztítási előírása, azt feltétlen be kell tartani, mert a szabályos használat, tárolás megnöveli az eszköz védőképességének időtartamát.

10.2.3. Egyéni védőeszközök időszakos felülvizsgálata

Az egyéni védőeszköz időszaki felülvizsgálatát a gyártó előírása szerint kell megajtani. Az eszköz vizsgálatára jogosult az eszköz gyártója, vagy a gyártó által írásban felhatalmazott munkavédelmi szakember.

Akkor kell az időszakos felülvizsgálatot elvégezni, ha a gyártó ezt előírja. Általában zuhanásgátlóknál évente kötelező, de gázálcoknál is van, un. lejárat (használati) idő, és védősisakoknál is 3-5-7 év, az anyag összetétele és a gyártó előírása alapján.

Az egyéni védőeszköz mosása, tisztítása, karbantartása a munkáltató kötelezettsége. Az egyszerűbb tisztítást a védőeszközt használó munkavállaló végzi. (pl. védőcipő lemosás, sisak portalanítása).

Csere esetén a szennyezett védőruha tisztításáról a munkáltatónak kell gondoskodni. A munkahelyről – külön engedély hiányában – tilos hazavinni az egyéni védőeszközt.

10.2.4. A védőeszközök cseréje

Az egyéni védőeszközöknek nincsen kihordási idejük. Ha az eszköz a védelmi képességét elveszti, megsérül, azonnal ki kell cserélni.

10.2.5. Veszélyes hulladéknak minősülő védőeszközök

Az elhasználódás után, vagy a sérülés miatt többféle védőeszköz minősül veszélyes hulladéknak. Ezeket a veszélyes-hulladékgyűjtőben kell elhelyezni.

Ilyen eszköz pl. a légzésvédő szűrőbetétje, festékes védőruha és munkaruha, szennyezett kesztyű, sérült védőcipő, elhasznált sisak, stb.

10.2.6. A munkavédelmi képviselő szerepe az egyéni védőeszköz ellátás biztosításában

A munkavédelmi törvény szerint a munkavédelmi képviselő jogosult meggyőződni a munkahelyeken az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek érvényesüléséről, így különösen a munkahelyek, a munkaeszközök és egyéni védőeszközök biztonságos állapotáról.

A munkavédelmi képviselő jogosult részt venni az egyéni védőeszközökre vonatkozó szabályzat elkészítésében és az illetékességi munkaterületén rendszeresen ellenőrizheti a munkavállalók egyéni védőeszközzel történt ellátását, azok szabályos viselését.

10.2.7. Egészségkárosító kockázatok elleni védelem

A munkahelyen jelenlévő veszélyes létesítmény, munkaeszköz, veszélyes anyag/keverék, munkafolyamat, technológia esetén (beleértve a fizikai, biológiai, kémiai köröki tényezők expozíciójával járó tevékenységeket is) a munkavállalók egészsége megfelelő védelem hiányában károsító hatásnak lehet kitéve.

Azokon a munkahelyeken, ahol egészségkárosító kockázatok fordulhatnak elő, elsősorban műszaki megelőzést, kollektív védelmet nyújtó biztonsági berendezéseket kell alkalmazni. Veszélyes technológiák esetén a munkaszervezési intézkedések (expozíciós idő csökkentése, a munka és a pihenőidő arányának szabályozása) is a munkavállalók egészségvédelmét szolgálja. Amennyiben nincs lehetőség hatásos védelmet biztosító műszaki megelőzés kialakítására, akkor megfelelő egyéni védőeszközöket kell alkalmazni. (Az egyéni védőeszköz használatának elrendelése és alkalmazása egyes munkák során a megelőzés legfontosabb eszköze is lehet: leesés elleni védőeszközök használata ipari alpin-technikai tevékenység során, hőálló védőkesztyű, vagy meleg-tartó védőruha viselése stb.)

A munkahelyen az elsődleges megelőzés (primer prevenció) a legeredményesebben a kollektív műszaki és munkaszervezési intézkedések, valamint az egyéni védőeszközök együttes alkalmazásával valósítható meg, hogy az egészségkárosító hatások (expozíciók) ne, vagy csak hatástalan állapotban érik el a munkavállalókat.

A balesetek megelőzése és a kockázatok egészséget nem veszélyeztető szintre csökkentése érdekében a munkavállalókat a veszély jellege szerint kiválasztott és megfelelő védelmet nyújtó egyéni védőeszközökkel is el kell látni. A védőeszközöknek alkalmasnak kell lenni a veszélyforrás elleni védelem megvalósítására minden olyan esetben, amelyben a megtett műszaki és szervezési intézkedések ellenére fennmaradó kockázatok vannak. A külön jogszabály²⁹ alapján előírt egyéni védőeszköz juttatás kockázatcsökkentő megelőző intézkedésnek minősül.

10.2.8. A munkáltató főbb feladatai a védőeszközök biztosítása terén

A munkáltatónak a védőeszközökre vonatkozó tevékenységének legfontosabb részét képezi a védőeszközök kockázatbecslésen alapuló helyes megválasztása, a védőeszközök juttatása, ezeknek a munkáltatói szabályozásában meghatározott rögzítése, a munkavállalóknak juttatott védőeszközök rendeltetésszerű használatra

29 65/1999. (XII. 22.) EüM rendelet a munkavállalók munkahelyen történő egyéni védőeszköz használatának minimális biztonsági és egészségvédelmi követelményeiről

alkalmas állapotban tartása és rendeltetésszerű használatának megkövetelése és ellenőrzése, valamint a munkavállalók egyéni védőeszköz használatával kapcsolatos alkalmasságának az orvosi vizsgálatát és véleményezését kérni. Szükség esetén a munkáltatónak meg kell határoznia a védőeszközök használatának egészségi alkalmassági feltételeit, továbbá a védőeszköz használat egészségi korlátait is.

A védőeszköz használatának feltételeit – különösen viselhetőségének időtartamát – a kockázat súlyossága, a kockázatnak való kitettség gyakorisága (az expozíció intenzitása és időtartama), az egyes munkavállalók munkavégzési helyének jellemzői (pl. magasban végzett munka), a védőeszköz teljesítménye és határfoka, valamint a védőeszköz viselése által okozott többletterhelés (pl. légzésvédő eszköz használata esetén) mértékének figyelembevétele alapján kell meghatározni.

10.2.9. A foglalkozás-egészségügyi alapszolgálat közreműködői feladatai

A munkáltató a foglalkozás-egészségügyi szolgálat – munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősülő – közreműködését a kockázatbecsléshez, a hatékony védelmet nyújtó védőeszköz kiválasztásához, a védőeszköz használat szabályainak megállapításához veszi igénybe és bevonja a védőeszköz juttatás belső rendjének meghatározásába is (a munkavédelmi képviselővel együtt).

Emellett a Szolgálat feladata:

- szakmai tanácsot adni és javaslatot tenni a munkáltatónak a védőeszköz használatának egészségi (egyéni) alkalmassági feltételeire, egészségi korlátaira vonatkozóan,
- a munkaköri alkalmassági vizsgálatok során a huzamosan használt/viselt egyéni védőeszköz többlet terhelésének jellegét és mértékét megállapítani, és mint egészségkárosító kockázatnövelő tényezőt véleményezni,
- az alapszolgáltatás keretében az egyéni védőeszközökkel kapcsolatban tanácsadást végezni, felvilágosítást nyújtani a munkavállalók/és képviselőik számára.

A Szolgálat közreműködése kiterjed a zajra, a rezgésre, a vegyi expozíciókra, a biológiai kóroki tényezőkre vonatkozó külön jogszabályokban meghatározott, az egyéni védőeszközökkel, az egyéni védelemmel kapcsolatos feladatokra is. A védőeszközök használatának, viselésének alapvető egészségvédelmi követelményei megítéléséhez külön rendelet³⁰ nyújt szakmai eligazítást a foglalkozás-egészségügyi alapszolgálat számára is.

Megjegyzés: Az egyéni védőeszközökről szóló 89/686/EGK Parlamenti és Tanácsi irányelvet 2018. április 21-től felváltja a 2016/425/EU Parlamenti és Tanácsi rendelete.

30 18/2008. (XII. 3.) SZMM rendelet az egyéni védőeszközök követelményeiről és megfelelőségük tanúsításáról

11. A munkabaleset fogalma, kivizsgálásának, nyilvántartásának és bejelentésének szabályai³¹

Munkabalesetek
Munkabalesetek fogalma
Munkabalesetek kivizsgálása
Munkabalesetek jelentése
Nyilvántartás
Helyszín biztosítás
Elsősegélynyújtás
A munkavédelmi képviselő részvétele a kivizsgálásban
és az intézkedések kialakításában

A munkavédelmi képviselők is részt vesznek a munkabalesetek kivizsgálásában, a munkabaleset ok-láncolatának meghatározásában, a megelőzési intézkedések kialakításában.

A munkavállaló kötelessége: a balesetet, sérülést, rosszulletet azonnal jelenteni!

A munkáltató csak akkor tudja a balesetet kivizsgálni, minősíteni, ha az eseményt, a balesetet, sérülést a munkavállalók jelentik neki.

Azt a munkabalesetet, amely esetében a munkavállaló több mint három munkanapon át nem volt munkaképes, be kell jelenteni, ki kell vizsgálni és nyilvántartásba kell venni.

A munkáltatónak a munkaképtelenséggel járó munkabalesetet haladéktalanul ki kell vizsgálni³², és a kivizsgálás eredményét munkabaleseti jegyzőkönyvben kell rögzíteni. A kivizsgálás megkezdéséről a foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatást biztosító szolgálat orvosát tájékoztatni kell, aki dönt a kivizsgálásban történő orvosi közreműködésről.

Súlyos munkabaleset esetén a foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatást biztosító szolgálat orvosának részt kell venni a kivizsgálásban.

A munkáltató köteles a súlyos munkabalesetet a munkavédelmi hatóságnak azonnal bejelenteni.

A bejelentéssel, kivizsgálással és nyilvántartással kapcsolatos részletes előírásokat a munkabalesetek tekintetében e törvény és a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszternek a kiadott rendelete határozza meg.

A munkabaleset kivizsgálása során fel kell tární a kiváltó és közreható tárgyi, szervezési és személyi okokat, és ennek alapján a munkáltatónak intézkedéseket kell tenni a hasonló munkabalesetek megelőzésére.

A munkabaleset kivizsgálása munkabiztonsági szaktevékenységnek minősül.

A sérült, illetőleg a balesetet észlelő személy köteles a balesetet, a munkát közvetlenül irányító személynek haladéktalanul jelenteni. Ha a sérült neki felróható okból a kötelezettségének nem tesz eleget, a baleset munkáltatói kivizsgálása során a sérültet terheli annak bizonyítása, hogy a baleset a munkavégzés során vagy azzal összefüggésben történt.

31 A munkáltató a Munkavédelmi törvény V. Fejezet rendelkezéseinek megfelelően köteles eljárni a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések esetén.

32 Az 5/1993. (XII. 26.) MüM rendelet és annak mellékletei foglalják magukba a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések bejelentésének és kivizsgálásának követelményeit

A munkáltatónak minden bejelentett, illetve tudomására jutott balesetről meg kell állapítania, hogy munkabalesetnek tekinti-e.

Ha a munkáltató az esetet nem tekinti munkabalesetnek, akkor erről és a jogorvoslat lehetőségéről a sérültet, a hozzátartozót értesítenie kell. Ilyen lehet az ittas, bódult, kábítószeres állapotban bekövetkezett baleset, az engedély nélküli munkavégzés és a szándékosságból bekövetkezett baleset is.

A munkáltatónak lehetővé kell tennie a munkavédelmi képviselő részvételét a munkabaleset kivizsgálásában.

Ha a sérült a munkáltatónak a munkabaleset bejelentésével, kivizsgálásával kapcsolatos intézkedését sérelmezi, vitatja a sérülés súlyosságával kapcsolatos munkáltatói megállapítást, akkor a területileg illetékes munkavédelmi hatósághoz fordulhat. A munkavállaló bejelentése alapján a munkavédelmi hatóság az eljárást hivatalból folytatja le.

11.1. Balesetek kivizsgálása kapcsán alkalmazott fogalmak

Baleset: az emberi szervezetet ért olyan egyszeri külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül, hirtelen vagy aránylag rövid idő alatt következik be és sérülést, mérgezést vagy más (testi, lelki) egészségkárosodást, illetőleg halált okoz.

Munkabaleset: az a baleset, amely a munkavállalót a szervezett munkavégzés során vagy azzal összefüggésben éri, annak helyétől és időpontjától és a munkavállaló (sérült) közrehatásának mértékétől függetlenül.

A munkavégzéssel összefüggésben következik be a baleset, ha a munkavállalót a foglalkozás körében végzett munkához kapcsolódó közlekedés, tisztálkodás, szervezett üzemi étkeztetés, foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás igénybevétele során éri. Nem tekinthető munkavégzéssel összefüggésben munkabalesetnek az a baleset, amely a sérültet a lakásáról (szállásáról) a munkahelyére, illetve a munkahelyéről a lakására (szállására) menet közben éri, kivéve, ha a baleset a munkáltató saját vagy bérelt járművével történt.

Súlyos az a munkabaleset:

- a) a sérült halálát (**halálos munkabaleset** az a baleset is, amelynek bekövetkezésétől számított egy éven belül a sérült orvosi szakvélemény szerint a balesettel összefüggésben életét vesztette), önálló életvezetését gátló maradandó károsodását;
- b) valamely érzékszerv, érzékelő képesség, illetve a reprodukciós képesség elvesztését vagy jelentős mértékű károsodását okozta;
- c) orvosi vélemény szerint életveszélyes sérülést, egészségkárosodást;
- d) hüvelykujj vagy kéz, láb két vagy több ujjá nagyobb részének elvesztését, továbbá ennél súlyosabb csonkulást okozott, illetve;
- e) beszélőképesség elvesztését vagy feltűnő eltorzulást, bénulást, illetőleg elmezavart okozott.

Munkavállaló: a szervezett munkavégzés keretében munkát végző személy.

Munkáltató: a munkavállalót szervezett munkavégzés keretében foglalkoztató. Munkáltatónak kell tekinteni a munkaerő-kölcsönzés keretében átengedett munkavállalót kölcsönvevőként foglalkoztatót, a szakképzés keretében gyakorlati oktatást folytatót, valamint a mást nem foglalkoztató, a munkáját kizárólag személyesen végző egyéni vállalkozót (akkor is, ha egyéni céget alapított).

Magyar adószámmal nem rendelkező külföldi munkáltató esetén munkáltató az a személy vagy szervezet, aki a tényleges irányítást gyakorolja, és akinek a területén a munkavégzés folyik.

11.2. A munkabalesetek kivizsgálása

A munkáltató minden munkaképtelenséggel járó munkabalesetet (a továbbiakban munkabaleset), a bekövetkezését követően köteles haladéktalanul kivizsgálni. A három munkanapot meghaladó munkaképtelenséggel járó munkabalesetet ki kell vizsgálni, nyilvántartásba kell venni és be kell jelenteni.

A munkabaleseti nyilvántartásban rögzíteni kell a munkabaleset

- minden évben 1-es sorszámmal kezdődő – számát;
- a sérült munkakörét;
- a sérülés időpontját, helyszínét, jellegét, rövid tényállását;
- a sérült ellátására tett intézkedést; annak tényét, hogy a sérült folytatta-e a munkáját.

A munkabaleseti nyilvántartást a munkáltató székhelyén vagy a munkáltató nyilvántartását vezető szervezeténél összesítve, és minden területileg elkülönült szervezeti egységénél külön-külön vezetni kell.

A munkabaleset kivizsgálásának megállapításait olyan részletesen kell rögzíteni – többek között – tanúk meghallgatásáról készült jegyzőkönyvvel, helyszínrajzzal, fényképpel, hogy az alkalmas legyen a munkabaleset okainak felderítésére és vita esetén a tényállás tisztázására.

A súlyos munkabalesetet a munkáltatónak – telefonon, telefaxon, e-mailben vagy személyesen haladéktalanul be kell jelentenie a rendelkezésre álló adatok közlésével a munkabaleset helyszíne szerint illetékes kormányhivatal munkavédelmi hatósági hatáskörében eljáró járási hivatala (a továbbiakban: munkavédelmi hatóság) felé.

Olyan munkahelyen, ahol különböző munkáltatók munkavállalókat egyidejűleg foglalkoztatnak és a sérült munkáltatója a munkabaleset bekövetkezésekor nem azonosítható, a súlyos munkabaleset bejelentési kötelezettsége tekintetében az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a sérült munkavállaló munkáltatója az, aki a tevékenységet a munkahelyen ténylegesen irányítja. Amennyiben a munkáltató személye így sem állapítható meg, akkor a munkáltatónak azt kell tekinteni, akinek a területén a munkavégzés folyik.

Súlyos munkabaleset esetén a munkáltató a munkavédelmi hatóság megérkezéséig köteles a baleseti helyszínt a mentést követően balesetkori állapotában megőrizni. Ha a balesetkori állapot megőrzése további súlyos veszélyhelyzetet idézne elő vagy jelentős anyagi kárral járna, akkor a baleseti helyszínről fényképet, videofelvételt vagy egyéb, a munkabaleset kivizsgálását elősegítő dokumentumot kell készíteni.

A kivizsgálás során nyert adatokat, tényeket és ideértve a munkabalesetből eredő munkaképtelenségnek a későbbiekben megállapított időtartamát is munkabaleseti jegyzőkönyvben kell rögzíteni.

A jegyzőkönyvet minden sérültről külön-külön kell kiállítani.

A munkáltató köteles a kivizsgálás befejezésekor, de legkésőbb a tárgyhot követő hónap 8. napjáig megküldeni a jegyzőkönyvet:

- a sérültnek, halála esetén hozzátartozójának;

- a halált, illetve a 3 munkanapot meghaladó munkaképtelenséget okozó munkabalesetről a munkabaleset helyszíne szerint illetékes munkavédelmi hatóságnak;
- a társadalombiztosítási kifizetőhelynek, ennek hiányában a fővárosi és megyei kormányhivatal egészségbiztosítási pénztári feladatkörében eljáró járási hivatalának;
- munkaerő-kölcsönzés, kirendelés esetén a kölcsönbeadó, kirendelő munkáltatónak;
- súlyos munkabaleset esetén a bejelentési határidő indokolt esetben 30 nappal meghosszabbítható.

A súlyos munkabalesetről készített jegyzőkönyvnek a munkavédelmi hatósághoz történő megküldésekor másolatban mellékelni kell a munkáltatói balesetvizsgálat teljes dokumentációját, melyek a baleset elbírálást bármi módon befolyásolhatták.

Az a munkáltató köteles a munkabaleset kivizsgálására, bejelentésére és nyilvántartására vonatkozó előírásokat teljesíteni, amely (aki) a sérültet szervezett munkavégzés keretében foglalkoztatja.

Ha a munkabaleset tanulót, hallgatót a szakképesítése megszerzéséhez szükséges gyakorlati képzés során nem a nevelési, oktatási intézményben éri, munkáltatón az őt foglalkoztatót kell érteni. A foglalkoztató munkáltató minden munkabaleset esetén köteles erről a nevelési, oktatási intézményt értesíteni, és annak a kivizsgálásban való részvételét lehetővé tenni.

11.3. A munkabaleset kivizsgálásának szempontjai

A munkabaleset vizsgálatakor az esemény térbeni és időbeni környezetében fel kell tární a veszélyes körülményeket és cselekedeteket, valamint azokat a tényezőket, melyeknek szerepük lehetett a sérülés előidézésében. A munkabaleset kivizsgálása során helyszíni szemlét kell tartani, ennek eredményét jegyzőkönyvben, rajzon, fényképen, videofelvételen rögzíteni kell. A munkabalesetről információval rendelkező tanúkat meg kell hallgatni.

A munkabaleset kivizsgálása során meg kell állapítani: a létesítmények, gépek, berendezések, szerszámok, eszközök, biztonságtechnikai állapotát. Az üzembe helyezésre, műszaki felülvizsgálatra, technológiára, kezelésre, karbantartásra vonatkozó előírások betartását, az előre nem látható esemény üzemzavar, műszaki hiba fellépését. Az egyéni és kollektív védőeszközök, a sérült öltözet, a védőberendezések, állványok védőburkolatok meglétét, megfelelőségét alkalmazásukra és a környezeti tényezők hatását.

A mechanikai, kémiai, elektromos tényezők, zaj és rezgés, világítási tényezők, meteorológiai tényezők, klímátényezők, hőmérséklet hatásai, egyéb ártalmas veszélyes hatásokat. Vizsgálni kell a munkaszervezés, az ellenőrzés, rendszert, a munkatér és a munkakörnyezet hatásait, a jelzést, figyelmeztetést adó táblák, feliratok meglétét, az anyagtárolás, szállítás, közlekedés szabályainak érvényesülését.

A balesetet szenvedett munkavállaló (balesetet okozó személy) feladatát, szándékát és cselekedeteit, az előírástól való eltérés mértékét.

Ha ezek a személyi és tárgyi tényezők feltárásra kerültek, akkor lehet az ok-láncolatot megállapítani:

- a balesetet kiváltó okokat, az eddig felsorolt minden tényező hatásának tételes vizsgálatával, a közrehatás valószínűsíthető arányának megállapításával;

- hogyan lett volna elkerülhető a munkabaleset, és azt, hogy mit kell tenni hasonló baleset megelőzése érdekében, mennyi időn belül.

A munkabaleset vizsgálatának megállapításait rögzíteni kell, hogy az így készült dokumentumok alkalmasak legyenek a baleset okainak megállapítására és a megállapított összefüggések, körülmények tényszerű alátámasztására.

11.4. A munkabaleset részletes leírása

A munkáltatónak a lehető legpontosabban le kell írnia a munkabaleset előzményeit, tényleges lefolyását (hol és hogyan történt a baleset, milyen körülmények között és mi okozta a sérülést, stb.), tömören és egyértelműen rögzítenie kell a balesettel kapcsolatos összes tényt, körülményt, tevékenységet, valamint itt van lehetőség azt leírni, hogy a sérültnek milyen munkatapasztalata volt.

A munkabalesettel kapcsolatos egyéb információkat is rögzíteni kell a vizsgálat során:

- Munkahelyi környezet.
- Munkafolyamat.
- A sérült konkrét fizikai tevékenysége.
- Balesetet kiváltó különleges események leírása.
- A sérülést okozó érintkezés, a sérülés módja.
- A biztonsági és jelző berendezések, egyéni védőeszközök, egyéb védelmi megoldások alkalmassága (védő-, jelző eszközök alkalmassága).

A balesethez vezető ok/okok:

A balesetvizsgálat eredménye alapján röviden összefoglalva meg kell határozni, illetve le kell írni azt a tárgyi, személyi, szervezési okot, vagy okokat, amelyek közvetlenül, vagy közvetve jelentős hatással voltak a baleset bekövetkezésére.

Munkáltatói intézkedés a hasonló balesetek megelőzésére.

Ha a munkáltató a balesetvizsgálat eredményeként intézkedést tart szükségesnek, akkor annak jellegét, tartalmát, az arra kitűzött határidőt és az intézkedés végrehajtásával megbízott személyt is meg kell nevezni.

11.5. Munkáltatói kártérítések

Nem kell megtéríteni a kárnak azt a részét, amelyet a munkavállaló vétkes magatartása okozott, vagy amely abból származott, hogy a munkavállaló kárenyhítési kötelezettségének nem tett eleget.

A bekövetkezett munkabalesetek után a munkáltató köteles a sérültnek az ún. Kárigény bejelentőt átadni, és azt elbírálni. A munkáltató köteles megtéríteni a munkavállalónak a munkaviszonnyal összefüggésben okozott kárt.

Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt az ellenőrzési körén kívül eső olyan körülmény okozta, amellyel nem kellett számolnia és nem volt elvárható, hogy a károkozó körülmény bekövetkezését elkerülje, vagy a kárt elhárítsa, továbbá, ha a kárt kizárólag a sérült-károsult elháríthatatlan magatartása okozta.

A munkáltató a munkavállaló teljes kárát köteles megtéríteni, kivéve néhány, az alábbiakban részletezett esetet:

- Nem kell megtéríteni azt a kárt, amellyel kapcsolatban bizonyítja, hogy bekövetkezése a károkozás idején nem volt előre látható.

Amennyiben a kártérítést a felek nem tudják egymás között lerendezni, akkor az illetékes bírósághoz fordulhatnak.

12. A foglalkozási megbetegedések

Foglalkozási megbetegedések

Fokozott expozíció

Foglalkozási betegségek bejelentése

Foglalkozási megbetegedések kivizsgálása

Miért kell jelenteni a fokozott expozíciót?

Foglalkozási betegség következményei

Kártérítési felelősség

12.1. A foglalkozási betegség fogalma

A foglalkozási betegségnek a következő feltételeket kell teljesítenie:

- Egyértelműen, orvosilag igazolt (kivizsgált, diagnosztizált) betegség.
- Annak igazolása, hogy olyan körülmények (expozíciók) a jelenleg és/vagy korábbi munkahelyen, amely a kérdéses betegséget okozhatta.
- A betegség és az expozíció(k) közötti ok-okozati összefüggés. Ez utóbbi azt jelenti, hogy megfelelő ideig kellett fennállnia a körülményeknek, a betegség kialakulásához elegendő idő telt el, stb.
- Ki kell zárni, hogy a betegség nem más okból alakult volna ki. Ez utóbbi, nem foglalkozási eredetű betegségeket nevezzük „*sorsszerű betegségeknek*”.

A vonatkozó magyar jogszabályok (a munkavédelemről, illetve a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló törvények, továbbá a foglalkozási betegségekről szóló rendelet) a következő meghatározást használják: „*A foglalkozási megbetegedés: a munkavégzés, a foglalkozás gyakorlása közben bekövetkezett olyan heveny és idült, valamint a foglalkozás gyakorlását követően megjelenő vagy kialakuló idült egészségkárosodás, amely vagy (i) a munkavégzéssel, a foglalkozással kapcsolatos, a munkavégzés, a munkafolyamat során előforduló fizikai-, kémiai-, biológiai-, pszichoszociális- és ergonómiai kóroki tényezőkre vezethető vissza, vagy (ii) a munkavállalónak az optimálisnál nagyobb vagy kisebb igénybevételének a következménye.*”³³

12.2. Fokozott expozíció

Fokozott expozíció esetén valamely munkahelyi hatást, döntően a munkavállalók veszélyes anyagok okozta „kitettségét” olyan alacsony szinten sikerül észlelni, amikor az még nem fenyeget súlyos vagy maradandó egészségkárosodással. A fokozott expozíció olyan korai beavatkozást tesz lehetővé, mely által elkerülhető a foglalkozási betegség kialakulása.

A hazai jogszabályok szerint a „*fokozott expozíció: a munkavállaló szervezetében a munkavégzés során, a foglalkozás gyakorlása közben vagy azzal összefüggésben a munkahelyek kémiai biztonságáról szóló miniszeri rendeletben meghatározott foglalkozási vegyi expozíció esetén vizsgálandó biológiai expozíciós (hatás) mutatók biológiai határértékeket meghaladó koncentrációja vagy mértéke, illetve zaj esetében 4000 Hz-en a 30 dB halláscsökkenés bármely fülön*”.³⁴

33 1993. évi XCIII. törvény 87. § (1/D), 1997. évi LXXXIII. törvény 51. § (2), 27/1996. (VIII. 28.) NM rendelet 2. § a

34 1993. évi XCIII. törvény 87. § (1/E), 27/1996. (VIII. 28.) NM rendelet 2. § a

12.3. Foglalkozási eredetű megbetegedés

A munkáltató foglalkozás-egészségügyi szolgálatához kell fordulni, ha a panaszok a munkavégzéshez kapcsolódnak, vagy felmerül annak a gyanúja, hogy a munka következtében alakultak ki. A foglalkozás-egészségügyi orvos ismeri a legjobban a munkáltatónál a munkakörülményeket. Az alapos kivizsgáláshoz a foglalkozás-egészségügyi szakellátó hely, vagy akár más szakorvosok véleményére is szükség lehet, mivel gyakran csak a további vizsgálatok során tudják megállapítani a pontos kórismét (diagnózist). A betegség miatti keresőképtelenség esetén a táppénzes állományba vétel a háziorvos feladatkörébe tartozik.

12.4. A foglalkozási betegség bejelentése

Az első észlelő orvosnak kell bejelentenie a foglalkozási betegség gyanúját, aki általában a foglalkozás-egészségügyi orvos, de bármelyik gyakorló (vizsgáló/kezelő) orvosnak joga van erre, ha annak gyanúja felmerül. Mivel betegségről van szó, ezért a bejelentést csak és kizárólag orvos jelenthet be. Érkezhetnek bejelentések háziorvosoktól, szakrendelői és kórházi orvosoktól is.

12.5. Foglalkozási megbetegedés jelentése, ha nincs orvos

Előfordulhat, hogy a vizsgáló orvosok nem tartják elég megalapozottnak a betegség foglalkozási eredetének gyanúját, s nem kívánják azt bejelenteni. Ha az érintett munkavállaló meg van arról győződve, hogy betegsége egyértelműen a munkavégzéssel függ össze, akkor a területi munkavédelmi hatósághoz fordulhat.³⁵ Ilyenkor hivatalos eljárás keretében a hatóság javasolja a munkáltató foglalkozás-egészségügyi orvosának, hogy jelentse be a panaszost. Ha ez nem jár sikerrel, akkor a hatóság az Országos Közegészségügyi Intézet Munkahigiénés és Foglalkozás-egészségügyi Igazgatóságához fordul. Megalapozott esetben az Igazgatóság megteszi a bejelentést. Továbbá az is lehetséges, hogy ha nincs elég információ, akkor berendelik vizsgálatra a beteget, s ha az eredmények alapján a gyanú felmerül, akkor bejelentik.

12.6. Foglalkozási betegség bejelentésének és kivizsgálásának módja

A bejelentő kitölti a jogszabályban megadott formanyomtatványt, melyet a területileg illetékes kormányhivatalnak küld el. A bejelentés alapján induló kivizsgálás a munkavédelmi hatóság feladata. Az eljárás során megkeresik az érintett feleket: a beteget (a munkavállalót) és a munkáltatót. A munkavédelmi hatóság ellenőrzi, hogy a beteg foglalkoztatásával kapcsolatos jelenlegi, illetve korábbi adatokat, továbbá megvizsgálja, hogy milyen körülményeknek van (volt) a munkahelyein kitéve. Meghallgathatnak tanúkat és elrendelhetnek méréseket is. Mindkét félnek joga van a kivizsgáláson részt venni, a jegyzőkönyvbe a saját álláspontját rögzíttetni. A munkáltatót jellemzően a munkavédelmi (munkabiztonsági) szakembere képviseli. A kivizsgáláson a munkáltató foglalkozás-egészségügyi alapszolgálatának orvosa közreműködik a foglalkozási betegség körülményeinek feltárásában, emellett a munkahelyi munkavédelmi képviselő is jelen lehet a kivizsgálás során.

A kormányhivatalból a kivizsgálási jegyzőkönyvet a bejelentőlapplal és egyéb igazolásokkal az Országos Közegészségügyi Intézetbe, a Munkahigiénés és Foglalkozás-egészségügyi Igazgatóságra küldik, ahol azt szakértői bizottságok bírál-

ják el, hogy a körülmények és a betegség között kimondható-e az ok-okozati kapcsolat, s így a foglalkozási betegség gyanúja igazolt-e. A bizottságoknak joguk van kiegészítéseket kérniük, ha valamely adat hiányos vagy ellentmondó. Kérdés esetben berendelhetik a beteget is részletes kivizsgálásra.

A szakértői csoport javaslata alapján az Országos Közegészségügyi Intézet Munkahigiénés és Foglalkozás-egészségügyi Igazgatóság (munkahigiénés és foglalkozás-egészségügyi szerv) szakvéleményt állít ki, melyet visszaküld a kormányhivatalnak. A hatósági határozatot a munkáltató társadalombiztosítási kifizető helye, vagy annak hiányában a kormányhivatal hozza. A határozat szükséges a társadalombiztosítási juttatások igénybevételéhez. A határozatot munkaügyi bíróságon lehet megtámadni, a jogorvoslati lehetőség biztosított.

12.7. A foglalkozási betegség következményei

Számos következménye van annak, ha valakinél foglalkozási betegség igazolódik. Egyfelől, a betegség miatt betegszabadságon, illetve táppénzen töltött időre a kereset 100%-a jár. Kérvényezhető a betegség kezelésére önrészként költött kiadások (pl. gyógyszer, gyógyászati segédeszköz) megtérítése is, így a beteg a számára felírt, a foglalkozási betegség kezelésére szolgáló gyógyszereket térítésmentesen kapja (100%-os támogatással). Megjegyzendő, hogy a fentiek csak a társadalombiztosítási ellátásokra vonatkoznak, a nem társadalombiztosítási befo gadással működő magánorvosi ellátás igénybevételére nem.

Foglalkozási megbetegedés esetén kötelező soron kívüli munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálat elvégzése.³⁶ A keresőképtelenség ideje alatt, illetve amíg meg nem gyógyul, a munkavállaló nem dolgozhat olyan munkakörben, amely a szóban forgó foglalkozási betegséget okozta. A munkavállaló egy másik, expozíciótól mentes munkakörben tovább foglalkoztatható, ha egészségi állapota engedi (azaz már „nincs táppénzen”) és az új munkakörre vonatkozó munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálaton megfelelt, alkalmas véleményt kapott a vizsgáló foglalkozás-egészségügyi alapszolgálat orvosától. Egyes esetekben azonban a munkavállalót örökre el kell tiltani bizonyos kockázatokkal járó munkáktól, mert csak így biztosítható, hogy ne romoljon tovább az egészségi állapota.

A további esetek kialakulásának megelőzése céljából a munkavédelmi hatóság kötelezheti a munkáltatót, hogy változtasson a munkavégzés körülményein, így pl. védőintézkedéseket írhat elő vagy akár le is állíttathatja a munkát. Indokolt esetekben a munkavédelmi hatóság bírságot is kiszabhat a vétkes munkáltatóra.

A munkáltatónak meg kell vizsgálnia, hogy milyen tényezők vezettek a betegség kialakulásához, s hogy milyen intézkedéssel akadályozható meg a további esetek kialakulása. Halálal végződő vagy több munkavállalót érintő esetben kötelező a soron kívüli ellenőrzés és a kockázatértékelés felülvizsgálata is.³⁷

Foglalkozási betegségért nem jár automatikus kárpótlás vagy járadék. A határozat alapján kezdeményezhető annak megállapítása, hogy a foglalkozási betegség milyen mértékű egészségkárosodást okozott, illetve milyen mértékben korlátozza a munkavégző képességet. A társadalombiztosítás által fizetett járadékon felül a beteg (illetve halála esetén hozzátartozói) bíróság előtt kártérítésre is pe-

36 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet 7. § (1)

37 27/1996. (VIII. 28.) NM rendelet 7. § c)

relhetik a munkáltatót. Ez utóbbi általában egy nagyon elhúzódozó folyamat, ahol további szakértőkre, bizonyítási eljárásokra lehet szükség.

12.8. A foglalkozással összefüggő betegség

Elég gyakran előfordul, hogy nem lehet egyértelmű ok-okozati összefüggést bizonyítani a munkakörülmények és a betegség között. A teljes népességben egyébként is gyakori betegségek esetén nem lehet eldönteni, hogy a betegség kialakult volna egyébként is, vagy esetleg a munka miatt betegedett meg a munkavállaló. Ilyen esetekben csak nagy esetszámot vizsgálva, statisztikai módszerekkel mutatható ki, hogy az adott munkát végzők között gyakrabban fordul elő a betegség.

Az is előfordul, hogy a munkakörülmények okozhatják a munkavállaló már meglévő (nem foglalkozási eredetű) betegségében az állapotromlást. Ilyenkor nem magát a betegséget okozta a munka, hanem csak annak a fellángolását, rosszabbodását. A magyar jogszabályok nem ismerik a „foglalkozással összefüggő betegség” fogalmát.

12.9. A fokozott expozíció bejelentésének célja

A fokozott expozíció bejelentésének célja az, hogy akkor történjen beavatkozás a munkakörülményekbe, amikor még senkinek nem alakult ki maradandó vagy súlyos egészségkárosodása. A kötelező bejelentés és az azt követő kivizsgálás lehetőségét teremt a munkáltatónak arra, hogy védelmi intézkedéseket tegyen a munkavállalói érdekében. A fokozott expozíció kivizsgálása és az azt követő munkáltatói teendők hasonlóak a foglalkozási betegségek eljárásához.

A fokozott expozíció nem betegség, hanem csak egy múló, átmeneti állapot vagy enyhe eltérés. Ezért nem kapcsolódnak hozzá olyan ellátások, mint a foglalkozási betegséghez. Fokozott expozíció esetén is – ha szükséges – ki kell emelni a munkavállalót az expozícióból, de ez nem jelent munkaképtelenséget. A dolgozó számára megfelelő, expozíciómentes munkakörben dolgozhat tovább. Az expozícióból való kiemelés szükségessége olyan anyagok esetén indokolt, melyek a szervezetben raktározódhatnak (pl. ólom). A zaj okozta fokozott expozíció egyes esetekben a zajban történő munkavégzéstől való teljes eltiltást indokolhat. Ennek célja az, hogy megelőzze a beszédértést zavaró („súlyos”) hallásromlás kialakulását.

13. Munkavédelmi oktatás elvárásai az építőipar területén

Munkavédelmi oktatás
A munkavédelmi oktatás célja
Új munkahelyi oktatás
Új gép, technológia alkalmazása
Ismétlődő oktatások
Kommunikáció jelentősége
Ismeret számonkérés

A munkavédelmi ismeretek elsajátításának célja az, hogy a munkát végző megismerje a szakmájához tartozó munkavédelmi, biztonságtechnikai előírásokat, követelményeket, és ismerje meg a munkahelyére, munkakörére vonatkozó szabályokat, utasításokat. A munkavédelmi ismereteket tehát már a szakképzésben, a

szakképzettség megszerzésével együtt kellene elsajátítani. A tanult szakmához tartozó munkavédelmi, biztonságtechnikai, egészségügyi ismereteket a szakmai ismeretek szerves részeként kell megtanulni. A szakembernek a szakmájához tartozó munkavédelmi alapismeretek birtokában a betöltött munkakörre vonatkozó helyi, az építőiparra jellemző sajátos munkavédelmi tudnivalókat is el kell sajátítania. Ez a munkahelyén, a munkavédelmi oktatás keretében történik. A munkahelyi munkavédelmi ismeretek elsajátításának módjai: a munkáltató feladata gondoskodni arról, hogy a munkavállaló a munka megkezdése előtt és a foglalkoztatás teljes tartama alatt ismerje meg a biztonságos munkavégzés feltételeit. Munkavédelmi ismereteket csak arra felkészült személy oktathat, nem szükséges, hogy ezt a munkavédelmi szakember végezze, de ajánlatos, hogy az oktatási tematika, illetve az oktatást segítő írott és szemléltető eszközök biztosításában a munkavédelmi szakember részt vegyen

A munkavállalót munkavédelmi oktatásban kell részesíteni a következő esetekben:

- a) Munkába álláskor, amikor új munkahelyre kerül. Ennek az oktatásnak az a célja, hogy az új dolgozó az új munkáltatójánál megismerje az általános és a munkakörére, munkahelyére vonatkozó előírásokat. Az általános munkavédelmi ismeretek körébe tartozik:
 - a foglalkoztatás személyi feltételei;
 - általános magatartási szabályok, alkohol, cigaretta, fegyver, munkaruha, személyi védőeszközök használata;
 - a munkahelyi munkairányító feladatai és jogai;
 - balesetek fogalmi értelmezése;
 - balesetek esetén a teendők; segítségnyújtás, bejelentés, helyszínbiztosítás;
 - milyen konkrét jogai és kötelességei vannak a munkát végzőnek, stb.;
 - a munkát kezdő dolgozónak meg kell ismernie a számára kijelölt munkahelyre, munkakörre vonatkozó munkavédelmi helyi előírásokat, veszélyforrásokat és a védekezés módját;
 - ismernie kell a rábízott gépkezelés utasítását, a napi karbantartásra vonatkozó előírásokat, a munkahelyi rend és tisztaság követelményeit;
 - a védőruha, védőeszköz használatára, tisztítására, cseréjére vonatkozó előírásokat, stb.

Vagyis mindazoknak az alapvető ismereteknek birtokába kell jusson az oktatást követően, amelyek szükségesek ahhoz, hogy balesetmentesen, saját és mások testi épségének veszélyeztetése, egészségének károsítása nélkül végezhesse napi munkáját.

A munkáltató köteles gondoskodni arról, hogy mindezeket az ismereteket a munkavállaló elsajátíthassa, tehát ehhez a feltételeket biztosítani kell. A dolgozónak viszont kötelessége, hogy az ismereteket elsajátítsa és a munkavégzés során következetesen be is tartsa az egészséges és biztonságos munkavégzés elméleti és gyakorlati követelményeit.

- b) Amikor a dolgozó munkahelye, munkaköre megváltozik, ismertetni kell vele az új munkakörre vonatkozó szabályokat, utasításokat, információkat, függetlenül attól, hogy az áthelyezés ideiglenes jellegű (pl. csak átmeneti helyettesítésről van szó) vagy tartós, végleges.

- c) Ha új technológiát, műveletet vezetnek be, új gépet állítanak üzembe, a munkavállalónak el kell sajátítania az új ismereteket. A munkáltatónak a dolgozóval meg kell ismertetnie a korábban még nem használt új alap-, segéd-, félkész anyag használatát, az újonnan alkalmazott anyag, vagy energia tulajdonságait, esetleg egészségkárosító hatását és a védekezés módját.
- d) Ha a dolgozó által kezelt munkaeszközön, gépen átalakítást hajtottak végre (pl. a védőberendezés működése, és ezáltal kezelése megváltozik), ugyan-csak ki kell oktatni a munkavállalót.
- e) Ismertetni kell a munkát végzőkkel, ha a munkahelyükön baleset vagy foglalkozási megbetegedés történt (rendkívüli oktatás), hogy mindenki megtudja a már bekövetkezett esemény okait, levonja a tanulságot, meghatározza azokat a feladatokat, amelyekkel megelőzhető a baleset, megbetegedés megismétlődése. A munkahelyi munkavédelmi ismeretek elsajátításának követelményei, feltételei: a munkáltató köteles biztosítani a betöltendő munkakörre vonatkozó elméleti ismeretek elsajátítását és a gyakorlati ismeretek megszerzéséhez a betanulási időt. Ehhez szakképzett oktatóról és a helyi, pontos tudnivalókhoz a helyi utasításokról, szabályokról, előírásokról kell gondoskodni. A munkát végző addig nem dolgozhat önállóan, amíg a munkahelyére, munkakörére vonatkozó munkavédelmi ismereteket nem sajátította el. Ebből következik, hogy a dolgozó munkájának irányításáért felelős, vagy más, erre kijelölt személynek meg kell győződnie arról, hogy alkalmas-e a dolgozó önállóan is munkavégzésre, vagyis elsajátította-e a számára előírt ismereteket.
- f) A már megszerzett munkavédelmi és szakmai ismeretek felfrissítését szolgálják az ismétlődő munkavédelmi elméleti és gyakorlati oktatások. Fel kell eleveníteni az ismereteit annak a dolgozónak, aki hosszabb időt távol töltött munkahelyétől (pl. katonai szolgálat, hosszabb betegállomány). A munkavédelmi ismeretek elsajátításának szabályait, rendjét a munkáltató állapítja meg belső utasítás, szabályzat keretében. Természetesen az ismeretek frissítésének másik fő oka a felejtés, ezért az oktatási tematika összeállításánál visszatérően kell azokkal a témakörökkel foglalkozni, amelyek korábban már elhangzottak, de felfrissítésük elengedhetetlen.

Ilyen visszatérő oktatási témák lehetnek:

- Kollektív védelem.
- Egyéni védőeszközök használata.
- Kézi- és gépi anyagmozgatás.

14. A munkavédelmi szakképesítéssel rendelkező személyek foglalkoztatása

Munkavédelmi szaktevékenység

Üzembe helyezés

Időszakos biztonsági felülvizsgálat

Egyéni védőeszközök juttatásának szabályozása

Munkabaleset kivizsgálás

Megelőzési stratégia készítése

Munkaegészségügyi kockázatok értékelése

Munkabiztonsági kockázatok értékelése

Munkabalesetek, foglalkozási megbetegedések kivizsgálása

14.1. Munkavédelmi szaktevékenységi feladatok az építési munkahelyeken

A munkabiztonsági szaktevékenység jogi kategória, azt jelenti, hogy az adott feladat csak munkavédelmi, munkaegészségügyi szakképesítésű személlyel végezhető el, függetlenül attól, hogy ez a személy munkavállaló-e vagy külső vállalkozás, szolgáltatás szakembere.

A munkavédelmi szakképesítéssel rendelkező személy foglalkoztatását az Mvt. és a 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM rendelet több esetben is kötelező teszi. Az alábbi feladatok elvégzését a jogalkotó *munkavédelmi szaktevékenységnek* minősítette, tehát csak munkavédelmi szakképesítéssel rendelkező személy, vagy kijelölt intézmény végezheti.

- a) **A munkavédelmi üzembe helyezést** illetve előzetes munkavédelmi vizsgálatot lefolytatni. E vizsgálat célja annak megállapítása, hogy a létesítmény, a munkahely, a munkaeszköz, a technológia megfelel az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéshez szükséges tárgyi, személyi, szervezési munkakörnyezeti feltételeknek.
- b) **A biztonságos műszaki állapot megőrzése** érdekében időszakos biztonsági felülvizsgálat alá kell vonni a veszélyes technológiát és a veszélyes munkaeszközöket, továbbá azt a munkaeszközt, amelynek időszakos biztonsági felülvizsgálatát jogszabály, szabvány, vagy a rendeltetésszerű és biztonságos üzemeltetésre, használatra vonatkozó dokumentáció, gyártói utasítás előírja. A veszélyes technológia vizsgálatát szakirányú munkabiztonsági szakértői engedéllyel rendelkező személy végezheti.

A munkahelyen ellenőriznie kell az egyéni védőeszközt, a munkaeszközt, a technológiát az üzemeltető munkáltatónak soron kívül:

- ha az a rendeltetésszerű alkalmazás során közvetlenül veszélyeztette a munkavállaló egészségét és biztonságát, vagy ezzel összefüggésben munkabaleset következett be, illetőleg;
- ha rendkívüli körülmények (különösen átalakítás, baleset, természeti jelenségek vagy műszaki okból 30 napot meghaladó használaton kívüli időszak) bekövetkezése esetén.

Az ellenőrzés elvégzéséig a munkahely, az egyéni védőeszköz, a munkaeszköz, a technológia üzemeltetését, illetve használatát meg kell tiltani. Az ellenőrzés elvégzése – a veszélyeztetés jellegétől függően – munkabiztonsági, illetve munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősül.

A munkáltató továbbá köteles bevonni a munkavédelmi szakképesítéssel rendelkező személyzetet:

- *Mentési terv készítésébe;*
- *Az egységes és átfogó megelőzési stratégia kialakításába, amely kiterjed a munkafolyamatra, a technológiára, a munkaszervezésre, a munkafeltételekre, a szociális kapcsolatokra és a munkakörnyezeti tényezők hatására;*
- *A munkáltató köteles munkabiztonsági, illetve munkaegészségügyi szakember bevonásával minőségileg, illetve szükség esetén mennyiségileg értékelni a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatokat, különös tekintettel az alkalmazott munkaeszközökre, veszélyes anyagokra és készítményekre, a munkavállalókat érő terhelésekre, valamint a munkahelyek kialakítására. Az értékelés alapján olyan megelőző intézkedéseket szükséges hozni, amelyek biztosítják a munkakörülmények javulását, beépülnek a munkáltató valamennyi irányítási szintjén végzett tevékenységbe.*
- *Az egyéni védőeszköz juttatásának belső rendjét a munkáltató írásban határozza meg. E feladat ellátása is munkabiztonsági és munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősül.*
- *Munkabiztonsági szaktevékenységnek minősül a munkabaleset kivizsgálása.*
- *Munkavédelmi szakképesítéssel rendelkező személyek foglalkoztatására szükség van a 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet előírása alapján is, mely szerint az építkezési kivitelezési munkák során:*
- *A tervező köteles a kivitelezési tervdokumentáció készítése során koordinátort igénybe venni (foglalkoztatni vagy megbízni), aki javaslatot tesz a kiviteli terv munkahelyi egészség és biztonság szempontjainak szakszerű elkészítéséhez.*
- *A kivitelező munkáltató köteles munkahelyi munkavédelmi koordinátort igénybe venni (foglalkoztatni vagy megbízni) a kivitelezési munkák alatt. A koordinátor – aki munkavédelmi szakember – javaslatait a felelős műszaki vezető a biztonságért viselt felelőssége keretében érvényesíti.*

A kivitelező az építési munkahely kialakítását csak akkor kezdheti meg, ha a kivitelezési tervdokumentáció részét képező biztonsági és egészségvédelmi terv rendelkezésére áll.

***A munkabiztonsági szaktevékenység ellátásán kívül a munkáltatónak segítségére lehet a gyakorlott munkavédelmi szakember az alábbiakban is:*³⁸**

- munkahelyi bejárás, gépek, berendezések eszközök, létrák szemrevételezése,
- munkahelyi állapotok ellenőrzése, szemle,
- elsősegélynyújtó felszerelések ellenőrzése,
- tanácsadás munkabaleset után a kárigény elbírálásakor,
- előzetes és időszakos oktatások megtartása munka- és tűzvédelem területén is
- az időszakos ellenőrző felülvizsgálatokat a megbízott személynek kell elvégezni, de hasznos a munkavédelmi szakember részvétele a létra, a keverőgép, a béka, a telepített állvány, a mobil állvány, a fúró, fémipari eszterga, stb. felülvizsgálatánál,

38 10/2016. (IV. 5.) NGM rendelet a munkaeszközök és használatuk biztonsági és egészségügyi követelményeinek minimális szintjéről

- az ellenőrző felülvizsgálatok szempontjainak kidolgozása az adott gépekre,
- tanácsadás gépek beszerzésénél, akkor is, ha nem veszélyes a gép besorolása,
- tájékoztató mérések zaj, megvilágítás, pára stb.,
- a hatósági eljárásban való részvétel, és segítség a hatósági intézkedések megoldásában,
- a dolgozók meggyőzésében, hogy a szabályos eszközök, gépek biztonságosabbá teszik a munkát,
- a megtörtént szabálytalanságok, balesetek tanulságainak ismertetése okulásra.

14.2. Munkaegészségügyi szakemberek foglalkoztatása

A munkaegészségügyi feladatok megvalósítása is a munkáltatók felelősségi körébe tartozik és kiterjed a munkavégzés egészséget nem veszélyeztető feltételeinek a kialakítására, a munkavégzés egészségi követelményeinek a biztosítására és a foglalkozási megbetegedésekkel kapcsolatos előírások teljesítésére. Az építőiparban az egészségvédelmi követelmények biztosítása az építmény és az építési technológia jellemzői alapján történik és – más ágazatokhoz hasonlóan – a megvalósítást a foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatás segíti, emellett munkahigiénés vizsgálatok végzésére is szükség van. Az építési munkahelyeken a minimálisan biztosítandó egészségvédelmi követelményeket a munkavédelmi törvény és külön jogszabályi előírások szerint (a biztonsági és) egészségvédelmi tervben kell meghatározni a munkahelyre és a munkavégzésre, valamint a munkavállalók egészségére fokozott veszélyt jelentő munkák és munkakörülmények esetén szükséges különleges intézkedésekre vonatkozóan. Az építési munkahelyeken minimálisan biztosítandó követelmények kiterjednek a munkahelyi rendre és tisztaságra, a veszélyes anyagok és a foglalkozási rákkeltők hatásának megelőzésére és a veszélyes anyagok szabályos tárolására, a veszélyes hulladékkezelés szabályainak betartására stb.

Az építési folyamatok során az építési munkahelyeken és azon kívül is biztosítandó általános, különleges és egyéb feltételek meghatározását a 4/2000. (II. 20.) SzCsM-EüM³⁹ együttes rendelet részletesen tartalmazza.

Az általános követelmények között szerepel:

- a szellőztetés,
- a veszélyes körülmények közötti munkavégzés (zaj, rezgés, sugárzás, EM terek, magas légköri nyomás, vegyi expozíciók),
- a hőmérséklet, klímaviszonyok és a védőital juttatás,
- a megvilágítás,
- az elsősegély,
- a tisztálkodó- és mellékhelyiségek (benn az öltözők, zuhanyozók, illemhelyek és kézmosók),
- pihenők és tartózkodók (a nemdohányzók védelme mellett),
- a sérülékeny munkavállalók (terhes nő, megváltozott munkaképességű, fogyatékos),

39 4/2002 (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet Az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális munkavédelmi követelményekről

- egyéb tényezők (ivóvíz ellátás, védőital biztosítás, étkezés, időjárás elleni védelem),
- egyéni védőeszközök biztosítása, aminek során nemcsak a munkavégzés higiénés előírására, hanem a közegészségügyi és környezet-egészségügyi követelmények teljesítésére is figyelemmel kell lenni.

Az egészségvédelmi követelmények megvalósításához a munkaegészségügyi szakemberek közreműködése szükséges, ugyanakkor a munkavállalók és képviselőik tájékoztatása, meghallgatása és részvételének a biztosítása is kötelezően előírt.

15. A munkavédelem ágazatspecifikus jogszabályai

4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális munkavédelmi követelményekről (továbbiakban: rendelet).

A rendelet hatálya kiterjed azon munkahelyekre, amelyek építési munkahelynek minősülnek, és ahol szervezett munkavégzés keretében külön jogszabály szerinti építmény létesül, vagy építési tevékenység valósul meg.

*Az építőipar speciális ágazati jogszabályai
Biztonsági és egészségvédelmi koordinátorok
Biztonsági és egészségvédelmi terv (BET)
A kivitelezések minimális követelményei
Munkaegészségügyre vonatkozó szabályok
Munkavédelmi szabályzatok*

15.1. Koordinátorok kijelölése az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés érdekében

Mind a tervező, mind a kivitelező köteles a munkája során koordinátort igénybe venni (foglalkoztatni vagy megbízni).

Biztonsági és egészségvédelmi koordinátor olyan természetes személy lehet, akinek legalább középfokú munkavédelmi végzettsége van, és/vagy a koordinátor alkalmazására kötelezett társaság/vállalkozás dolgozója, vagy külső szolgáltatóként e feladattal megbízott személy. A tervezői és kivitelezői koordinátor ugyanaz a személy is lehet.

A koordinátor feladatai

A koordinátor feladatai a kiviteli terv készítésével összefüggésben a következők:
tervezői koordinátor:

- koordinálja az előkészítés általános alapelveinek a megvalósítását;
- szakmailag ellenőrzi a biztonsági és egészségvédelmi tervet;
- összeállítja azt a dokumentációt, amelyben az építmény és az építési technológia jellemzői alapján az egészség és biztonság célszerű követelményeit rögzítik az esetleges későbbi munkák biztonsága érdekében;
- összehangolja a megelőzés és a biztonság általános alapelveinek megvalósítását, különösen:

- a kivitelezési tervek elkészítése során az egyszerre, vagy a csak egymás után végezhető munkafázisok, illetve munkaszakaszok meghatározását,
- a különböző munkafázisok, illetve munkaszakaszok előrelátható kivitelezési időtartamának meghatározását.

A koordinátor feladatai az építőipari kivitelezési tevékenységgel összefüggésben a következők:

kivitelezői koordinátor:

- a meghatározott követelmények megvalósulásának összehangolása annak érdekében, hogy a munkáltató és – amennyiben a munkavállalók érdekében ez szükséges – a munkát személyesen végző önálló vállalkozók az építési munkahelyeken biztosítandó minimális követelményekben meghatározottakat, továbbá a biztonsági és egészségvédelmi tervben előírtakat megvalósítsák;
- indokolt esetben kiegészítés készítése a biztonsági és egészségvédelmi tervhez, valamint a tervező által elkészített dokumentációhoz annak érdekében, hogy azok folyamatosan tartalmazzák a munkák előrehaladásából, illetve a körülmények változásából adódóan az egészséges és biztonságos munkavégzés követelményeit;
- közreműködés az építési munkahelyen egyidejűleg tevékenykedő, illetve egymást követően felvonuló munkáltatók között a tevékenységek összehangolásában;
- a munkafolyamatok ellenőrzésének összehangolása;
- a szükséges intézkedések megtétele annak érdekében, hogy az építési munkahelyre kizárólag csak az arra jogosultak léphessenek be.

A koordinátor megbízása vagy foglalkoztatása nem érinti a megbízónak (foglalkoztatónak) és a felelős műszaki vezetőnek a munkavédelemre vonatkozó szabályokban megállapított felelősségét.

A kivitelező az építési munkahely kialakításának megkezdése előtt, a rendeletben meghatározottak szerint előzetes bejelentést köteles megküldeni az építési munkahely szerint illetékes Fővárosi és Megyei Kormányhivatal járási hivatalának.

Az előzetes bejelentés időszerű adatait az építési munkahelyen jól láthatóan kell elhelyezni.

15.2. Az építési munkahelyeken biztosítandó minimális követelmények

- építési munkahelyen rendet és tisztaságot kell tartani;
- meg kell határozni a közlekedési utakat vagy a közlekedési zónákat;
- meg kell határozni a munkahelyek kémiai biztonságával összefüggő szabályokat, ideértve a veszélyes anyagok és keverékek, a foglalkozási eredetű rákkeltők egészségkárosító hatásának megelőzésére vonatkozó előírásokat is;
- gondoskodni kell a karbantartásról, az üzemeltetést megelőző ellenőrzésről, az eszközök és berendezések rendszeres ellenőrzéséről, a meghibásodások elhárításáról;
- az anyagok tárolási területeit el kell határolni, el kell választani, biztosítani kell szabályos tárolásukat, különös tekintettel a veszélyes anyagokra és keverékekre;

- meg kell határozni a veszélyes anyagok, keverékek, és veszélyes hulladékok kezelési és eltávolítási szabályait;
- meg kell állapítani az ipari és kommunális hulladékok, valamint az építési törmelék tárolásának, elszállításának a szabályait;
- biztosítani kell az együttműködést a munkáltatók és az önálló vállalkozók között az építési munkahely és a környezetében lévő ipari tevékenységek kölcsönhatásainak figyelembe vételével;
- biztonsági és egészségvédelmi tervet kell készíteni. A biztonsági és egészségvédelmi tervben meg kell határozni az adott építési munkahely sajátosságainak a figyelembevételével a munkahelyre, a munkavégzésre vonatkozó egészségvédelmi és biztonsági követelményeket.
- A munkáltató a munkavállalókat, illetve képviselőiket köteles – szükség szerint írásban – tájékoztatni azokról az intézkedéseiről, amelyek az építési munkahelyen munkát végző munkavállalók egészségét és biztonságát érintik. A tájékoztatást a munkavállaló részére közérthető formában kell megadni.

15.3. Az építési munkahelyen dolgozók biztonságára és egészségére fokozott veszélyt jelentő munkák és munkakörülmények

- azok a munkák, amelyek talajmegcsúszás következtében betemetéssel, mozsaras területen való elmerüléssel vagy magas helyről történő leeséssel veszélyeztetik a munkavállalót,
- egyéb jogszabályokban meghatározott veszélyes anyagokkal, keverékekkel vagy biológiai tényezők expozíciójával járó munkavégzés, illetve munkakörnyezet, vagy egyéb jogszabály alapján meghatározott gyakoriságban időszakos alkalmassági vizsgálatokhoz, biológiai monitorozáshoz kötött munkavégzés,
- egyéb jogszabályokban meghatározott, foglalkozási sugárterhelés veszélyével járó munkaterületen történő munkavégzés, illetve foglalkozási sugárterhelés veszélyével járó munka,
- magas feszültségű vezetékek közelében végzett munka,
- vezetékek nélküli távközlési építmény által kibocsátott elektromágneses sugárzás kockázatával járó munkaterületen történő munkavégzés,
- olyan munkakörülmények, amelyek vízbefúlás veszélyével járnak,
- árokban, alagútban végzett munka, földalatti munka,
- légvezetéseket szállító járművek kezelői által végzett munka,
- keszonban, túlnyomásban végzett munka,
- robbanóanyagok használatával kapcsolatos munka,
- nehéz, előre gyártott elemek összeszerelésével vagy szétbontásával kapcsolatos munka.

15.4. Építési munkahelyeken biztosítandó általános követelmények

Az alábbiakban felsorolt valamennyi követelményt biztosítani kell. Stabilitás és szilárdság, energia elosztó berendezések, menekülési utak és vészkijáratok, tűz jelzése és leküzdése, szellőztetés, hőmérséklet, az építési munkahelyek, helyiségek és közlekedési utak természetes és mesterséges megvilágítása, ajtók és kapuk, közlekedő utak, veszélyes területek, rakodók (rampák), a munkavégzés helyén a mozgáshoz biztosítandó szabad tér, tisztálkodó- és mellékhelyiségek, pihenők, illetve tartózkodók, megkülönböztetett foglalkoztatási mód a terhes nők

és szoptatós anyák, megváltozott munkaképességű munkavállalók esetében, elsősegély biztosítási képesség.

Munkavégzés szabályai veszélyes körülmények között

Szennyezett légtér

Veszélyes anyagok és keverékek

Zaj, rezgés, sugárzás

Ártalmas hőmérsékleti hatások

Magasból leesés veszélye

Földmunkák veszélyei

Talajszint alatti munkák

Pszichoszociális kockázatok

15.5. Munkavégzés veszélyes körülmények között

Fizikai (zaj, egészségtest és kéz-, karrezgés, megvilágítás, ionizáló és nem ionizáló sugárzás, elektromágneses tér, magas légköri nyomás) és kémiai (gázok, gőzök, porok, aeroszolok okozta légszennyezés) kóroki tényezők előfordulásával járó munkavégzés során biztosítani kell az egészséget nem veszélyeztető biztonságos munkafeltételeket.

15.5.1. Munkavégzés, tartózkodás szennyezett légtérben

Amennyiben a munkavállalónak olyan helyre kell belépnie, illetve munkavégzés céljából vagy azzal összefüggésben tartózkodnia, ahol a légtér egészségre ártalmas mérgező anyagokat (gázok, gőzök, porok aeroszolok) tartalmazhat, oxigénhiányos, robbanásveszélyes vagy gyúlékony lehet, a munkaterület sajátosságait figyelembe véve a belépés előtt, vagy az ott-tartózkodás alatt kell meggyőződni a megfelelő mennyiségű, minőségű (összetételű) levegő meglétéről, az egészséges és biztonságos légállapotokról. Egyéb jogszabályban előírtakat is figyelembe véve meg kell tenni a szükséges intézkedéseket az egészségkárosodás és munkabaleset megelőzése érdekében.

A munkavállaló nem végezhet egyedül munkát olyan munkaterületen, ahol a levegő összetételéből adódóan bármilyen veszély fennállhat. Az ilyen körülmények közötti munkavégzésnél a munkavállalót folyamatosan kívülről figyelemmel kell kísérni, és meg kell tenni minden szükséges intézkedést annak biztosítására, hogy amennyiben szükséges, azonnali hatékony segítséget kaphasson.

15.5.2. Magasból leesés

A magasból leesést alkalmas berendezéssel, így különösen megfelelő védelemmel kialakított állványszerkezet alkalmazásával kell megakadályozni. Az állványoknak szilárdnak, elegendően magasnak kell lenniük, és legalább egy lábdeszkával, egy középdeszkával és egy korláttal, vagy azzal egyenértékű megoldással kell rendelkezniük.

Magasban munkát csak megfelelő és alkalmas berendezéssel, illetve kollektív műszaki védelem biztosításával (pl. emelő-plató, védőháló, védőrács, mobil szerelőállvány) szabad végezni.

Amennyiben a munka természete miatt ilyen berendezések alkalmazása nem lehetséges, megfelelő hozzáférési megoldásról kell gondoskodni, és a munkát

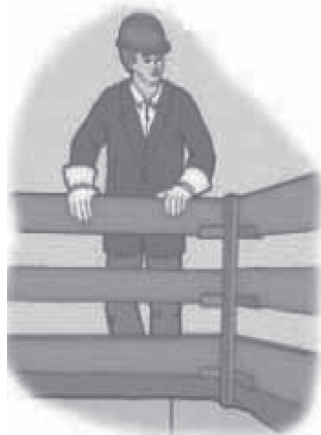
végző részére a magasból való lezuhanás megelőzésére kialakított egyéni védőeszközt kell biztosítani.

A munkavállalók lezuhanása és a felhasznált anyagok leesése ellen elsődlegesen biztonságot nyújtó berendezésekkel kell a védelmet kialakítani. Amennyiben erre nincs mód, akkor egyéni védőeszközt kell alkalmazni.

A leesés elleni védelem méretezett és megfelelően rögzített lefedéssel és 1 méter magas, háromsoros, 0,3 m-nél nem nagyobb osztásközű, lábdeszkával, közepdeszkával, valamint korláttal, illetve ezekkel legalább egyenértékű védelmet nyújtó megoldást biztosítani. Védőháló, illetve védőrács alkalmazása esetén annak lyukmérete a 10 cm x 10 cm-t nem haladhatja meg. (12. és 13. ábra)

12. ábra Szabályos védőháló

13. ábra Szabályos védőkorlát

Beesés elleni védelem:

- a) munkagödör esetén 0,25 m és 1,25 m mélység között jelzőkorlátot, 1,25 m-t meghaladó mélységnél védőkorlátot,
- b) vonalas létesítmény esetén, lakott területen belül 0,25 m és 1,25 m mélység között jelzőkorlátot, 1,25 m-t meghaladó mélységnél védőkorlátot,
- c) lakott területen kívül 0,25 m mélység alatt jelzőkorlátot kell létesíteni.

Védőkorlátos, vagy ezzel egyenértékű védelmet kell biztosítani:

- a) azokban az esetekben, amikor a munkavégzés magassága meghaladja a 2 m-t;
- b) ha a munkahely vagy a közlekedési út víz vagy más olyan anyag fölött vagy mellett oly módon helyezkedik el, hogy a belefulladás lehetősége fennáll;
- c) födémek, tetők, mennyezetek, felülvilágítók, aknák megnyitásokor vagy építésekor;
- d) a 2 m magasságot meghaladó tetőn végzendő munkáknál és a hozzá vezető utakon.

Lapos és alacsony hajlású (20° alatti) tetők esetében, amennyiben a munkavégzés helyszíne a szintkülönbség szélétől 2 m-nél tovább van, a kétméteres határvonalra jelzőkorlát is elegendő.

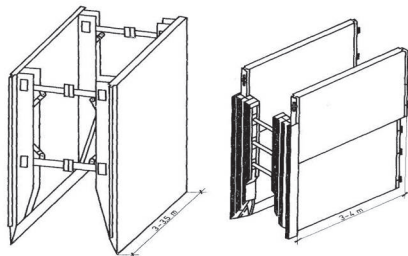
20°-ot meghaladó hajlásszögű tetőn végzett munkák esetén – ha védőkorlátot alkalmaznak – a védőkorlátot úgy kell méretezni és kialakítani, hogy az megakadályozza a ráeső tárgyak és személyek lezuhanását.

Meglévő építményen a munka megkezdése előtt meg kell győződni arról, hogy az építmény állékonysága megfelelő, a munka elvégzéséhez szükséges teher viselésére alkalmas. Ha ez nem biztosított, a munkát megkezdeni csak akkor szabad, ha a szükséges megerősítéseket és/vagy alátámasztásokat méretezés alapján elvégezték.

15.5.3. Talajszint alatti munkák, alagútépítés

Anyagkitermelésnél, aknában, föld alatt vagy alagútban végzett munka esetén a következők szerint kell a megfelelő biztonsági intézkedéseket megtenni:

- a) alkalmas dúcolások vagy megtámasztások használatával; (14. ábra)

14. ábra Szabályos előre gyártott dúctáblák

- b) a személyek leesésével, anyagok vagy tárgyak lezuhanásával vagy a víz betörésével járó veszélyek megelőzésével;

- c) valamennyi munkahelyen a megfelelő szellőztetési rendszer kialakításával, és ezáltal olyan belélegezhető levegő biztosításával, amely nem káros vagy veszélyes az egészségre;
- d) annak lehetővé tételével, hogy a munkavállaló tűz kialakulásakor, vagy vízbe, illetve más anyagba történő beesésekor biztonságos helyre kimenthető legyen.
- e) A munkagödör (munkaárok) szélét a szakadó lapon belül csak abban az esetben szabad megterhelni, ha a dúcolás a terhelésből származó többlet terhet felvételére van méretezve.

Kézi földmunka esetében a munkaárok szélén 0,50 m széles padkát kell kialakítani.

A talajt alávágással kiemelni nem szabad.

Meg kell akadályozni a föld visszapergését a munkaárokbba.

Kézi munkával a rézsűket az anyag minőségének és rétegződésének megfelelően, lépcsőzetesen haladva kell kitermelni. Lépcsőzött kiképzés esetén azok padkamagassága legfeljebb 1,0 m lehet; padkák (lépcsők) szélessége nem lehet kisebb azok magasságánál.

Az 1,0 méternél mélyebb munkagödörbe (munkaárokbba) való biztonságos közlekedést 5,0 m mélységig elmozdulás ellen rögzített támasztó létrával lehet, ezt meghaladó méret esetén lépcsővel kell megoldani. Rézsűs kiemeléskor feljáratot kell készíteni.

A dúcolás olyan legyen, hogy a kidúcolt földtömeg vagy építmény állékonyságát és a munkahelyeken dolgozók testi épségét védje, valamint a munkaterületről a kitermelt anyag eltávolítható, és a kidúcolt munkatérben a munka elvégezhető legyen.

A dúcolást a talaj állékonysága és a munkaszint mélysége, továbbá a fellépő igénybevételnek megfelelően kell kialakítani. Amennyiben a munkagödör 5 méternél mélyebb, vagy ha a munkagödör mellett – a szakadó lapon belül – statikus és dinamikus terhelés is várható, ebben az esetben a dúcolás biztonságát számítással kell igazolni.

A dúckeretek felett átvezető hidak szerkezetei a dúckerettel nem köthetők össze.

A dúcokon átjárni, azokat munkaállásként és anyag tárolásra használni nem szabad.

A dúcolás mögött képződött üregeket vagy kagylósodást kitöltéssel meg kell szüntetni.

A dúcolt munkagödör (munkaárok) mélyítését a talaj minőségétől függően, de tömör talajban legalább 1,0 méterenként, nem állékonyságú talajban legalább 0,5 méterenként a dúcolással követni kell.

A kidúcolt munkagödör (munkaárok) fenékszélessége 0,8 méternél kisebb nem lehet. Ettől eltérni abban az esetben szabad, ha a munkaárokbba emberi munkavégzés nem történik, és a tervező az alkalmazott technológia és csőátmérő figyelembevételével a tervekben írja elő a biztonságos munkavégzés feltételeit.

A meglévő építmények mellé kerülő falak alapozásánál – amennyiben az új létesítmény földmunkájának, illetve alapozásának legalsó szintje mélyebb, mint a meglévő fal alapozási szintje – a meglévő falat és a hozzá csatlakozó földmunkát méretezett dúcolással alá kell támasztani az alapozás tervezett kiegészítéséig.

Az alapozásnál alkalmazott szakaszos földkiemeléssel egyidejűleg, a kiemelés ütemének megfelelően a fellépő erőhatásokhoz méretezett dúcolást kell készíteni.

Az anyagkitermelés megkezdése előtt intézkedéseket kell tenni azoknak a veszélyeknek a meghatározására és minimalizálására, amelyek a földalatti kábelek-ből, és más elosztó rendszerekből erednek.

A földmunkák területén lévő vezetékek nyomvonalát, a berendezések helyét és a szükséges védelmi körzetet a kiviteli terveken fel kell tüntetni.

A térszint alatti földmunkák megkezdése előtt az építési területen az ismeretlen vagy rejtett nyomvonalú vezetékeket fel kell kutatni, és a munkák során fellelt vezetékeket, tárgyakat azonosítani kell. Ezt műszeres vizsgálattal, vagy kutatóárok, illetve kutatóakna alkalmazásával kell elvégezni.

A kutatóakna legalább 1,80 x 0,80 m-es legyen. A kutatóárkot vagy aknát kézi erővel, lépcsősen haladva kell kiemelni.

Ha az építési területen nem azonosítható anyagot (veszélyes hulladékot, löszert stb.), vezetéket tárnak fel, a munkát csak akkor lehet folytatni, ha annak veszélytelenségéről – szükség esetén szakértő bevonásával – meggyőződtek.

Gondoskodni kell az anyagkitermeléshez vezető, illetve az abból kivezető biztonságos utakról.

A munkagödörnél (munkaároknál) legalább 200 méterenként, illetve az épületek és egyéb ingatlanok bejáratai előtt építési átjárókat kell létesíteni. Az átjárók szélességi mérete egyirányú gyalogos közlekedés esetén legalább 0,60 m, kétirányú gyalogos közlekedés esetén legalább 1,00 m.

Ha az átjáró szintje alatt 1 méternél nagyobb mélység van, akkor az átjárót védőkorláttal kell ellátni.

A járműközlekedés céljára ideiglenesen épített hidakon és átjárókon a terhelhetőséget fel kell tüntetni.

A földhalmokat és egyéb anyagokat az anyagkitermelő helyektől távol kell elhelyezni, és a mozgó járművek útját messzebb kell kijelölni. Szükség esetén megfelelő korlátokat kell felállítani.

15.6. A munkaegészségügyre vonatkozó szabályok

Az építőipari ágazatban, az építési tevékenységek, az építés kivitelezések során is (a biztonságos és) az egészséget nem veszélyeztető munkavégzés személyi, tárgyi és szervezeti feltételeit és követelményeit, a munkavállalók egészségének és munkavégző képességének a védelmét – alapvető szabályként – a munkavédelmi törvény határozza meg.

Az ágazatra vonatkozó speciális előírásokat – az európai irányelvvel összhangban – az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális munkavédelmi követelményekről szóló 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet tartalmazza.

Az Mvt. szerinti követelmények megvalósítása érdekében azonban nemcsak a törvény és a speciális ágazati jogszabály, hanem külön jogszabályok előírásait is figyelembe kell venni a munkavégzés, a tevékenység (pl. magasban, zárt térben, szabadban, közepesen nehéz vagy nehéz fizikai munka kedvezőtlen klimatikus feltételek között stb.) jellegétől, egyes kóroki tényezők (mint pl. zaj, rezgés, sugárzás stb.) előfordulásától függően, valamint a munkaalkalmasságra és a foglalkozási betegségekre vonatkozó jogszabályokat is be kell tartani. Munkavédelmi szabálynak minősülnek továbbá egyes veszélyes tevékenységekre vonatkozó sza-

bályzatok, nemzeti szabványok és a munkáltató meghatározott munkavédelmi intézkedései is.

Az építési munkahelyeken és az építési munkafolyamatok során megvalósítandó minimális egészségvédelmi követelményeket szintén a 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet munkaegészségügyi előírásai alapján kell betartani.

Az egészséget nem veszélyeztető munkavégzés általános és személyi követelményeinek megvalósítása érdekében:

- az építési munkahelyen rendet és tisztaságot kell tartani;
- meg kell határozni a munkahelyek kémiai biztonságával összefüggő szabályokat, ideértve a veszélyes anyagok és készítmények, a foglalkozási eredetű rákkeltők egészségkárosító hatásának megelőzésére vonatkozó előírásokat is;
- meg kell határozni a veszélyes anyagok, készítmények és veszélyes hulladékok kezelési és eltávolítási szabályait.

Az építési munkahelyen dolgozók egészségére fokozott veszélyt jelentő munkák és munkakörülmények azonosítása:

Egyéb jogszabályokban meghatározott veszélyes anyagokkal, készítményekkel vagy biológiai tényezők expozíciójával járó munkavégzés, illetve munkakörnyezet vagy egyéb jogszabály alapján meghatározott gyakoriságban időszakos alkalmassági vizsgálatokhoz, biológiai monitorozáshoz kötött munkavégzés.

Egyéb jogszabályokban meghatározott, foglalkozási sugárterhelés veszélyével járó munkaterületen történő munkavégzés, illetve foglalkozási sugárterhelés veszélyével járó munka.

Keszonban, túlnyomásban végzett munka.

Nehéz, előre gyártott elemek összeszerelésével vagy szétbontásával kapcsolatos munka.

15.6.1. Az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális egészségvédelmi követelmények:

- Megfelelő szellőztetés (huzathatás elkerülése, lerakódás vagy szennyeződés eltávolítása).
- Veszélyes körülmények között munkavégzés (zaj, egészséget és kéz-karregés, megvilágítás, ionizáló és nem ionizáló sugárzás, elektromágneses tér, magas légköri nyomás, kémiai kóroki tényezők: gázok, gőzök, porok, aeroszolok okozta légszennyezés) során az egészséget nem veszélyeztető munkafeltételek biztosítása.
- Megfelelő hőmérséklet biztosítása az emberi szervezet számára a munkavégzés teljes időtartama alatt az alkalmazott munkamódszereket, a munka jellegét és az ott dolgozó munkavállalók megterhelését figyelembe véve. A klímakörnyezet kedvezőtlen hatásainak megelőzése céljából munkaszervezési intézkedéseket kell tenni. Óránként legalább 5, de legfeljebb 10 perces pihenőidőt kell közbeiktatni, ha a munkahelyen a munkahelyi klíma a 24 °C (K) EH értéket meghaladja, valamint a hidegnek minősülő munkahelyen. Védőítalról is gondoskodni szükséges a közegészségügyi előírások figyelembe vétele mellett.
- Az építési munkahelyek, helyiségek és közlekedési utak megfelelő természetes és mesterséges megvilágítása is előírt a látásteljesítmény biztosítása és a balesetek elkerülése érdekében.

- A munkáltatónak biztosítani kell az elsősegély nyújtási lehetőséget, és azt, hogy a munkavállalók közül külön előírások szerint kiképzett és vizsgázott, elsősegélynyújtásra kijelölt személy mindig rendelkezésre álljon. Baleset elszívása vagy hirtelen rosszullét esetén a munkavállalókat orvosi kezelésre kell szállítani.
- Megfelelő tisztálkodó- és mellékhelyiségek (öltözők és öltözőszekrények, zuhanyozók és mosdási lehetőségek, illemhelyek és kézmosók stb.), pihenők, illetve tartózkodók biztosítása.
- Terhes nők és szoptató anyák, megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásának feltételei.
- Egyéb rendelkezések, mint pl. az ivóvízellátás, zárt tér (pl. lakókonténer) biztosítása higiénikus körülmények között étkezéshez, főző-, illetve étel melegítésére és készítésére alkalmas felszerelések stb.

15.6.2. Az építési munkahelyek különleges egészségvédelmi követelménye

Az aknában, a csatornában és az árkokban munkát végezni csak akkor lehet, ha a munkavégzés megkezdése előtt a munkavégzés irányítója meggyőződött arról, hogy ott gázok vagy egyéb veszélyes anyagok nem képződtek, vagy képződnek, de ezek a munka során felhasznált anyagokkal vagy eszközökkel reakcióba lépve nem veszélyeztetik a munkavállalók egészségét.

15.6.3. Építési munkahelyek, helyiségeken kívül előírt feltételek

A munkavállalókat védeni kell olyan légköri hatásokkal szemben, amelyek egészségüket és biztonságukat kedvezőtlenül befolyásolhatják.

- A munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről szóló 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet egyes szakaszai alapján.
- Hőterhelés, mint kóroki tényező expozíciója esetén évenként szükséges elvégezni a munkavállalók időszakos munkaköri alkalmassági vizsgálatát.
- Hőségriadó meghirdetése esetén azonban a munkavállalók munkával kapcsolatos egészségi állapotának ellenőrzése során az alábbi intézkedések bevezetése javasolt:

Ha a külső levegő hőmérsékletének napi csúcscértéke tartósan (legalább egy hétig) meghaladja a 27 °C-t, akkor a vizsgálat hetente végzendő. Gondoskodni kell a tűző nap elleni védelemről (ruházat, felszerelés), munkaszervezési intézkedések (a munkaidő átütemezése a korai és a késői napszakokra, túlóra tilalma, gyakoribb pihenőidők), a védőital juttatás mellett megfelelő pihenőhelyek (árnyékos, klimatizált), szociális helyiségek (mosakodási lehetőséggel) és elsősegély biztosítását is lehetővé kell tenni.

15.6.4. A pszichoszociális kockázatok forrásainak megítélése

Meghatározott tevékenységek és kóroki tényezők az Mvt. szerinti pszichoszociális kockázatok (a munkavállalót a munkahelyén érő azon hatások: konfliktusok, munkaszervezés, munkarend, foglalkoztatási jogviszony bizonytalansága stb.) forrásai lehetnek, amire az építőipari ágazat munkáltatóinak is ki kell térnie a kockázátértékelés során. Az emberi tényező figyelembevétele a munkahely kialakításánál, a munkaeszközök és munkafolyamat megválasztásánál, különös tekintettel az egyhangú, kötött ütemű munkavégzés időtartamának mérséklésére, illetve ká-

ros hatásának csökkentésére, a munkaidő beosztására, a munkavégzéssel járó pszichoszociális kockázatok okozta igénybevétel elkerülésére, a munkabalesetek, a munkahelyi stressz, a lelki eredetű szervi (pszichoszomatikus) megbetegedések megelőzésére szolgál.

Az építőipari munkák során a pszichoszociális kockázatok forrásai különösen:

- a fokozott baleseti veszéllyel járó munkák pl. magasban végzett munka vagy mozgó munkaeszközök, munkaeszközök mozgó elemei, haladó (mozgó) termékek, alapanyagok, félkész és késztermékek mellett vagy közelében végzett tevékenység.
- A fokozott pszichés terheléssel járó tevékenységek pl. különösen nagy felelősség viselése emberekért, anyagi értékekért, vagy különböző munkaeszközök, technológiai folyamatok pontos, gyors váltogatása időkényszer, vagy különleges figyelmi követelmény, illetve fokozott felelősség eseteiben.
- pszichoszociális kóroki tényezők hatásának vannak (vagy lehetnek) kitéve a munkavállalók pl. családtól távol, országon belül vagy kívül tartósan munkát végzők, a túlmunka esetenkénti igényével, rendszertelen étkezési, komfortot nélkülöző pihenési lehetőséggel, továbbá a gazdálkodó szervezet hierarchizáltságából és belső kapcsolatrendszeréből adódó konfliktusszituációk érintettjei is.

15.7. A munkavédelmi szabályzatok céljának, szakmai követelményeinek és tartalmának ismertetése

Az 1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről nem jelöli meg kötelező feladatként a munkáltató számára munkavédelmi szabályzat készítését. Azt viszont szabályozza, hogy amennyiben a munkáltató munkavédelmi szabályzatban határozza meg a követelmények megvalósításának módját, úgy e szabályzat kiadásához a munkavédelmi képviselő (bizottság) egyetértése szükséges.

A munkavédelem belső szabályozása lehet olyan szabályozás, amely az egyes szabályozási területeket egymástól elkülönítetten kezeli, a munkáltatónál kialakult belső szabályozási gyakorlatnak, formának megfelelően.

Ilyen szabályozási forma lehet például: az igazgatói utasítás; az igazgatói rendelet; a belső utasítás; olyan utasítás, amelyik a címében viseli a szabályozás témakörét; egyéni védőeszköz szabályozás (szabályzat); kockázatértékelési szabályzat stb.

Az Mvt. előírásai szerint írásban kell a munkáltatónak szabályoznia: az egyéni védőeszköz juttatás belső rendjének a kialakítását, a mentési tervet, a veszélyforrások elleni védelem módjának a meghatározását, a munkabalesetek kivizsgálásának rendjét és a szabályait, az egységes és átfogó megelőzési stratégiát, a munkavédelmi oktatás rendjét, az orvosi alkalmassági vizsgálatok rendjét és érintettjeit, a veszélyesnek nem minősített munkaeszközök ellenőrző felülvizsgálatait, a kockázatértékelés tennivalóit, a veszélyes munkaeszközök üzemeltetésének írásbeli elrendelését, stb.

Szinte minden munkáltatónál készül munkavédelmi szabályzat, alapjaiban egységes tartalommal. A munkavédelmi szabályzat alábbiakban részletezett tartalma nem kötelező jellegű.

15.8. A munkavédelmi szabályzatok ajánlott tartalmi elvárása

- A munkavédelmi szabályzat célja, területei, személyi és időbeli hatálya.
- Munkavédelmi ügyrend (Vezérigazgató, Ügyvezető igazgató és helyettesei, középvezető, termelés irányító, művezető, munkavédelmi vezető/megbízott, munkavállaló).
- Az alkalmazás munkavédelmi feltételei. A munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatok rendje, szakképesítésre vonatkozó előírások.
- Munkavédelmi oktatások fajtái, a munkavédelmi oktatások rendje, az oktatásért felelős személyek, az oktatások tematikája, a beszámoltatás rendje, az oktatások bizonylatolása.
- Egyéni védőeszközök juttatása.
- Pihenő idő, védőital, tisztálkodási eszközök juttatása.
- Munkavégzésre vonatkozó rendelkezések.
- Általános magatartási szabályok: villamos kéziszerszámok, gépek kezelésének előírása, a munkahelyeken végzendő műszeres és higiénés vizsgálatok rendje, a külső vállalkozás által a társaságnál végzett munkák szabályai, munkahelyek, ahol egyedül munkát végezni tilos, a társadalmi munka és a társaságon kívüli munkavégzés szabályai, telephelyen kívül végzett munka, távmunka munkavédelmi szabályai, látogatók számára előírt munkavédelmi feltételek, az elsősegélynyújtás biztosításának rendje, a létesítmény használatára vonatkozó minimális előírások, raktározás, tárolás szabályai, a beszállással végzett tevékenységre vonatkozó rendelkezések, munkabiztonsági és munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősülő feladatok.

Munkavédelmi eljárások rendje:

- veszélyes létesítmény, technológia, munkahely munkavédelmi üzembe helyezése;
- veszélyes munkaeszköz munkavédelmi üzembe helyezése;
- veszélyes munkaeszköz újraindítása;
- munkavédelmi ellenőrzés rendje;
- munkaeszközök és technológiák időszakos biztonsági felülvizsgálatának rendje;
- egyéb időszakos biztonságtechnikai felülvizsgálatok;
- munkabalesetek bejelentése, nyilvántartása, kivizsgálása;
- foglalkozási megbetegedések bejelentése, kivizsgálása;
- a kártérítés rendje;
- veszélyesnek nem minősülő munkaeszközök használatba vétele;
- veszélyesnek nem minősülő munkaeszközök időszakos biztonsági felülvizsgálata;
- kockázat értékelés, kockázatbecslés;

16. A munkavédelem nemzetgazdasági és hatósági irányítása

A munkavédelem állami szintű irányítása
Nemzetgazdasági Miniszter
Kormányhivatalok (megyei, járási)
Országos hatósági ellenőrzési terv
Nemzeti Munkavédelmi Politika
A Munkavédelem hatósági felügyelete
Munkavédelmi bírság kiszabása

16.1. Jogkörök

A munkavédelmi törvény⁴⁰ határozza meg az állam munkavédelmi feladatait és a végrehajtásért felelős szerveket. A foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter (a nemzetgazdasági miniszter) illetve a bányászati ügyekért felelős miniszter és a munkavédelmi hatóság saját jogkörükben látják el a munkavédelem nemzetgazdasági szintű irányításával kapcsolatos feladatokat. A rendőrség, a büntetés-végrehajtás, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, az önkormányzati tűzoltóságok, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, az Országgyűlési Őrség munkavédelmi hatósági feladatait ellátó szervek kijelölését külön kormányrendelet szabályozza.

A munkavédelmi hatóság hatósági jogköre nem terjed ki a bányafelügyelet hatáskörébe tartozó hatósági ügyekre, kivéve a munkaegészségügyi feladatokat. Nem terjed ki a hatósági jogkör a honvédségi szervezetekre, a honvédelemért felelős miniszter által vezetett minisztérium vagyongazdálkodásában lévő területen honvédelmi érdeket is szolgáló telepített munkahelyre, illetve ideiglenes építési munkahelyre, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatra, azokra a gazdasági társaságokra, amelyeknél a tulajdonosi jog gyakorlója a honvédelemért felelős miniszter.

A Kormány a munkavédelemmel kapcsolatos közigazgatási feladatok ellátására munkavédelmi hatósággként a foglalkoztatáspolitikáért felelős minisztert (jelen esetben a nemzetgazdasági minisztert) és a járási hivatalt jelölte ki. A járási hivatal munkavédelmi hatáskörét a kormányhivatal illetékességi területére kiterjedő illetékességgel a fővárosi és megyei kormányhivatal megyeszékhely szerinti járási (fővárosi kerületi) hivatala látja el, Budapest főváros területén a Budapest Főváros Kormányhivatalának III. kerületi Hivatala, Pest megyében a Pest Megyei Kormányhivatal Erdi Járási Hivatala. A szakmai irányítást a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter (a nemzetgazdasági miniszter) látja el.

A Nemzetgazdasági Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzata⁴¹ határozza meg a minisztérium Munkavédelmi Főosztályának feladatait. Ennek keretében kodifikációs, koordinációs, funkcionális és egyéb tevékenységeket lát el. Kodifikáció keretében részt vesz a munkavédelmet érintő jogszabályalkotásban, koordinálja a szakmai feladatokat. Funkcionális feladatkörében ellátja az elsőfokú hatóság szakmai irányítását:

A tárgyévét megelőző 45 napig közzéteszi a munkaügyi és munkavédelmi ellenőrzésre vonatkozó éves ellenőrzési irányelveket, és az országos hatósági ellen-

40 XCIII. törvény a munkavédelemről

41 1/2015. (I. 21.) NGM utasítás

őrzési tervet. A közzététel a Nemzetgazdasági Minisztérium közleményeként jelenik meg a hatóság honlapján.⁴²

16.2. Országos hatósági ellenőrzési terv

Az ellenőrzési irányelvek a kiemelt ellenőrzési, vizsgálati célokat, a kiemelten ellátandó feladatokat és teljesítménymutatókat, az ellenőrizendő fő tevékenységi köröket, szakmákat, ágazatokat tartalmazzák. 2018. évi tervben szerepel, hogy fordítsanak figyelmet a különösen veszélyes ágazatok pl. építőipar, mezőgazdaság, feldolgozóipar, bányászat és egészségügy ellenőrzésére vagy a munkavédelmi oktatások tartalmi vizsgálatára. Növeljék az ellenőrzések hatékonyságát tervezéssel, az előzetes bejelentéssel végzett nagy létszámú munkavállalót foglalkoztató munkáltatók gyakoribb és részletesebb ellenőrzésével. Fordítsanak nagyobb figyelmet a veszélyes munkaeszközt és technológiát alkalmazó, zaj-, rezgésexpozicióval járó, veszélyes, rákkeltő mutagén vagy biológiai anyagok expoziációjával járó technológiák ellenőrzésére.

16.3. Hatósági ellenőrzési terv

Az ellenőrzést végző hatóság számára egységes követelményrendszert határoz meg, mennyiségi és minőségi követelmények meghatározásával.

Az ellenőrzések típusai: célvizsgálat, akcióellenőrzés, komplex ellenőrzés, előre bejelentett ellenőrzés, közérdekű bejelentés, panasz vizsgálata, utóellenőrzés.

A 2018 II. és III. negyedében a mezőgazdasági tevékenységek célvizsgálatára, az I. és a IV. negyedében a kölcsönzött munkavállalók munkakörülményeinek célvizsgálatára kerül sor.

A munkavédelmi ellenőrzést végző hatóságok saját tervezésű célvizsgálatot is tartanak indokolt tevékenység, szakma vagy ágazat munkavédelmi ellenőrzésére, a foglalkozáspolitikáért felelős miniszter az ellenőrzési terven felül akcióellenőrzést is elrendelhet pl. súlyos munkabalesetek növekedése, extrém időjárási körülmények miatt.

16.4. Egyéb funkcionális feladatok

A munkavédelem szakmai irányításáért felelős szervezet többek között vizsgálja az elsőfokú munkavédelmi hatóság munkájának szakmai feladatellátását, módszertani és tájékoztató anyagokat készít, értékeli az elsőfokú munkavédelmi hatóság szakmai munkáját, szervezi az elsőfokú munkavédelmi hatóság új belépőinek szakmai felkészítését és vizsgáztatását. Felügyeleti eljárás keretében hivatalból megvizsgálja a munkavédelmi ügyben eljáró elsőfokú hatóság eljárását, részt vesz bizottságok és testületek működésében. Ellátja a Munkavédelmi Bizottság titkársági feladatait és a Munkavédelmi Bizottság kormányzati oldalát érintő szervezési, egyeztetési és ügyintézői feladatait. Jelentéseket, elemzéseket készít pl. Tájékoztató a nemzetgazdaság munkavédelmi helyzetéről,⁴³ negyedéves statisztikai jelentések⁴⁴. Részt vesz európai és nemzetközi szervezetek munkájában, szerkeszti a Munkavédelem és Biztonságtechnika c. folyóiratot. Részt vesz mun-

42 http://www.ommf.gov.hu/index.html?akt_menu=172&hir_reszlet=591

43 http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=555

44 http://www.ommf.gov.hu/index.html?akt_menu=223

kavédelemre vonatkozó fejlesztési koncepciók kialakításával és végrehajtásával összefüggő feladatok ellátásában pl. a Nemzeti Munkavédelmi Politika⁴⁵ megalkotásában és végrehajtásában.

16.5. A munkavédelem hatósági felügyelete

16.5.1. A munkavédelmi hatóság ellenőrzése kiterjed

- a munkáltatók és munkavállalók egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéssel kapcsolatos feladatainak és kötelezettségeinek teljesítésére, ideértve a foglalkozás-egészségügyi szolgálatok munkavédelmi feladatainak megvalósítását is,
- a munkahelyek létesítésére, a munkaeszközök üzemeltetésére, az alkalmazott technológiákra és anyagokra, valamint az egyéni védőeszközökre vonatkozó követelmények érvényesítésére,
- a munkabalesetek, foglalkozási megbetegedések és fokozott expozíciós esetek kivizsgálására, bejelentésére, nyilvántartására, valamint megelőzésére tett intézkedésekre.

16.5.2. A munkavédelmi hatóság jogosult

- valamennyi munkahelyen – külön engedély nélkül – ellenőrzést tartani,
- a munkabaleseteket – kivéve a közúti közlekedéssel kapcsolatosakat – és a fokozott expozíciós eseteket – a munkáltató ezirányú felelősségét nem érintve – kivizsgálni,
- a munkáltatót felhívni az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek teljesítésére,
- a munkáltatót a feltárt hiányosságok meghatározott határidőn belül történő megszüntetésére kötelezni,
- az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzésre vonatkozó előírások súlyos megszegésével foglalkoztatott munkavállalót a kifogásolt munkavégzéstől eltiltani,
- a munkavállaló egészségét, testi épségét fenyegető veszély esetén, határértéket meghaladó expozícióban, rákkeltő, mutagén, teratogén hatású veszély előfordulásakor – annak elhárításáig – vagy nem megfelelő védelmet nyújtó védőeszköz használatkor a veszélyes tevékenység, illetve üzem, üzemrész működésének, munkaeszköz, egyéni védőeszköz, veszélyes anyag vagy keverék használatának felfüggesztését elrendelni,
- elrendelni az időszakos biztonsági felülvizsgálat szerinti ellenőrzést,
- a balesetet munkabalesetnek minősíteni, továbbá a munkabaleset bejelentését vagy kivizsgálását elrendelni, ha a bejelentést vagy a kivizsgálást elmulasztották, nem a jogszabályban foglaltaknak megfelelően végezték, vagy ha a munkáltató a balesetet jogszabályba ütköző módon nem tekinti munkabalesetnek,
- a munkaeszköz és egyéni védőeszköz működését, használatát felfüggeszteni, ha az nem rendelkezik a törvényben meghatározott okirattal,
- a munkáltatót arra kötelezni, hogy az éjszakai munkavégzés keretében foglalkoztatott munkavállalói átlagos statisztikai létszámát, munkarendjét, az

45 http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=557

éjszakai munkavégzés körülményeire vonatkozó információkat, valamint a közölt adatokban, tényekben bekövetkező változást időszakonként bejelentse,

- a munkahelyen tartózkodó személytől az ellenőrzéshez szükséges felvilágosítást kérni, valamint az ilyen személyt személyi azonossága igazolására felhívni,
- az ellenőrzés lefolytatásának akadályozása esetén a rendőrség igénybevétele,
- munkahigiénés vizsgálatok elvégztetését elrendelni.

A munkavédelmi hatóság köteles a bejelentett súlyos munkabalesetet, valamint a foglalkozási megbetegedést, a fokozott expozíciós esetet kivizsgálni, kivéve közúti közlekedéssel kapcsolatos munkabaleseteket.

A munkavédelmi hatósági ellenőrzés határideje a munkabalesetekkel, foglalkozási megbetegedésekkel és fokozott expozíciós esetekkel, a baleset munkabalesetté minősítésével, a szervezett munkavégzéssé minősítéssel kapcsolatban 45 nap, egyéb esetekben 30 nap, a munkavédelmi hatóság hivatali eljárásának ügymenetének határideje 60 nap.

16.5.3. Szankciók

A munkavédelmi hatóság jogosult az ellenőrzése során feltárt hiányosságok megszüntetése érdekében intézkedés és felelősségre vonás alkalmazására. Munkavédelmi bírságot vet ki a munkavállaló életét, testi épségét vagy egészségét súlyosan veszélyeztető munkáltatóra vagy az összehangolási kötelezettséget nem megvalósító személyre vagy szervezetre, a munkavédelmi bírság összege 50.000 Ft és 10.000.000 Ft közötti összeg lehet, amelyet a munkavédelmi hatóság kincstári előirányzat-felhasználási számlájára kell befizetni. Természetes személyre közigazgatási bírságot lehet kivetni, amely 500.000 Ft-ig terjedhet.

Az ellenőrzések tapasztalatairól rendszeresen beszámoló készül, a 2017. I-III. negyedévi ellenőrzés tapasztalatai a hatóság honlapján olvashatók.⁴⁶

16.5.4. Jogorvoslat

A munkavédelmi hatóság által hozott elsőfokú döntéssel szemben nincs helye fellebbezésnek.⁴⁷

Az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény alapján az ügyfél – az önálló fellebbezéssel nem támadható végzések kivételével – a véglegessé vált döntés ellen közigazgatási pert indíthat.⁴⁸

46 http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=172&hir_reszlet=595

47 1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről 85.§

48 2016. évi CL törvény általános közigazgatási rendtartásról 114.§ (1)